



รัฐสภาสาร

ISSN 0125-0957 ปีที่ ๖๔ ฉบับที่ ๑๐ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

เวลา	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	อาทิตย์	เวลา
05.00	รายการเผยแพร่ความรู้ทางศาสนา							05.00
06.00	คุยข่าวเช้า					weekend news ข่าวเช้าสุดสัปดาห์	แจ้งข่าว: เตือนภัย	06.00
07.00	ถ่ายทอดข่าว สวท.							07.00
07.30	Inside รัฐสภา					วิจัยก้าวไกล	ทำดีได้ดี	07.30
08.00	ห้องข่าวรัฐสภาแขนงเนล (โทรทัศน์รัฐสภา)					ถ่ายทอด คสช. (rerun)	ขบวนการคนตัวเล็ก (เด็กและเยาวชน)	08.00
09.00	สภาสนทนา	สภาสนทนา	มองรัฐสภา (โทรทัศน์รัฐสภา)	มองรัฐสภา (โทรทัศน์รัฐสภา)	รัฐสภาของ ปชช. (โทรทัศน์รัฐสภา)	ร้อยเรื่องเมืองไทย		09.00
09.30	เวลา 09.30 น. เป็นต้นไป	เวลา 09.30 น. เป็นต้นไป	การเมืองเรื่อง ของประชาชน	เวลา 10.00 น. เป็นต้นไป	เวลา 10.00 น. เป็นต้นไป	ร้อยเรียงข่าว	มีข่าวดีมาบอก	09.15
10.00	ถ่ายทอดเสียง	ถ่ายทอดเสียง	เกาะติดสภา นิติบัญญัติแห่งชาติ	ถ่ายทอดเสียง	ถ่ายทอดเสียง	บ้านสุขภาพ (คนพิการ-ด้อยโอกาส)	ตะลอนทัวร์ ทั่วไทย	10.00
11.00	การประชุม สภาขับเคลื่อน	การประชุม สภาขับเคลื่อน	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	บันทึกการประชุมสภา		11.00
12.00	(สปท.) จนเสร็จสิ้น	(สปท.) จนเสร็จสิ้น	การประชุม สภาขับเคลื่อน	การประชุม สภาขับเคลื่อน	การประชุม สภาขับเคลื่อน	สภูป..พันข่าวรัฐสภา แผ่นดินถิ่นไทย		12.00
13.00	การประชุม (ที่ประชุม สปท. ครั้งที่ 2/2558 19 ต.ค.58)	การประชุม (ที่ประชุม สปท. ครั้งที่ 2/2558 19 ต.ค.58)	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	ท้องถิ่นบ้านเรา		13.00
15.00	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	สภาสาระ		15.00
16.30	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	ละครวิทยุ		15.30
17.00	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	ชีวิตกับการเรียนรู้	สบาย สบาย กับแพทย์ทางเลือก	16.00
18.00	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	ละติจูดรอบโลก	สภูปข่าว..เส้นทางกฎหมาย สบาย สบาย กับแพทย์ทางเลือก	17.00
18.30	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	เดินทางประเทศไทย (เชื่อมสัญญาณ สทท.)		18.00
19.00	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	เพลงดี ศรีแผ่นดิน	เพลินเพลง ยามเย็น	19.00
19.30	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	เพลงสากลกับวิทยุรัฐสภา		19.30
20.00	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	ข่าวในพระราชสำนัก (รับสัญญาณจาก สวท.)		20.00
21.00	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	รายการจากสถาบันพระปกเกล้า	คุยกันนอกศาล	สนทนากับ คลังสมอง วปอ.ฯ
21.30	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	ธรรมะก่อนนอน		21.00
22.00	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ	การปฏิรูป ประเทศ			20.00

หมายเหตุ - เวลา 08.00 น. และ 18.00 น. เคารพธงชาติ และ พระบรมราโชวาท / นำเสนอข่าวต้นชั่วโมง และสเปดต่างๆ ตั้งแต่เวลา 08.00–21.00 น.
- หากช่วงเวลาได้มีการถ่ายทอดคำสั่ง/ประกาศ/รายการพิเศษจาก คสช. หรืองานที่ได้รับมอบหมาย สถานีฯ จะดำเนินการถ่ายทอดเสียงจนเสร็จสิ้นภารกิจ



រដ្ឋសភា



ISSN 0125-0957



ที่ปรึกษา

นางสายทิพย์ เชาวลิตถวิล
นางสาวสุภาสินี ขมะสุนทร

บรรณาธิการ

นางจงดือน สุทธิรัตน์

ผู้จัดการ

นางบุษราคัม เชาวนศิริ

ทนายฎีก

นางนารีนารถ เหาตนุรักษ์

กองบรรณาธิการ

นางพรรณพร สิ้นสวัสดิ์

นางสาวอรทัย แสนบุตร

นางฟ้าดาว คงนคร

นางสาวจุฬีวรรณ เต็มผล

นางสาวสทวรรณ เพ็ชรไทย

นางสาวนิธิดา ประเสริฐภักดี

นายพิษณุ จารีย์พันธ์

ฝ่ายศิลปกรรม

นายมานะ เรื่องสอน

นายนิธิทัศน์ องค์กรศิริชัย

นางสาวณัฐนันท์ วิจิตพงศ์เมธี

ฝ่ายธุรการ

นางสาวเสาวลักษณ์ อินชัยอภิภัทร

นางสาวดลธิ์ จุลนันทน์

นางสาวจริยาพร ดีกล้า

นางสาวอาภรณ์ เนื่องเศรษฐ์

นางสาวสุรดา เข็นพานิช

พิมพ์

สำนักงานพิมพ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นางสาวกัลยรัตน์ ขาวสำอางค์

รัฐสภาสาร



วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุข และเพื่อเสนอข่าวสารวิชาการในวงงานรัฐสภา
และอื่น ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ

การส่งเรื่องลงรัฐสภาสาร

ส่งไปที่บรรณาธิการวารสารรัฐสภาสาร

สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ถนนประดิพัทธ์ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐

โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๔๔ - ๕

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๔๒

e-mail : rattasapasarn@yahoo.com

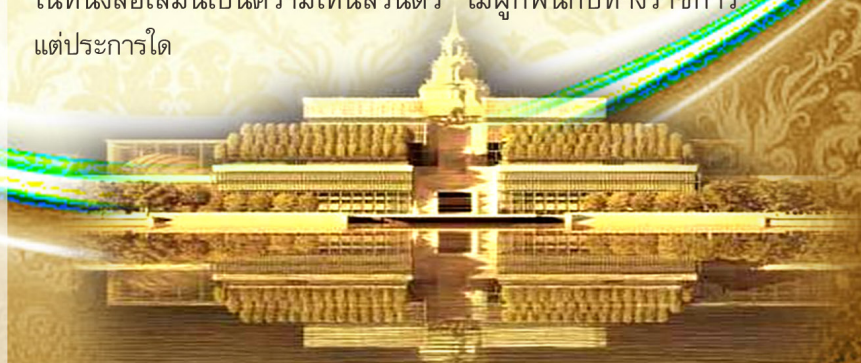
การสมัครเป็นสมาชิก

ค่าสมัครสมาชิก ปีละ ๕๐๐ บาท (๑๒ เล่ม)

ราคาจำหน่ายเล่มละ ๕๐ บาท (รวมค่าจัดส่ง)

กำหนดออกเดือนละ ๑ ฉบับ

การส่งบทความลงเผยแพร่ในวารสารรัฐสภาสารจะต้องเป็นบทความ
ที่ไม่เคยลงพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน การพิจารณาอนุมัติบทความที่
นำลงพิมพ์ดำเนินการโดยกองบรรณาธิการและคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
ทั้งนี้ บทความ ข้อความ ความคิดเห็น หรือข้อเขียนใดที่ปรากฏ
ในหนังสือเล่มนี้เป็นความเห็นส่วนตัว ไม่ผูกพันกับทางราชการ
แต่ประการใด



ประชาสัมพันธ์การส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารรัฐสภาสาร

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ขอเชิญชวนอาจารย์ ข้าราชการ นักวิชาการ นักการศึกษาสาขาต่าง ๆ และผู้สนใจทั่วไป ส่งบทความวิชาการด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ลงตีพิมพ์ในวารสารรัฐสภาสาร ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีกำหนดออกเดือนละ ๑ ฉบับ

ข้อกำหนดบทความ

๑. บทความวิชาการ หมายถึง บทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์ วิจัย หรือ เสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากพื้นฐานวิชาการที่ได้เรียบเรียงมาจากผลงานทางวิชาการของตนหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้สำหรับผู้สนใจทั่วไป โดยบทความวิชาการ จะประกอบด้วย ส่วนเกริ่นนำ ส่วนเนื้อหา ส่วนสรุป เอกสารอ้างอิงและเชิงอรรถ

๒. บทความต้องมีความยาวของต้นฉบับไม่เกิน ๒๐ หน้ากระดาษขนาด A๔

๓. เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน

การเตรียมต้นฉบับเพื่อตีพิมพ์

๑. ตัวอักษรมีขนาดและแบบเดียวกันทั้งเรื่อง โดยพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word ใช้ตัวอักษรแบบ Angsana New/UPC ขนาด ๑๖ พอยท์ ตัวธรรมดาสำหรับเนื้อหาปกติ และ ตัวหนาสำหรับหัวข้อ โดยจัดพิมพ์เป็น ๑ คอลัมน์ ขนาด A๔ หน้าเดียว และเว้นระยะขอบกระดาษ ดังนี้

- ด้านบน ๑ นิ้ว
- ด้านล่าง ๑ นิ้ว
- ด้านซ้าย ๑ นิ้ว
- ด้านขวา ๑ นิ้ว

๒. การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

๓. ต้องระบุชื่อบทความ ชื่อ-สกุล ของผู้เขียนบทความ ตำแหน่ง และสถานที่ทำงาน

อย่างชัดเจน



การส่งบทความ

สามารถส่งบทความได้ ๒ วิธี ดังนี้

๑. ส่งต้นฉบับในรูปแบบเอกสาร ๑ ชุด พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูล ไปที่
บรรณาธิการวารสารรัฐสภาสาร
กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนประดิพัทธ์ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ๑๐๔๐๐
๒. ส่งไฟล์ข้อมูลทาง e-mail ไปที่ rattasapasarn@yahoo.com

ค่าตอบแทน

หน้าละ ๒๐๐ หรือ ๓๐๐ บาท ซึ่งกองบรรณาธิการรัฐสภาสารจะเป็นผู้พิจารณาว่าสมควรจะจ่ายเงินค่าตอบแทนในจำนวนหรืออัตราเท่าใด โดยพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการพิจารณาปรับอัตราค่าเขียนบทความในหนังสือรัฐสภาสาร ได้กำหนดไว้

ติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่

กองบรรณาธิการวารสารรัฐสภาสาร โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๔๔ และ ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๔๑
โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๔๒



บทบรรณาธิการ

ภายหลังการประกาศของสำนักพระราชวัง เรื่อง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ จักรีนถนุญดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร เสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙ นับเป็นการสูญเสียอันยิ่งใหญ่ของปวงชนชาวไทย ด้วยตลอดระยะเวลากว่า ๗๐ ปี แห่งการครองราชสมบัติ พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ที่มีคุณูปการแก่ประเทศไทย พระจริยวัตรที่ดำเนินตามหลักธรรม ตลอดจนพระราชดำรัส และพระราชดำริ ที่ได้รับการยอมรับและถูกน้อมนำไปปฏิบัติทั้งภายในประเทศและในระดับสากล

กองบรรณาธิการวารสารรัฐสภาสารขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุดมิได้ และขอตั้งปณิธานจะน้อมนำพระราชดำรัส พระบรมราโชวาท และหลักการทรงงานของพระองค์มาเป็นหลักในการการทำงานและหลักในการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนให้ประเทศไทยพัฒนาสืบไป

และเพื่อเป็นการสะท้อนภาพพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทย วารสารรัฐสภาสารฉบับนี้จึงขอเสนอบทความ “มหाराชาแห่งมหาชนชาวสยาม” เป็นบทความแรก ซึ่งผู้เขียนได้หยิบยกตัวอย่างพระจริยวัตร พระราชกรณียกิจ พระราชดำรัส และพระราชดำริ ที่ล้วนแต่เป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศไทย สมดังพระราชปณิธานที่ทรงให้ไว้ในวันพระบรมราชาภิเษก ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

นอกจากนี้ กองบรรณาธิการวารสารรัฐสภาสารยังได้สรรหาบทความที่น่าสนใจมานำเสนออีก ๕ เรื่อง คือ บทความเรื่องที่สอง “นิติศึกษาว่าด้วยนิติปรัชญา: มโนทัศน์อันคลาดเคลื่อนต่อการศึกษาวิชานิติปรัชญา” เป็นบทความที่ผู้เขียนอธิบายถึงความสำคัญของการศึกษานิติปรัชญา หรือ ปรัชญาของกฎหมาย เนื่องจากในอดีต ถูกมองว่าเป็นเรื่องที่เป็นนามธรรม ศึกษาเฉพาะแนวคิด ล้ำสมัย แต่ในความเป็นจริงแล้ว หากนักกฎหมายได้ศึกษานิติปรัชญาด้วย จะช่วยขยายมุมมองที่มีต่อกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรได้รอบด้าน และรอบคอบยิ่งขึ้น



บทความเรื่องที่สาม “การใช้ศักยภาพของมหาวิทยาลัยขับเคลื่อนอุตสาหกรรมของประเทศไทย” เป็นบทความที่วิพากษ์ระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทย ด้วยการเปรียบเทียบการดำเนินการระหว่างมหาวิทยาลัยในประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นกับบริษัทอุตสาหกรรมภายในประเทศที่ร่วมมือกันพัฒนาทั้งอุตสาหกรรมและคุณภาพการศึกษา

บทความเรื่องที่สี่ “การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามแนวคิดตะวันออก” เป็นบทความที่ปรับปรุงมาจากดัชนีของของผู้เขียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และแนวทางแก้ไข

บทความเรื่องที่ห้า “มาตรการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายจากระบบบริการทางการแพทย์ของสหพันธรัฐเยอรมัน” เป็นบทความที่ผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นถึงระบบบริการทางการแพทย์ของเยอรมันที่เป็นระบบและมีขั้นตอนควบคุมระบบเคร่งครัด คุ้มครองสิทธิประโยชน์ทั้งผู้ให้บริการและรับบริการ ซึ่งหากประเทศไทยนำมาเป็นแบบอย่าง จะเป็นประโยชน์ต่อทั้งผู้ป่วยและผู้ให้บริการทางการแพทย์

สำหรับบทความเรื่องสุดท้าย เป็นบทความที่ผู้เขียนต้องการกระตุ้นให้ทุกคนริเริ่มทำสิ่งใหม่ๆ ที่อยู่บนหลักความถูกต้อง ดีงาม และคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่บุคคล องค์กร ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เพื่อจะได้ นำพาให้ประเทศไทยสู่ความเป็นอารยะ วิธีการเป็นอย่างไร ติดตามได้ใน “อารยริเริ่ม : การริเริ่มเพื่อพัฒนาประเทศสู่ความเป็นอารยะ”

ท้ายนี้ กองบรรณาธิการวารสารรัฐสภาขอเป็นกำลังใจให้ทุกคนก้าวผ่านช่วงเวลาแห่งความเศร้านี้ไป และร่วมกันสืบสานพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ด้วยการน้อมนำแนวทางจากพระบรมราโชวาทและพระราชดำริต่างๆ ของพระองค์ มาปรับใช้ในการปฏิบัติงานและดำเนินชีวิต

พบกันใหม่ฉบับหน้า

บรรณาธิการ



ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

ตลอดสี่ปีทองทรงครองราชย์ เปล่งโสภาสจริยวัตรนิติตัย
พระเสโทท่อมองค์พระทรงชัย โลกซึ้งในพองพระราชกรณีย
กว่าสี่พันสามร้อยโครงการหลวง พระทรงงานเพื่อชนปวงดลสุขศรี
ทศพิธราชธรรมนำปฐพี ทฤษฎี “พอเพียง” เกริกเกรียงไกร
ทรงเป็นนักปกครองกรองธรรมนิติ ยุติธรรมดับวิกฤตพิสสุสมัย
เป็นกษัตริย์รัฐประชาธิปไตย อารังไทยนิติธรรมเด่นดำรง
พระทรงญาณชาญเกษตรเศรษฐกิจ ทรงสัมฤทธิ์ทฤษฎีที่สูงส่ง
เลิก “เกษตรผสมผสาน” อันยืนยง เกษตรคงอยู่คู่ถิ่นแผ่นดินไทย
ทรงเป็นนักจริยที่เชี่ยวชาญ ประเมินการดินน้ำล้ำวิสัย
ทั้งลมฟ้าอากาศธาตุวิจิตร ลบแสงได้ด้วยฝนหลวงร่วงเมฆา
ทรงเชี่ยวชาญการช่างนักประดิษฐ์ เนื่องพินิจตั้งแต่กาลเยาว์ชันษา
เลิกสร้างสรรค์เรือใบได้มาตรา ทรงใช้แข่งกีฬาจำนงชัย
ทรงประดิษฐ์วิทย์ด้วยพระหัตถ์ ทรงสนทนต์ไตรคณินยมสมัย
ช่วยสื่อสารการจัดพิบัติภัย ดับพิสัยแก่วิกฤตเป็นนิจมา

ทรงเป็นปราชญ์ชาวนักขรรรณศิลป์
พระอัจฉริยะการดนตรียิ่งปรีชา
ควรพระราชสมัญญา “อัครศิลปิน”
สิทธิบัตรมากมายใคร่จดจำ
กษัตริย์ใดในหล้ามีวิสัยทัศน์
ควรแต่ภูบดินทร์ปิ่นจักรา

แล้วปวงชนทั้งแผ่นดินรินรำไห้
ต่างสะอื้นกลืนน้ำตาทั้งธานี
ต่อแต่นี้ใครจะร่ำคำพร่ำสอน
กวาดตาทั่วธรณีที่เพริศแพร้ว
ครายินเพลงพระราชนิพนธ์บนทำนอง
พร้อมตั้งจิตอธิษฐานขานบำบวง

เลื่องระบิลแปลพผ่านภาษา
ทั้งนานาจิตรกรรมประติมากรรม
ยิ่งภูมิินทร์แผ่นดินใดควรเพรียกพำ
ที่เลิศล้ำเหรีญ “สูงสุดการพัฒนา”
เกินพิภัดเทียบทรงชัยสุดไผหา
คือผ่านฟ้า “พระพลังแห่งปฐพี”
เสียงประกาศบาดหัวใจไทยทุกที่
“คนทอบกล้องกางแผ่นที่ไม่มีแล้ว”
ปิดทุกจรั้นปราบไผภัยให้ผ่องแผ้ว
มิเหมือนแก้วกลางแก่นใจไทยทั้งปวง
คงเหม่อมองจ้องท้องฟ้าน้ำตาร่วง
สู่แดนสรวงทิพนภาสุชาวดี

ข้าพระพุทธเจ้า กองบรรณาธิการ “รัฐสภาสาร”

(นายประยอม ช่องทอง ศิลปินแห่งชาติ อดีตสมาชิกวุฒิสภา ประพันธ์)



สารบัญ

ปีที่ ๖๔ ฉบับที่ ๑๐ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

Vol. 64 No. 10 October 2016

มหาราชแห่งมหาชนชาวสยาม

๑๑

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพปฎล สุนทรนนท์

นิติศึกษาว่าด้วยนิติปรัชญา : มโนทัศน์อันคลาดเคลื่อนต่อการศึกษาวิชานิติปรัชญา

๓๐

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกรียงไกร รอบรู้

การใช้ศักยภาพของมหาวิทยาลัยขับเคลื่อนอุตสาหกรรมของประเทศ

๔๓

โกศล เพ็ชรสุวรรณ

การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์
ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามแนวคิดตะวันออก

Human Resource Administration to Resolve Human Trafficking Problems
of the Royal Thai Police according to the Eastern Concept

๖๑

วีณา วิจัยธรรมฤทธิ

มาตรการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายจากระบบบริการทางการแพทย์ของสหพันธ์รัฐเยอรมัน

๘๑

ธนโรจน์ หล่อธนะไพศาล

อารยริเริ่ม : การริเริ่มเพื่อพัฒนาประเทศสู่ความเป็นอารยะ

๑๑๔

ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

“...ในชีวิตการงานนั้น ทุกคนมีภาระ อันหนักที่จะต้องกระทำมากมาย
ทั้งในงานอาชีพและงานที่เป็นประโยชน์แก่สังคม นอกจากนั้นยังมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ
รับใช้ชาติบ้านเมือง ในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยอีกประการหนึ่งด้วย...”

พระบรมราชโองการของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
พิธีพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยศิลปากร
วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๒



มหाराชาแห่งมหาชนชาวสยาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพปฎล สุทธนนท์*

ความนำ

ประกาศ สำนักพระราชวัง เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙ เวลาใกล้พลบค่ำ อาทิตย์กำลังอัสดง ได้แถลงว่า “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินไปประทับรักษาพระอาการประชวร ณ โรงพยาบาลศิริราช ตั้งแต่

* นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์



วันศุกร์ที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗ ตามที่สำนักพระราชวังได้แถลงให้ทราบเป็นระยะแล้วนั้น แม้คณะแพทย์ได้ถวายการรักษาอย่างใกล้ชิดจนสุดความสามารถ แต่พระอาการประชวร หาดลายไม่ ได้ทุดหนักลงตามลำดับ ถึงวันพฤหัสบดีที่ ๑๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗ เวลา ๑๕ นาฬิกา ๕๒ นาที เสด็จสวรรคต ณ โรงพยาบาลศิริราช ด้วยพระอาการสงบ สิริพระชนมพรรษาปีที่ ๘๙ ทรงครองราชสมบัติได้ ๗๐ ปี” กระแสข่าวที่สร้างความสับสน ตลอดทั้งวันชัดเจนขึ้นเมื่อสิ้นเสียงแถลงการณ์จากสำนักพระราชวังข้างต้น เสียงโศกเศร้า ร่ำไห้ของพลกนิกรไทยดังก้องทั่วฟ้า สะท้อนทั่วปฐพี วันที่ประชาชนชาวไทยไม่ยอมให้มาถึง ได้มาถึงแล้วตามหลักไตรลักษณ์ ไม่มีใครหนีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ได้พ้น เป็นสังขารม ที่ทุกคนต้องเผชิญเสมอเหมือนกัน สิ่งที่จะทิ้งไว้คือ ความทรงจำและความดีงามที่จะกระทำ ไว้ต่อกันเท่านั้น

เมื่อผู้เขียน ได้รับทราบข่าวรู้สึกเสียใจอย่างสุดซึ่งไม่แตกต่างอะไรกับประชาชนชาวไทยทั่วไป สิ่งที่น่าถึงเป็นอันดับแรก คือ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช หรือในหลวง รัชกาลที่ ๙ ตลอดระยะเวลา ๗๐ ปี แห่งการครองราชย์ พระองค์ทรงตรากตรำ พระวรกาย บำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ราษฎร โดยไม่เลือกชนชั้น วรณะ ศาสนาใดๆ ทั้งสิ้น ถึงเวลาพระองค์ได้พักแล้วสู่สวรรคาลัย เป็นพระราชาที่ได้ทำตามพระปณิธานบรมราชโองการที่ได้พระราชทานตั้งแต่วันที่ทรงรับพระบรมราชาภิเษกว่า **“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”** อย่างสมบูรณ์แบบยิ่ง ทรงทำทุกอย่างเพื่อประโยชน์และเพื่อความสุขของคนทั้งประเทศ โดยไม่ทรงคำนึงถึงความสุขส่วนพระองค์ การเสด็จสวรรคตครั้งนี้จึงเป็นความโศกเศร้าที่อดกลั้นไม่ได้ สิ่งสำคัญที่คนไทยทุกคนต้องหวนรำลึก คือ จะทำอะไรให้สิ่งที่พระองค์ทรงทำยังคงอยู่และได้รับการสานต่อในสังคมไทยตลอดไป เพราะสิ่งที่พระองค์ทรงทำเพื่อคนไทย สมควรที่คนไทยทุกคนต้องสานต่อพระราชปณิธานและดำเนินตามรอยพระยุคลบาทต่อไป เพื่อมิให้เสียทีที่ได้เกิดเป็นคนไทย อยู่ในผืนแผ่นดินได้ร่วมพระบารมีของพระราชาที่ทรงคุณอันประเสริฐ ทำงานเพื่อพลกนิกรของพระองค์เสมอมา ไม่ทรงบ่นว่าเหนื่อยหรือท้อ ไม่ได้ทรงคำนึงถึงความสุขส่วนพระองค์ ทุกวันเวลานาทีพระองค์นึกถึงแต่เพียงว่าจะทำให้พลกนิกรของพระองค์มีความสุข พ้นจากความยากจนได้อย่างไร จนนานาประเทศยกย่องพระองค์ในฐานะพระมหากษัตริย์หรือพระราชาผู้ยิ่งใหญ่ (King of the King) และมีหลายประเทศได้น้อมนำ





แนวคิด ปรัชญาของในหลวงรัชกาลที่ ๙ โดยเฉพาะเรื่องหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์กับประเทศของตน อย่างเช่น ราชอาณาจักรภูฎาน เป็นต้น นอกจากนี้ พระองค์ยังได้รับการยกย่องจากนานาประเทศ และองค์การระหว่างประเทศต่างๆ ให้เป็นกษัตริย์นักพัฒนาในทุกด้าน ซึ่งทรงมีพระอัจฉริยภาพมากมาย อันยังประโยชน์ต่อคนไทยและมวลมนุษยชาติเสียก็ว่าได้ จึงไม่เกินจริงนักที่จะกล่าวว่า ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงเป็นมหาราชแห่งมหาชนชาวสยาม อาจหมายรวมถึงมวลมนุษยชาติเสียก็คงไม่ผิดนัก

ครองแผ่นดินโดยธรรม

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

พระปฐมบรมราชโองการ “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “We shall with righteousness, for the benefits and happiness of the Siamese People” ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช หรือในหลวง รัชกาลที่ ๙ ที่ทรงประกาศในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามโบราณราชประเพณี ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ สะท้อนมาจากน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงผูกพันอยู่กับประชาชนของพระองค์อย่างเหนียวแน่น...ดังบทพระราชนิพนธ์ที่ลงพิมพ์ในหนังสือ วงวรรณคดี ฉบับประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ เรื่อง “เมื่อข้าพเจ้าจากสยามมาสู่สวิตเซอร์แลนด์” ความตอนหนึ่งว่า

“...วันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๙ วันนี้คือวันที่เราจะต้องจากไปแล้ว...รถเล่นฝ่าฝูงชนไปได้อย่างช้าที่สุดถึงวัดเบญจมบพิตร รถเล่นเร็วขึ้นได้บ้าง ตามทางที่ผ่านมาได้ยินเสียงใครคนหนึ่งร้องขึ้นมาดังๆ ว่า “อย่าละทิ้งประชาชน” อยากจะร้องบอกเขาไปว่า “ถ้าประชาชนไม่ “ทิ้ง” ข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าจะ “ละทิ้ง” อย่างไรได้ แต่รถวิ่งเร็วและไปไกลเสียแล้ว...”๑

๑ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม, ร้อยใจไทยภักดี พระบรมราชจักรีวงศ์ : แผ่นดินไทยบนเส้นทางประวัติศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๖๖ - ๑๖๙.



จากความผูกพันที่พระองค์มีต่อประชาชนของพระองค์ จนมาเป็นพระปฐมบรมราชโองการ พิสูจน์ให้เห็นเป็นประจักษ์ชัดได้ว่าพระราชกรณียกิจตลอดการครองราชย์ ๗๐ ปี ในหลวง รัชกาลที่ ๙ ทรงมุ่งมั่นพระราชหฤทัยที่จะปกครองประเทศโดยธรรม เพื่อให้อาณาประชาราษฎร์มีความสุขทั่วหน้ากัน ไม่ว่าจะอยู่ใกล้หรือไกล ทุรกันดารแค่ไหน ไม่เคยย่อท้อ ภาพพระราชกรณียกิจการทำงาน ในถิ่นทุรกันดารทั่วทั้งประเทศ ได้อยู่ในความทรงจำของประชาชนชาวไทยไม่เสื่อมคลาย แม้ขณะทรงพระประชวร พระองค์ยังทรงห่วงใยราษฎรของพระองค์อยู่เสมอ พระราชจริยวัตรอันงดงามเหล่านี้ เกิดจากที่ในหลวง รัชกาลที่ ๙ ทรงใช้หลักธรรมในการทรงงาน จึงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ดี เรียกว่า “ธรรมราชา”

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)^๒ ได้ให้ความหมายของ คำว่า “ธรรมราชา” ออกเป็น ๒ ความหมาย คือ (๑) ธรรมาธิปไตย คือ ผู้มีธรรมเป็นราชา หมายถึง พระราชา ผู้ถือธรรมเป็นใหญ่ ดังที่พระพุทธเจ้า ตรัสว่า “พระราชาทางอาศัยธรรมนั่นเอง สักการะธรรม เคารพธรรม นับถือธรรม บูชาธรรม ยำเกรงธรรม มีธรรมเป็นธงชัย มีธรรมเป็นยอด เป็นธรรมาธิปไตย และ (๒) ธรรมิกราช คือ พระราชาผู้ทรงธรรม หรือประพตติราชธรรม เพื่อสร้างความยินดีพอใจแก่ประชาชนได้ปกครอง ราชธรรม หมายถึง กุศลกรรมบถ ๑๐ จักรวรรดิวัตร ๕ และราชสังคหวัตถุ ๔ จึงสรุปความได้ว่า ธรรมราชา หมายถึง กษัตริย์ ผู้มีธรรมเป็นราชา คือ ผู้ถือธรรมเป็นใหญ่เป็นธรรมาธิปไตย และเป็นธรรมิกราช คือ พระราชาผู้ทรงธรรมหรือประพตติราชธรรม ราชธรรมที่ทรงประพตตินั้น คือ จริยธรรม หมายถึง หน้าที่ที่ควรประพฤติปฏิบัติ ธรรมราชาที่แท้จริงทรงปฏิบัติราชธรรม คือ ทำหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถโดยไม่บกพร่องต่อหน้าที่ ไม่ละทิ้งหน้าที่และไม่ทุจริตต่อหน้าที่

^๒ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **ธรรมราชา**, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๘ - ๑๐.





จากความหมายข้างต้น จะเห็นได้ว่า ตลอดพระชนม์ชีพของในหลวง รัชกาลที่ ๙ ได้ดำเนินตามครรลองของความเป็นธรรมราชาอย่างสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นพระจริยวัตร พระราชกรณียกิจต่างๆ ได้ดำเนินการตามครรลองแห่งธรรม โดยเฉพาะการดำเนินการตามหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ไม่ว่าจะเป็น ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร ๔ อิทธิบาท ๔ เป็นต้น พระองค์ทรงทำเพื่อพสกนิกรคนไทย โดยไม่เคยแยกชนชั้นวรรณะ ศาสนา พระองค์ทรงมีพระราชจริยวัตรที่งดงาม เป็นแบบอย่างของความพอดี พอเพียง ไม่ว่าจะเป็นรองพระบาทที่ซ่อมแล้วซ่อมอีก ฉลองพระองค์ที่มีไว้ทรงงานเพียงไม่กี่ชุด หากเป็นคนธรรมดาทั่วไปคงหาซื้อใหม่แล้ว แต่พระองค์ได้ทำให้เห็นว่าการดำรงชีวิตด้วยความพอเพียงและเพียงพอนั้นสามารถทำได้ง่าย พระองค์ทรงทำให้ดูเป็นตัวอย่างให้เห็นในหลักธรรมที่ไม่ยึดติดในวัตถุ อันนำมาสู่การสะสมกิเลสที่มากเกินไปจนเกินไป ซึ่งกลับทำให้เป็นทุกข์ในที่สุด ทั้งหลายทั้งมวลก็คือ ธรรมะของพระราชาที่ทรงสอน และทำเป็นแบบอย่างให้ประชาชนได้เห็น ก็คงอยู่ที่ประชาชนทุกคนจะน้อมนำสิ่งเหล่านี้ไปปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด

บรมครูของแผ่นดิน

ในหลวง รัชกาลที่ ๙ ทรงเป็นแบบอย่างของการเป็นผู้ให้ในทุกอย่าง โดยเฉพาะผู้ให้ทางปัญญา พระองค์ทรงตระหนักว่า หากประชาชนไม่มีความรู้แล้ว การจะพัฒนาประเทศชาติจะเป็นไปด้วยความยากลำบาก สิ่งแรกที่พระองค์ทรงทำหลังครองราชย์ คือ การออกเยี่ยมราษฎรของพระองค์ทั่วทุกภูมิภาคด้วยพระองค์เอง ภาพที่เราเห็นจนชินตา คือ การที่พระองค์บุกป่าฝ่าดงไปในถิ่นทุรกันดารทุกหนแห่ง เพื่อรับรู้ความเป็นอยู่ที่แท้จริงของประชาชน พระองค์เสด็จพระราชดำเนินขึ้นเขาลงห้วย แม้แต่คนธรรมดายังไม่ต้องการไป แต่พระองค์และสมเด็จพระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปเพื่อพูดคุยกับชาวบ้าน เพื่อให้ทราบปัญหาที่แท้จริงจากปากของชาวบ้าน ไม่ใช่เพียงแค่รอรับแต่รายงานขึ้นมา นอกจากนี้ พระองค์ได้ถือโอกาสสำรวจพื้นที่ โดยทรงถือแผนที่กับดินสอไปตลอดทุกหนทุกแห่ง เมื่อเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประชาชนของพระองค์ สิ่งที่พระองค์ทรงทอดพระเนตรความเป็นอยู่ของราษฎรของพระองค์นำมาซึ่งโครงการพระราชดำริ



ต่างๆ มากมายในเวลาต่อมา นับได้ว่าพระองค์ทรงเป็นครูที่ทำให้เห็นว่า หากจะแก้ไข ปัญหา จะต้องไปเห็นสภาพที่แท้จริง จากนั้นจึงจะมาคิด วางแผน และดำเนินการแก้ปัญหา ได้อย่างแท้จริง

สิ่งที่พระองค์ทรงทำ คือ หลักเดียวกันกับที่พระพุทธเจ้าทรงสอน คือ อริยสัจ ๔ ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ (The Four Noble Truths) ประกอบด้วย

๑. ทุกข์ (ความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก สภาพที่บีบคั้น ขัดแย้ง บกพร่อง ขาดแก่นสารและความเที่ยงแท้ ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อว่า อุปาทานขันธ ๕ เป็นทุกข์ - suffering; unsatisfactoriness)

๒. ทุกขสมุทัย (เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา ๓ คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา - the cause of suffering; origin of suffering)

๓. ทุกขนิโรธ (ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป ภาวะที่เข้าถึง เมื่อกำจัดอวิชชา สรรอกตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ถูกต้อง ไม่ติดข้อง หลุดพ้น สงบ ปลอดภัย เป็นอิสระ คือ นิพพาน - the cessation of suffering; extinction of suffering)

๔. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา (ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ ข้อปฏิบัติ ให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง มรรคมีองค์ ๘ นี้ สรุปลงในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา - the path leading to the cessation of suffering)^๓

จากหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าข้างต้น ในหลวง รัชกาลที่ ๙ ได้ทรงใช้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ และผสมกลมกลืนกับสภาพปัญหาต่างๆ อย่างเป็นระบบ ตัวอย่าง เช่น พระดำหนักจิตรลดารโหฐาน หรือคนทั่วไปอาจเรียกว่า “สวนจิตรดา”

^๓ พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม ใน http://www.8400.org/tipitaka/dic/d_item.php?i=204 สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๙

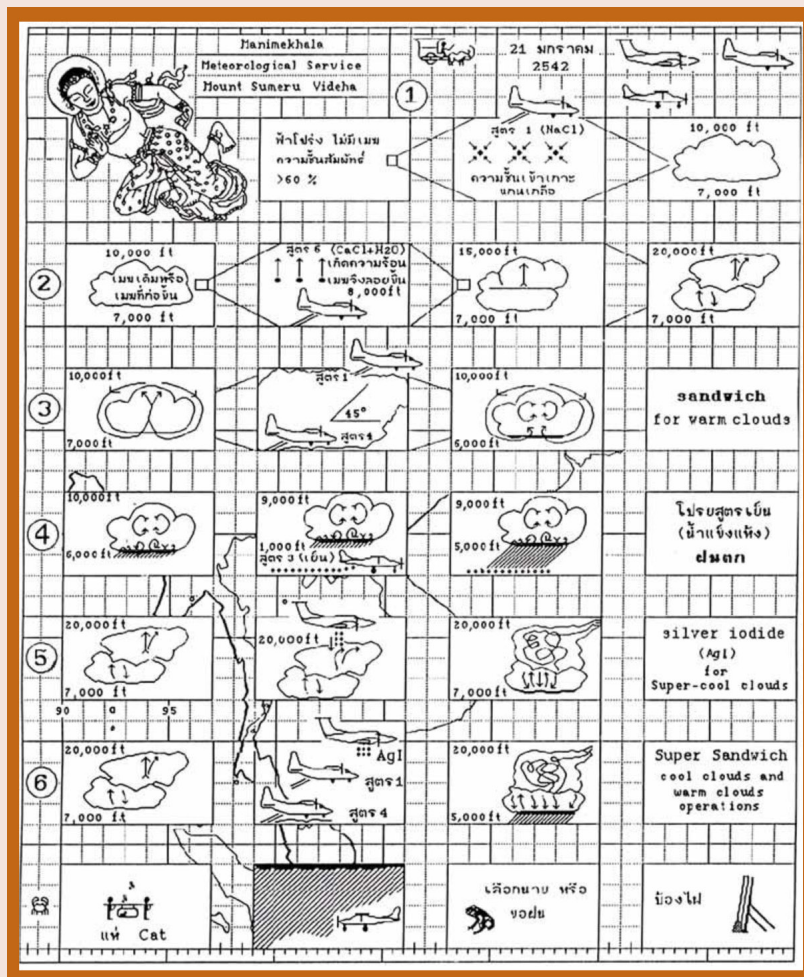




ซึ่งเป็นที่ประทับถาวรของในหลวง รัชกาลที่ ๙ ภายในพระตำหนัก โปรดเกล้าฯ ให้เป็นสถานที่สำหรับโครงการทดลองส่วนพระองค์เกี่ยวกับการเกษตร เพื่อนำผล การศึกษาพระราชทานแก่ประชาชน เช่น โครงการนาข้าวทดลอง โครงการคันคั่ววิจัย เชื้อเพลิงเขียว โครงการปลูกข้าวไร่ โครงการเลี้ยงปลานิล และโครงการโคนม รวมทั้ง ยังมีโรงงานจากโครงการทดลองของพระองค์เกิดขึ้นหลายประเภท เช่น โรงโคนม สวนจิตรลดา โรงนมผงสวนดุสิต โรงนมเม็ดสวนดุสิต โรงสีข้าวตัวอย่าง โรงผลิตน้ำผลไม้ โรงบดและอัดแกลบ และโรงปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น ถือว่าเป็นพระราชวังของพระราช าทิที่ไม่เหมือนที่ใดในโลก เพราะเป็นสถานที่ทดลองโครงการต่างๆ ที่พระองค์ศึกษา จากสถานที่จริง และความเป็นอยู่ของราษฎร เพื่อหาหนทางช่วยเหลือประชาชน ให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน จึงทรงจัดตั้งโครงการส่วนพระองค์ขึ้น ในที่ประทับของพระองค์ เมื่อได้ผลเป็นที่น่าพอใจแล้ว จึงเผยแพร่ ทั้งหลักการ แนวคิด องค์ความรู้ และแนวปฏิบัติให้ประชาชนไปดำเนินการต่อเพื่อสร้างอาชีพ รายได้ ความเป็นอยู่ ที่ดี เพื่อให้หลุดพ้นจากความยากจนในที่สุด

เคยมีคนถามผู้เขียนว่า เมื่อนั่งรถผ่านสวนจิตรลดา ทำไมถึงยกมือไหว้ทุกครั้ง ทั้งที่บางครั้งในหลวง รัชกาลที่ ๙ มิได้ประทับอยู่ในวังนี้ จึงตอบไปว่า การที่ยกมือไหว้ นอกจากจะถวายความเคารพแล้ว ยังสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระองค์มิได้แสวงหา ความสุขส่วนพระองค์เลย แม้แต่ที่ประทับของพระองค์ พระองค์ยังทำเพื่อประโยชน์สุข ของประชาชน มีโครงการส่วนพระองค์มากมายที่ยังประโยชน์ต่อประชาชน จึงไหว้ด้วยสำนึก ในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ และรู้สึกภูมิใจทุกครั้งที่ได้เกิดมาเป็นคนไทยได้อยู่ภายใต้ พระบรมโพธิสมภารของพระองค์

ดังนั้น พระองค์จึงไม่ได้เป็นเพียงพระมหากษัตริย์ที่เป็นประมุขของประเทศไทย เท่านั้น แต่พระองค์เป็นทุกอย่างของคนไทย โดยเฉพาะ พระองค์ได้ให้ทรัพย์สินอันล้ำค่า แก่คนไทย คือ “ทรัพย์สินแห่งปัญญา” ที่ให้ความรู้ โดยทรงนำทรงทำให้เห็น รอบรู้ทั้งเชิง ทฤษฎีและปฏิบัติ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ โครงการฝนหลวง ซึ่งพระองค์ทรงใช้แนวคิด หลักการทางวิทยาศาสตร์มาแก้ปัญหาความแห้งแล้งให้กับเกษตรกรที่ต้องอาศัยน้ำในการ ทำเกษตรกรรม และยังสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เข้าใจได้โดยง่ายผ่านภาพเขียนขั้นตอน การการทำฝนหลวง (ตามภาพ)



ตำราฝนหลวงพระราชทาน (๒๑ มีนาคม ๒๕๔๒)

จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ไม่ว่าจะเป็ฯพระราชกรณียกิจ พระราชดำริส พระราชดำริ พระบรมราโชวาทต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่แฝงด้วยองค์ความรู้ หลักวิชาการ แขนงต่าง ๆ รวมถึงหลักปฏิบัติที่ทำได้จริง ยังนึกไม่ออกว่ามีศาสตร์ใดทีเ็นหลงไม่ทรงรู้ โดยพระองค์ทรงดำเนินพระองค์เป็นแบบอย่าง ที่สำคัญแฝงไปด้วยความรักและความ เมตตาอย่างสูงสุดต่อพสกนิกรของพระองค์ จึงอาจกล่าวได้ว่า พระองค์ทรงเป็นบรมครู ผู้ยิ่งใหญ่ที่สอนสั่งคนไทยทั้งประเทศ เพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์ยากลำบาก เพื่อให้ เกิดความผาสุกต่อไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับคนไทยแล้วว่าจะน้อมนำสิ่งต่าง ๆ ที่พระองค์ได้สอนสั่ง มาปฏิบัติตามมากน้อยเพียงใดเท่านั้นเอง





มหาราชแห่งมวลมนุษยชาติ

นอกจากคนไทยจะได้รับพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้จากในหลวงรัชกาลที่ ๙ ตลอดระยะเวลา ๗๐ ปีแห่งการครองราชย์ ไม่ว่าจะเป็นพระราชกรณียกิจ พระราชดำรัส พระราชดำริ พระบรมราโชวาทต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่ยังประโยชน์สุขให้กับพสกนิกรชาวไทยตลอดมา จึงไม่มีใครไม่รักในหลวง รัชกาลที่ ๙ เพราะทุกคนถือว่าพระองค์เป็นดัง “พ่อของแผ่นดิน” ไม่เพียงแต่เป็น “พระเจ้าแผ่นดิน” เท่านั้น หากให้คนไทยได้เล่าเรื่องของพระองค์จากมุมมองของตนเองที่ได้สัมผัสพระมหากรุณาธิคุณทั้งทางตรงและทางอ้อม คงเล่าเท่าใดไม่มีวันหมด เพราะตลอดระยะเวลา ๗๐ ปี พระองค์ทรงทำเพื่อคนไทยมากมายเหลือล้นที่จะบรรยายได้หมด พระเกียรติคุณ พระมหากรุณาธิคุณอันแผ่ไพศาลนี้ ทำให้พระองค์ได้รับการยกย่องจากนานาประเทศให้เป็นกษัตริย์นักพัฒนาที่ยิ่งใหญ่ของโลก

ปรากฏได้ชัด เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙ ที่นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา เวลาประมาณ ๒๑.๐๐ นาฬิกา ตามเวลาประเทศไทย ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติมีการประชุมเพื่อสดุดีและถวายพระเกียรติแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โดยนายปีเตอร์ ธอมป์สัน ประธานสมัชชาสหประชาชาติกล่าวสดุดีเป็นคนแรกตามด้วยนายบัน คี มูน เลขาธิการสหประชาชาติ จากนั้นเปิดให้ผู้แทนภูมิภาคต่าง ๆ ขึ้นกล่าวสดุดี ซึ่งถือเป็นโอกาสพิเศษที่มีขึ้นไม่บ่อยนัก เช่น ประธานภูมิภาคแอฟริกาจากไนเจอร์ ประธานภูมิภาคเอเชีย จากคูเวต ประธานภูมิภาคยุโรปตะวันออกจากจอร์เจีย ประธานภูมิภาคละตินอเมริกา จากชิลี และประธานภูมิภาคยุโรปตะวันตกจากสหราชอาณาจักร

ส่วน นางสาวสแมนต้า พาวเวอร์ เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำสหประชาชาติกล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ว่า พระองค์ทรงช่วยเหลือพสกนิกรที่มีฐานะยากจน และสร้างโครงการแก้มลิงเพื่อความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม ตลอดจนให้ความสำคัญกับครอบครัวที่สะท้อนวิถีชีวิตของพระองค์ให้กับพสกนิกรที่เปรียบเสมือนครอบครัวของพระองค์ ขณะนี้นายวีระชัย พลาคัย เอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ กล่าวว่า โครงการของพระองค์กว่า ๔,๐๐๐ โครงการ ช่วยพัฒนา



และช่วยเหลือพสกนิกร ส่วนวันดินโลก ซึ่งตรงกับวันที่ ๕ ธันวาคม สำนักงานประธานสมัชชาสหประชาชาติ เป็นผู้เสนอให้จัดงานขึ้นเอง^๔

นอกจากนี้ ภายหลังการเสด็จสวรรคตของในหลวง รัชกาลที่ ๙ กระทรวงการต่างประเทศได้เสนอแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. ๒๐๓๐ (Sustainable Development Goals 2030 – SDGs) ทั้ง ๑๗ เป้าหมาย และ ๑๖๙ เป้าประสงค์ โดยมีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) เป็นแนวทาง ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศของไทยได้ถือเป็นนโยบายทางการทูตในการเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ผู้ประชาคมระหว่างประเทศทั้งในกรอบทวิภาคี พหุภาคี และการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ เพื่อเป็นการสานต่อพระราชปณิธานของในหลวง รัชกาลที่ ๙ ซึ่งในวาระปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ไทยได้รับเลือกให้เป็นประธานกลุ่ม ๗๗ กระทรวงการต่างประเทศของไทยจึงได้มุ่งเผยแพร่ SEP ในฐานะของแนวทางหนึ่งในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในเวทีระหว่างประเทศ (SEP for SDGs) ซึ่งห้วงเวลาที่ผ่านมานี้ ได้สร้างความตระหนักรู้และการยอมรับหลัก SEP ผ่านการดำเนินการในกลุ่ม ๗๗ ซึ่งมีสมาชิก ๑๓๔ ประเทศ โดยมีการประชุมรัฐมนตรีกลุ่ม ๗๗ เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙ ที่นิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา จนนำไปสู่การบรรจุถ้อยคำในปฏิญญากลุ่ม ๗๗ ที่แสดงการยอมรับว่า SEP มีความเป็นสากล (universality) สามารถประยุกต์ใช้ได้หลายบริบทและเป็นแนวทางหนึ่งที่สนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามที่สหประชาชาติกำหนดได้ ทำให้ประเทศกำลังพัฒนา หรือแม้กระทั่งประเทศที่พัฒนาแล้วจำนวนหนึ่งแสดงความสนใจที่จะมีความร่วมมือกับไทย ภายใต้นโยบายการสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SEP for SDGs Partnership)

^๔ ครอบครัวยุว ใน <http://www.krobluakao.com> สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๙





จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า พระราชกรณียกิจ พระราชดำริ พระราชดำรัสของในหลวง รัชกาลที่ ๙ นอกจากจะทำให้เพื่อพสกนิกรของพระองค์ที่อยู่ในสยามประเทศแล้ว พระบารมียังแผ่ไพศาลไปทั่วสารทิศ จนเป็นที่ยอมรับอย่างเป็นสากล จึงไม่แปลกอะไรที่จะกล่าวได้ว่า ในหลวง รัชกาลที่ ๙ ของไทย เป็น **มหาราชแห่งมวลมนุษยชาติอย่างแท้จริง** เป็นสิ่งที่คนไทยทุกคนควรภาคภูมิใจ รวมถึงตระหนักรู้อยู่เสมอว่า คนไทยมีพระเจ้าแผ่นดินที่มีคุณอันประเสริฐ แผ่พระบารมิกว้างไพศาลให้คนทั้งโลกได้ใช้แนวพระราชดำริที่พระองค์คิดให้คนไทยไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในประเทศของเขา แล้วคนไทยจะไม่คิดอะไรบ้างหรือ หากคนไทยเองที่พระองค์ทรงมุ่งหวังทำให้มาตลอดพระชนม์ชีพ ไม่น้อมนำมาปฏิบัติตาม คือ ตามรอยพระยุคลบาทของพระองค์ไม่มีวันอดตายอย่างแน่นอน

ตามรอยเท้า “พ่อ”

หากเพียงคนไทยน้อมนำพระบรมราโชวาท พระราชดำรัส พระราชดำริต่างๆ มาพิจารณาทบทวนแล้วลองปฏิบัติจะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงคิด สอน รับสั่ง เพื่อคนไทยทั้งสิ้น สิ่งที่พระองค์ทรงคิดและทำ ได้ทำให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมากมาย เป็นที่ยอมรับกันในระดับนานาชาติ และมีความสำคัญต่อมวลมนุษยชาติ ดังที่สหประชาชาติได้ยกย่องมาแล้ว

เพื่อให้เห็นชัดเจนมากขึ้นว่า คนไทยจะเดินตามรอยเท้าพ่อ หรือรอยพระยุคลบาทอย่างไร ขอหยิบยกสาระสำคัญเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งพระองค์ได้ทำเพื่อคนไทยทุกคน มาให้พิจารณากันโดยสังเขป ดังนี้

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น มีลักษณะสำคัญคือ เป็นโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการทำมาหากินและปัญหาอื่นๆ ที่กระทบถึงสภาพการดำรงชีวิตในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ โดยมีสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่ประสานกับหน่วยงานต่างๆ ในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยแบ่งออกเป็น ๔ ลักษณะ ซึ่งมีความแตกต่างกันสรุปได้ ดังนี้



๑. โครงการตามพระราชประสงค์ หมายถึง โครงการที่ทรงศึกษาและทดลองปฏิบัติเป็นการส่วนพระองค์ ทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เองในการดำเนินงานทดลอง ต่อมาทรงแนพระราชทัยแล้วจึงโปรดเกล้าฯ ให้รัฐบาลเข้ามารับช่วงดำเนินการต่อ เช่น โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา โครงการหุบกะพงตามพระราชประสงค์ เป็นต้น

๒. โครงการหลวง หมายถึง โครงการส่วนพระองค์ที่ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลไทยและต่างประเทศ รวมทั้งสำนักงาน กปร. โดยทรงเจาะจงดำเนินการพัฒนาและบำรุงรักษาต้นน้ำลำธารในบริเวณภาคเหนือ โครงการดังกล่าวมีลักษณะผสมผสานและคล้ายกับโครงการตามพระราชดำริ

๓. โครงการในพระบรมราชานุเคราะห์ หมายถึง โครงการที่ทรงพระราชทานข้อแนะนำและแนวพระราชดำริให้เอกชนไปดำเนินการด้วยกำลังเงิน กำลังปัญญา และกำลังแรงงาน พร้อมทั้งการติดตามผลงานให้ต่อเนื่องโดยภาคเอกชนเอง เช่น โครงการหมู่บ้านสหกรณ์โนนดินแดง อ.ทับสะแก จ.ประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งสโมสรโรตารีแห่งประเทศไทยเป็นผู้จัดและดำเนินงานตามแนวพระราชดำริ หรือโครงการพจนานุกรมและโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เป็นต้น

๔. โครงการตามพระราชดำริ หมายถึง โครงการที่ทรงวางแผนพัฒนาทรงเสนอแนะให้รัฐบาลร่วมดำเนินการตามพระราชดำริ โดยจะร่วมทรงงานกับหน่วยงานของรัฐบาล ซึ่งมีทั้งฝ่ายพลเรือน ตำรวจ และทหาร โครงการประเภทนี้ปัจจุบันมีกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคในประเทศไทย อาทิ โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ โครงการศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นต้น^๕

จากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าพระองค์ทำเพื่อประชาชนไทยโดยแท้จริง โดยพยายามแสวงหาความร่วมมือร่วมใจกับทุกฝ่ายเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาของประชาชน สิ่งเหล่านี้ เป็นสิ่งที่คนไทยควรเจริญรอยตาม

^๕ ชนิดา ชิตบัณฑิต, โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: การสถาปนาพระราชอำนาจในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๕ - ๗.





พระยุคลบาท สานต่อพระราชปณิธานของพระองค์ คือ การทำความเข้าใจถึงสิ่งที่พระองค์ทรงทำเพื่อคนไทย เมื่อเข้าใจแล้วจะทำให้ทราบสาเหตุหรือเหตุผลว่าทำไมพระองค์ทรงทำเช่นนั้น ทำให้เราได้ประโยชน์อย่างไร จากนั้นสำคัญที่สุด คือ การลงมือทำ ทำในสิ่งที่ตนเองเกี่ยวข้องในธุรกิจการงาน หรือภารกิจของตนเอง มิได้ต้องไปทำอะไรใหม่ที่แตกต่างจากวิถีชีวิตของทุกคนที่ทำอยู่ เหล่านี้ คือ หลักการสำคัญที่พระองค์ทรงมอบไว้ให้คนไทย คือ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา นั่นเอง

หลังจากเสด็จสวรรคต สื่อต่าง ๆ ได้เสนอพระราชกรณียกิจต่างๆ มากมาย ตลอดระยะเวลาการครองราชย์ยาวนานถึง ๗๐ ปี ทำให้คนไทยทั้งเคยรับรู้และไม่เคยรับรู้ ได้เห็นถึงพระราชกรณียกิจมากมายที่ทรงทำให้คนไทย หากคนไทยทุกคนนั่งคิด พิจารณาสິงที่พระองค์ทรงคิด สร้าง ทำไว้ให้สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน การประกอบสัมมาอาชีพได้ตั้งแต่วัยระดับครัวเรือน จนถึงระดับประเทศ หรือระดับโลกเลยก็ว่าได้ ดังนั้น การทำดี ไม่มีวันสาย ทำเสียแต่วันนี้ ทำตามรอยพ่อหลวง เชื่อได้ว่าจะมีแต่ความผาสุก และเจริญรุ่งเรือง เพราะพระองค์ทรงทำเพื่อคนไทยทุกคนด้วยพระเมตตาอันเปี่ยมล้นพันประมาณ คนที่น้อมนำมาปฏิบัติตามจึงมีแต่ความเจริญอย่างไม่มีข้อสงสัยแน่นอน

คุณค่าต่อการบริหารราชการแผ่นดิน

เกือบทุกรัฐบาลที่ผ่านมา ได้พยายามน้อมนำพระราชดำรัส พระราชดำริ มาเป็นหลักการและแนวคิดในนโยบายรัฐบาลและการบริหารราชการแผ่นดิน แม้กระทั่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) ได้ัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในวโรกาสมหามงคลสมัย ปีพุทธศักราช ๒๕๔๙ อันเป็นปีแห่งการเฉลิมฉลองพระเกียรติในการครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ของในหลวง รัชกาลที่ ๙ จากนั้นเป็นต้นมานโยบายของรัฐบาล รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ซึ่งเป็นฉบับล่าสุดที่จะใช้ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ต่อยอดการพัฒนาประเทศภายใต้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) ด้วยเช่นกัน



อย่างไรก็ตาม จากอดีตถึงปัจจุบัน อาจต้องยอมรับความจริงว่า ภาครัฐไม่ได้ดำเนินการตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่องมากนัก อาจจะเป็นผลมาจากปัจจัยแวดล้อมทั้งด้านเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ทำให้สภาพสังคม รวมถึงวิถีการดำรงชีวิตมักเกาะติดอยู่กับวัตถุ ชอบความทันสมัยตามอย่างกระแสตะวันตก (westernization) ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลที่มาจากนักการเมืองในช่วงกว่า ๑๕ ปีที่ผ่านมา เน้นเอาใจฐานคะแนนเสียงเพื่อหวังผลการชนะเลือกตั้ง หรือบริหารประเทศโดยหวังผลการเลือกตั้งครั้งต่อไป (next election) มากกว่าสนใจถึงอนาคตของประเทศหรือประชาชนในวันข้างหน้า (next generation) ด้วยปัจจัยเหล่านี้ ทำให้ห่างจากแนวพระราชดำรัสและพระราชดำริของในหลวง รัชกาลที่ ๙ ที่ทรงเพียรพยายามเน้นการแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนชาวไทย โดยการให้พึ่งตนเอง (self-reliance) เสมือนหนึ่ง “การสอนวิธีจับปลา มากกว่าการให้ปลาไปกิน” ถึงแม้ในช่วงแรก พระองค์จะเน้นแนวทางแบบประชาสงเคราะห์คือให้ความช่วยเหลือแต่เป็นช่วงฉุกเฉินหรือเฉพาะหน้า จากนั้นจะเริ่มวางแนวทางให้ประชาชนได้ค่อยๆ เรียนรู้การใช้วิถีชีวิตโดยการพึ่งตนเองผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างๆ สิ่งเหล่านี้จะต้องเกิดขึ้นและดำเนินการอย่างต่อเนื่องจึงจะเห็นผลสำเร็จ ซึ่งมีชาวบ้านจำนวนไม่น้อยได้ดำเนินรอยตามพระยุคลบาท มีชีวิตที่พอเพียง มีคุณภาพชีวิตที่ดี ถึงแม้จะไม่รวยแต่ไม่ลำบาก ไม่มีหนี้สิน ลูกหลานได้เรียนหนังสือ ครอบครัวได้อยู่พร้อมหน้ากัน ซึ่งแตกต่างจากวิถีชีวิตในสังคมเมืองที่เดินตามรอยฝรั่ง หรือความทันสมัยอย่างประเทศที่เจริญแล้ว จนมีคำพูดเชิงเสียดสีตลอดมาเสมอว่า “ทันสมัย แต่ไม่พัฒนา”

ย้อนกลับมาที่รัฐบาลปัจจุบันภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งเข้ามาควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เพื่อระงับยับยั้งความแตกแยก และยุติการใช้กำลังเพื่อก่อความรุนแรงจากความขัดแย้งและเห็นต่างทางการเมือง จากนั้นได้จัดตั้งรัฐบาลและคณะรัฐมนตรีบริหารประเทศมาตั้งแต่วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๗ โดยรัฐบาลนี้ได้ใช้ธรรมเนียมปฏิบัติเหมือนที่ผ่านมาโดยระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ให้คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ก่อนเข้าบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบาย





ของรัฐบาลในวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๗ ความสำคัญตอนหนึ่งที่นายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้กล่าวในส่วนต้นๆ ของการแถลงนโยบายรัฐบาลเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญการบริหารราชการแผ่นดินตามแนวพระราชดำริของในหลวง รัชกาลที่ ๙ ดังความต่อไปนี้

“...รัฐบาลได้นำยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศว่าด้วยการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นหลักสำคัญ ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งทรงเน้นความพอดีพอสมพอควรแก่ฐานะ ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันมาเป็นแนวคิด...ในช่วงเวลาแห่งการออกแบบการปฏิรูปประเทศเป็นแนวทางการกำหนดนโยบาย โดยคำนึงถึงปัญหาของประเทศ...”^๖

จากข้อความข้างต้นนับว่าเป็นนิมิตหมายอันดีที่รัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ให้ความสำคัญกับการนำแนวพระราชดำริของในหลวง รัชกาลที่ ๙ ทรงทำไว้สำหรับคนไทย โดยเฉพาะการแก้ปัญหาความยากจน มาเป็นหลักในการดำเนินนโยบายของรัฐบาล นอกจากนี้รัฐบาลยังได้จัดทำร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) เพื่อใช้เป็นกรอบการพัฒนาประเทศในระยะยาวให้เกิดความต่อเนื่อง โดยแผนหรือนโยบายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะต้องสอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์นี้ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ ที่ต้องการให้ ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุข และตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูงเป็นประเทศพัฒนาแล้ว และสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาค และเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจ

^๖ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๗), หน้า ๒.



รัฐบาลในศตวรรษที่ ๒๑ นี้ ต้องเผชิญกับความท้าทายมากมาย ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยีและนวัตกรรม เหมือนอยู่บนทางแพร่งของการพัฒนา (dilemma of development) ภาษาไทยอาจจะเรียกว่า “ภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก” หมายความว่า ในขณะที่ต้องนำประเทศไปสู่ความเจริญทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้ประเทศหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง (middle income trap) เพื่อให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว จึงจำเป็นต้องอาศัยวิถีทางเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม (liberalism) คือ เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการค้าการลงทุน การใช้จ่ายภาครัฐ การนำเข้า การส่งออก ซึ่งเป็นกระแสแบบสังคมเศรษฐกิจแบบประเทศที่พัฒนาแล้วในแถบประเทศตะวันตก คือ ยุโรป หรือสหรัฐอเมริกา ส่วนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) ที่ได้กล่าวมาข้างต้นเป็นหลักคิดแบบทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) อันมีความแตกต่างจากเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม อย่างไรก็ตาม ในหลวง รัชกาลที่ ๙ เคยตรัสเสมอว่า แนวคิดของพระองค์มิได้ปิดกั้นการเดินตามกระแสโลก เพียงแต่พระองค์ทรงชี้ให้เห็นว่า การจะดำเนินการสิ่งใดก็ตามต้องวางรากฐานให้มั่นคงเสียก่อน จึงจะมีความยั่งยืนในภายหน้า ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียงจึงเปรียบเสมือนเป็นการปักเสาเข็มก่อนจะสร้างบ้าน เมื่อสร้างบ้านเสร็จไม่มีใครเห็นเสาเข็มเพราะอยู่ฐานราก แต่บ้านนั้นมั่นคงอยู่ได้ เพราะเสาเข็มที่เป็นฐานรากนั่นเอง

เศรษฐกิจพอเพียง จึงมิได้จำกัดเฉพาะเกษตรกรหรือชาวไร่ชาวนาเท่านั้น แต่เป็นเศรษฐกิจของทุกคนทุกอาชีพ ทั้งที่อยู่ในเมืองและในชนบท เช่น ผู้ที่เป็นเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมและบริษัทตามแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าจะขยายกิจการก็ขยายแบบค่อยเป็นค่อยไปจากเนื้อของงาน หรือหากจะกู้ยืมก็กระทำตามความเหมาะสม ไม่ใช่กู้ลงทุนจนเกินตัวจนไม่เหลือที่มั่นให้ยืนอยู่ได้ ต้องรู้จักใช้จ่าย ไม่ฟุ่มเฟือยเกินตัว ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเอง (relative self-sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความสำเร็จ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็ว





แต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้^๗

ด้วยเหตุนี้ การบริหารราชการแผ่นดิน โดยเฉพาะนโยบายของรัฐบาล จึงควรน้อมนำแนวทางตามพระราชดำริ พระราชดำรัส พระราชกรณียกิจต่างๆ ของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาศึกษาอย่างถ่องแท้ ก่อนที่จะให้ ประชาชน “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ผู้ที่ดำเนินการกำหนดนโยบายสาธารณะ จะต้องเข้าใจและเข้าถึงก่อนเป็นลำดับแรก ถึงจะกำหนดและดำเนินนโยบายเพื่อการพัฒนาประเทศได้ นับว่ารัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินตามรอยพระยุคลบาทของในหลวงรัชกาลที่ ๙ โดยวางยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี เพื่อการพัฒนาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และหวังว่าจะไม่ติดกับดักเหมือนอย่างรัฐบาลในอดีตที่ผ่านมา เพราะการพัฒนาประเทศในยุคหลังโลกาภิวัตน์ (post - globalization) นั้น มีความซับซ้อน หล่มลึก (chaotic) มากกว่าในอดีตที่ผ่านมา ใครเป็นผู้นำประเทศในยุคนี้ จะต้องตั้งสติให้ดี เพราะทุกอย่างที่เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง ข่าวสารมากมาย จนบริโภคไม่หมด อย่างไรก็ดีตาม หากนำสิ่งที่ในหลวง รัชกาลที่ ๙ ทรงมอบไว้ให้คนไทย และสังคมไทย มา ๗๐ ปี หากรัฐบาลบริหารประเทศด้วยความหนักแน่น มั่นคง มีธรรมาภิบาล (good governance) เดินตามเบื้องพระยุคลบาทได้ เชื่อได้ว่าจะนำพาประเทศไทยไปสู่ความผาสุก และมีความยั่งยืนได้ในที่สุดอย่างแน่นอน

ความส่งท้าย

การสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช หรือในหลวง รัชกาลที่ ๙ เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙ แน่นอนที่สุดคือ ความสูญเสียอันยิ่งใหญ่ของปวงชนชาวไทย นำมาซึ่งความเศร้าโศกเสียใจของคนไทยทั่วประเทศ แต่อีกมุมหนึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพึ่งตนเองจริง ๆ ของคนไทยในวันที่ไม่มีในหลวง รัชกาลที่ ๙ แล้ว

^๗ สุเมธ ตันติเวชกุล, *ใต้เบื้องพระยุคลบาท*, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๕๓), หน้า ๒๘๖ – ๒๘๗.



ซึ่งพระองค์ทรงสอนคนไทยมานานให้ใช้หลักเหตุและผล พึ่งพาตนเอง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างผาสุก นี่คือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวทางสายกลางเหมือนอย่างพระพุทธเจ้าทรงให้ยึดถือ มัชฌิมาปฏิปทา คือ ไม่ตึงหรือหย่อนจนเกินไป เป็นหลักการแห่งดุลยภาพ ที่เป็นสัจธรรม สามารถใช้ได้ตลอดไป ไม่ว่ากาลเวลา ยุคสมัยจะเปลี่ยนไปเช่นไรก็ตาม

ดังนั้น ภาครัฐโดยรัฐบาล จะต้องเป็นแกนนำหลักในการนำหลักคิด หลักทำมาเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับรู้ และที่สำคัญรัฐบาล พร้อมทั้งระบบราชการ รวมถึงหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ จะต้องทำตัวเป็นแบบอย่างในการน้อมนำสิ่งที่พระองค์ทรงทำเอาไว้เป็นมรดกของแผ่นดิน สานต่อพระราชปณิธาน โดยแสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เรียกว่า “สานพลังประชารัฐ” คือ ร่วมกันทุกฝ่าย เพื่อช่วยกันพัฒนาประเทศชาติอย่างทีนในหลวง รัชกาลที่ ๙ ทำมาไว้แล้ว ๗๐ ปี ถือว่าเป็นทุนและสินทรัพย์ที่พระองค์พระราชทานไว้ให้ การสานต่อหากเอาใจใส่ เอาจริงเอาจัง ไม่ย่อท้อ ต่ออุปสรรค เหมือนดังเช่น พระมหาชนก ที่มีความเพียรอันบริสุทธิ์ ย่อมสามารถทำได้อย่างแน่นอน พระองค์ทรงทำมาตลอดพระชนม์ชีพ ไม่เคยมีเงื่อนไขหรือบ่นว่าเหนื่อยหรือท้อแท้แต่อย่างใด ดังนั้น รัฐบาลรวมถึงประชาชนทุกคนควรน้อมนำพระราชจริยวัตรนี้ มาประพฤติปฏิบัติตาม เมื่อพระองค์ทรงทอดพระเนตรลงมาจากสวรรคาลัย พระองค์จะได้อนุโมทนาว่าสิ่งที่พระองค์ทำมาตลอดเพื่อคนไทยทุกคนนั้นไม่สูญเปล่า ด้วยเหตุทั้งหลายทั้งมวล จึงขอกล่าวส่งท้ายไว้ว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช หรือในหลวง รัชกาลที่ ๙ ทรงเป็น “มหาราชแห่งมหาชนชาวสยาม สมดังพระราชปณิธานของพระองค์ทรงตั้งมั่นไว้แต่ต้นรัชกาลว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกประการ ผู้เขียนขอโน้มรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณอันหาที่สุดมิได้ และถวายความอาลัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช และจะเดินตามเบื้องพระยุคลบาทตลอดไป





บรรณานุกรม

ชนิดา ชิตบัณฑิตย์. โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: การสถาปนาพระราชอำนาจนำ

ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำรา

สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๕๐.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). ธรรมราชา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

สุเมธ ตันติเวชกุล. ได้เป็องพระยุคลบาท. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๕๓

สมาคมจิตวิทยาความมั่นคงแห่งประเทศไทย. ร้อยใจไทยภักดี พระบรมราชจักรีวงศ์:

แผ่นดินไทยบนเส้นทางประวัติศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์,

๒๕๕๖.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๗.

สำนักนายกรัฐมนตรี. ร่างกรอบยุทธศาสตร์ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙).

กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., ๒๕๕๙.



นิติศึกษาด้วยนิติปรัชญา : มโนทัศน์อันคลาไคลต่อการศึกษานิติปรัชญา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกรียงไกร รอบรู้^{*}

บุคคลทั่วไปหรือแม้แต่นักเรียนกฎหมายเองอาจจะเข้าใจว่า การศึกษาวิชานิติศาสตร์เป็นการศึกษาแต่ตัวบทกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือบรรดากฎเกณฑ์ของรัฐที่เป็นทางการ อันมีลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษร แต่แท้จริงแล้ว นั้นเป็นความเข้าใจ

^{*} รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

น.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, รป.ม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ศศ.ม. (ผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง) มหาวิทยาลัยรังสิต, น.บ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ประกาศนียบัตรวิชาว่าความ สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความ สภานายความฯ, ประกาศนียบัตรกฎหมายธุรกิจสำหรับบุคคลทั่วไป คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ประกาศนียบัตรสำหรับนักกฎหมายปกครอง มหาวิทยาลัยรังสิต, ประกาศนียบัตรสาขาวิชากฎหมายเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและกฎหมายปกครอง สาขาวิชากฎหมายอาญาชั้นสูง สาขาวิชาทฤษฎีและหลักกฎหมายแพ่ง สาขาวิชากฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา สาขาวิชากฎหมายเกี่ยวกับการวางแผนภาษีอากรและการดำเนินคดีภาษีอากร สถาบันวิชาชีพกฎหมายชั้นสูง สภานายความฯ, วุฒิปัตริศาสตร์กฎหมายปกครอง (ความรู้เกี่ยวกับหลักปฏิบัติราชการที่ดี) มุขนิธิวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางปกครอง



ที่ถูกต้องเพียงส่วนเดียวสำหรับมุมมองที่มีต่อการศึกษาวิชานิติศาสตร์ทั้งหมด เพราะยังมีแง่มุมของการศึกษากฎหมายอีกหลากหลาย และมีติของการศึกษาก็มีหลากหลายรูปแบบ ไม่จำกัดแต่เพียงการศึกษากฎเกณฑ์ลายลักษณ์อักษรเท่านั้น ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ การศึกษาเชิงนิติปรัชญา (Legal Philosophy/Philosophy of Law)

๑. ว่าด้วยปรัชญา

ปรัชญา (Philosophy) เป็นคำสันสกฤตซึ่งตรงกับคำบาลี คือ ปัญญา อันหมายถึง ความรู้แจ้ง ความรอบรู้ ความสุขุม ความฉลาด ซึ่งก็คือวิชาว่าด้วยหลักความรู้ (วิชา) และความจริง (สัจธรรม) หรือสภาวะที่แท้ (สฤติ)^๑

แง่มุมการศึกษาวิชาปรัชญา อาจจัดแบ่งออกเป็น ๒ ด้านใหญ่ ๆ ได้แก่ ด้านแรก การศึกษา **ปรัชญาบริสุทธิ์ (Pure Philosophy)** คือ การศึกษาปรัชญาที่จัดเป็นปัญหาที่ยังไม่มีการแยกออกไปศึกษาอย่างกว้างขวางและยังไม่มีคำตอบตายตัวพอที่จะแยกเป็นวิชาต่างหาก จึงเป็นการศึกษาเนื้อหาของปรัชญาจริง ๆ โดยที่ไม่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับผลสรุปของวิชาการอื่น ๆ และด้านที่สอง **ปรัชญาประยุกต์ (Applied Philosophy)** คือ การศึกษาปัญหาปรัชญาเฉพาะเรื่อง เป็นปัญหาที่ครอบคลุมไปถึงผลสรุปของวิชาอื่น ๆ ที่แยกตัวออกจากวิชาปรัชญาแล้ว เช่น ปรัชญาศาสนา ปรัชญาการเมือง ปรัชญาการศึกษา ปรัชญาสังคม รวมถึงปรัชญากฎหมายหรือนิติปรัชญาด้วย^๒ อาจสรุปได้ว่า ปรัชญาบริสุทธิ์เป็นการศึกษาปัญหาเฉพาะทางปรัชญาที่ยังไม่สัมพันธ์กับองค์ความรู้ของสาขาวิชาอื่น แต่ปรัชญาประยุกต์เป็นการศึกษาโดยนำองค์ความรู้ของปรัชญาบริสุทธิ์ไปบูรณาการร่วมกับองค์ความรู้สาขาอื่น ๆ นั่นเอง

^๑ ปรีดี พนมยงค์, **ปรัชญาคืออะไร** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://pridiinstitute.com> [๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙]

^๒ วิโรจ นาคชาตรี, **ปรัชญาเบื้องต้น**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๕), หน้า ๑๐ - ๑๑.



การศึกษาปรัชญาบริสุทธิ์หรือปรัชญาโดยแท้มีขอบเขตของการศึกษาอยู่ ๕ สาขา พอสรุปได้ดังนี้

๑. **อภิปรัชญา (Metaphysics)** ปรัชญาว่าด้วยการศึกษาถึงความจริง ความเป็นโดยธรรมชาติ ความจริงแท้นั้นเป็นอย่างไร สรรพสิ่งนั้นเป็นเช่นไร เป็นไปตามที่ปรากฏด้วยตาเปล่าหรือตามความนึกคิดเอาของมนุษย์หรือไม่

๒. **ญาณวิทยา (Epistemology)** ปรัชญาว่าด้วยการศึกษาถึงความรู้ การแสวงหาความรู้ การเข้าถึงความรู้ ขอบเขตของความรู้ ข้อจำกัดของความรู้

๓. **ตรรกศาสตร์ (Logic)** ปรัชญาว่าด้วยการศึกษาเหตุผล การใช้เหตุผล การอ้างอิงเหตุผล ความเป็นเหตุเป็นผลที่สัมพันธ์กัน

๔. **จริยศาสตร์ (Ethics)** ปรัชญาว่าด้วยการศึกษาคุณค่าเชิงคุณธรรม ศีลธรรม ความดี ความชั่ว ความเหมาะสม

๕. **สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics)** ปรัชญาว่าด้วยการศึกษาความงาม ซึ่งรวมทั้งความงามและความไม่งาม จากธรรมชาติหรือแม้แต่งานศิลปะ

ทั้งนี้ ปรัชญาสาขาจริยศาสตร์และสุนทรียศาสตร์ยังสามารถจัดรวมกันเป็นปรัชญาสาขา **อรรถวิทยา** หรือ **คุณวิทยา (Axiology)** อันเป็นปรัชญาที่ว่าด้วยการประเมินคุณค่าได้อีกด้วย

๒. ว่าด้วยนิติปรัชญา

คำว่า “นิติ” ในภาษาสันสกฤตเข้าใจว่าหมายถึงขนบธรรมเนียม แต่มาระยะหลังนี้ วงการกฎหมายไทยเข้าใจว่า “นิติ” หรือ “เนติ” แปลว่า กฎหมาย ในอินเดีย คำว่า “นิติศาสตร์” จึงหมายถึง วิชาเกี่ยวกับราชนิติประเพณี เป็นความรู้ที่ราชบุโรหิตจะต้องรู้เพราะราชครูหรือปุโรหิตเป็นที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน คำที่หมายถึงกฎหมายแท้ ๆ ไทยเราแต่เดิมมาเรียกว่า “ธรรมะ” เช่น กฎหมายดั้งเดิมของไทยเราเรียกว่า “พระธรรมศาสตร์”^๓

^๓ ปรีดี เกษมทรัพย์, **นิติปรัชญา**, พิมพ์ครั้งที่ ๘ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๕๐), หน้า ๖๔.





ส่วนคำว่า “**นิติปรัชญา**” แปลว่า ปรัชญาของกฎหมาย อันหมายถึงการศึกษาตรรกะตรองเกี่ยวกับกฎหมายในลักษณะทั้งมวล (As a Whole) เป็นการตรรกะตรองทางนามธรรมชั้นสูง ศึกษาปัญหาเจาะลึกในขั้นรากฐานว่ากฎหมายแท้ ๆ คืออะไร ไม่ได้ศึกษากฎหมายเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น นิติกรรม หนี้ ละเมิด ฯลฯ การศึกษานิติปรัชญายังอาจหมายถึงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับความยุติธรรม ศึกษาถึงรากฐานทางทฤษฎีของกฎหมาย ศึกษาถึงอุดมคติสูงสุดหรือคุณค่าอันแท้จริงของกฎหมายหรือแก่นสาระของกฎหมาย มุ่งศึกษาให้พ้นจากกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นรูปธรรมอยู่ จึงเป็นการศึกษาในลักษณะที่เป็นอุดมคติหรือกฎหมายที่ควรจะเป็น (Law as it ought to be)^๔

๓. การศึกษานิติปรัชญา

จากการศึกษาข้างต้นจะเห็นว่า ผู้ศึกษาปรัชญาบริสุทธิ์จะศึกษาลงสู่รายละเอียดของสาขาย่อย ๆ อันได้แก่ อภิปรัชญา ญาณวิทยา ตรรกศาสตร์ จริยศาสตร์ และสุนทรียศาสตร์ ส่วนนิติปรัชญาหรือปรัชญากฎหมายซึ่งจัดเป็นสาขาหนึ่งของปรัชญาประยุกต์นั้น ก็สามารถศึกษาในรายละเอียดตามสาขาย่อยดังที่ปรัชญาบริสุทธิ์ศึกษาได้เช่นกัน อาทิ

- แก่นมของอภิปรัชญา นิติปรัชญาจะศึกษาถึงความมีอยู่เป็นอยู่ของกฎหมาย กฎหมายที่แท้จริงคืออะไร ลักษณะของกฎหมายที่จริงแล้วเป็นอย่างไร สอดคล้องหรือขัดแย้งกับกฎหมายที่ถือปฏิบัติอยู่ในสังคม

- แก่นมของญาณวิทยา นิติปรัชญาจะศึกษาความรู้ทางกฎหมาย การแสวงหาความรู้ทางกฎหมาย การเข้าถึงความรู้ทางกฎหมาย ความรู้ทางกฎหมายที่เข้าถึงนั้น ถูกต้องหรือคลาดเคลื่อนไปจากความรู้ที่แท้จริง

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๓ - ๖๔.

^๕ ดิเรก ควรสมาคม, **นิติปรัชญา**, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๗), หน้า ๕๔.



- แง่มุมของตรรกศาสตร์ นิติปรัชญาจะศึกษาถึงความเป็นเหตุเป็นผลกันของกฎหมาย การใช้เหตุผลทางกฎหมาย เหตุผลของการออกกฎหมายแต่ละฉบับหรือเหตุผลเบื้องหลังของบทบัญญัติแห่งกฎหมายแต่ละมาตรา ซึ่งจะมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการนิติบัญญัติ และการค้นหาเจตนารมณ์ของกฎหมายเมื่อต้องมีการบังคับใช้กฎหมาย

- แง่มุมของจริยศาสตร์ นิติปรัชญาจะศึกษาถึงคุณค่าเชิงศีลธรรมของกฎหมาย ความเหมาะสมของกฎหมาย การตั้งคำถามถึงความสอดคล้องของผลของกฎหมายกับบริบททางสังคม การใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการสร้างความเป็นธรรม การใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์

อนึ่ง ในแง่มุมของสุนทรียศาสตร์ นิติปรัชญาไม่มีประเด็นสำคัญในการศึกษาถึงความงามหรือไม่งามของกฎหมาย เพราะหากจะศึกษาเชิงคุณค่าของกฎหมาย นิติปรัชญาจะเน้นไปที่การศึกษาเชิงศีลธรรม ความถูกต้อง ความเหมาะสมของกฎหมาย อันจะอยู่ในขอบข่ายการศึกษาแง่มุมทางจริยศาสตร์ หากพอที่จะอนุโลมศึกษาเชิงความงามของกฎหมายก็คงจะมีแต่เพียงการศึกษาถ้อยคำของบทบัญญัติว่ามีการเรียงร้อยสำนวนได้ถูกต้องตามหลักภาษาและหลักการนิติบัญญัติหรือไม่เท่านั้น เช่น ใช้ภาษาทางการหรือไม่ สั้นกระชับได้ใจความหรือไม่ ฯลฯ แต่หากเป็นประเด็นว่า บทบัญญัติใช้ถ้อยคำที่อาจตีความได้หลากหลายซึ่งจะส่งผลต่อการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์แล้วกรณีนี้จัดอยู่ในการศึกษาเชิงศีลธรรม มิใช่การศึกษาถึงความงามของกฎหมายแต่อย่างใด

นอกจากนี้ เมื่อผู้ศึกษาปรับเปลี่ยนมุมมองของการศึกษานิติปรัชญาจากจุดเริ่มต้นการศึกษาวิชาปรัชญาทั่วไปมาสู่การเริ่มต้นศึกษาจากแง่มุมวิชานิติศาสตร์ อันเป็นศาสตร์เฉพาะ (Particular Science) จะพบว่า วิชานิติปรัชญาจัดเป็นการศึกษาวิชานิติศาสตร์ทั้งในแง่ข้อเท็จจริง (Legal Science of Facts) ดังเช่นการศึกษาอิทธิพลของสังคมที่มีผลต่อกฎหมายหรือกฎหมายมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมซึ่งจัดอยู่ในขอบเขตของสังคมวิทยาทางกฎหมาย และยังเป็นการศึกษาในแง่คุณค่า (Legal Science of Values) ดังเช่นการประเมินคุณค่าของกฎหมายต่อการสร้างความเป็นธรรมแก่ผู้อยู่ใต้บังคับหรือภาพรวมของทั้งสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับหลักการพื้นฐานทางศีลธรรม เป็นต้น





ขอบเขตการศึกษาวิชานิติปรัชญา อาจแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่^๖

๑. นิติปรัชญาภาคประวัติศาสตร์ (Historical Part) อันเป็นการศึกษาถึงประวัติความคิดทางนิติปรัชญาซึ่งจะวางพื้นฐานเพื่อประโยชน์และความสะดวกในการศึกษาภาคระบบ นิติปรัชญาภาคประวัติศาสตร์จะสะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของทฤษฎีกฎหมายในสำนักความคิดทางทฤษฎีกฎหมาย (School of Legal Theory) สำนักต่าง ๆ ตามยุคและขั้นตอนแห่งประวัติศาสตร์

๒. นิติปรัชญาภาคระบบ (Systematic Part) เป็นส่วนเนื้อหาสาระที่แท้จริงของวิชานิติปรัชญา ซึ่งแบ่งเป็นนิติปรัชญาภาคทั่วไป ซึ่งจะศึกษาถึงรากฐานทฤษฎีทั่ว ๆ ไปของกฎหมาย เช่น ปัญหาว่ากฎหมายคืออะไร ทฤษฎีบ่อเกิดของกฎหมาย ทฤษฎีวิวัฒนาการของกฎหมาย ฯลฯ ปัญหาเกี่ยวกับวิชานิติศาสตร์และตรรกวิทยากฎหมาย เช่น ขอบเขตของวิชานิติศาสตร์ นิติวิธีทางกฎหมาย ฯลฯ ปัญหาเกี่ยวกับคุณค่าของกฎหมาย และนิติปรัชญาภาคเฉพาะ ซึ่งจะศึกษาปัญหาเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นเรื่อง ๆ ไปตามความสนใจของคนแต่ละยุคแต่ละสมัย เช่น การทำแท้ง การปลูกถ่ายอวัยวะมนุษย์ สิทธิที่จะตาย การุณยฆาต ความชอบธรรมของการปฏิวัติ การดื้อแพ่งไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ฯลฯ

๔. มโนทัศน์อันคลาดเคลื่อนต่อการศึกษานิติปรัชญา

การศึกษาวิชานิติปรัชญาตามความเข้าใจของหลายคนเป็นสิ่งที่แลดูล้าสมัยและไม่โดดเด่นหรือน่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาที่ยังพบการมุ่งเน้นเนื้อหาและขอบเขตของการสอนที่แตกต่างกัน อันนำมาสู่ มโนทัศน์ที่มีต่อวิชานิติปรัชญานั้นผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ผู้เขียนจึงพอจะสรุปมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนดังกล่าวได้ดังนี้

^๖ สมยศ เชื้อไทย, นิติปรัชญาเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๔), หน้า ๖๖-๖๘.



๑. ผู้ศึกษาส่วนหนึ่งมีทัศนคติในเชิงลบต่อวิชานิติปรัชญา ด้วยการรับอิทธิพลทางความคิดจากคนรุ่นก่อนทั้งในแง่ความเป็นนามธรรมและความไม่ชัดเจนแน่นอนของเนื้อหา เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษากฎหมายลายลักษณ์อักษรอื่นที่ได้รับการฝึกฝนมาตลอดการศึกษาในชั้นอุดมศึกษา อาทิ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติต่าง ๆ ฯลฯ ด้วยเหตุที่กฎหมายข้างต้นปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนจึงสะดวกต่อการนำไปปรับใช้กับข้อเท็จจริงหรือคดีที่เกิดขึ้น กฎหมายเหล่านี้ยังมีความบังคับอย่างเป็นทางการ กล่าวคือ รัฐรับรู้ถึงความมีอยู่ รับรองว่ากฎเกณฑ์ดังกล่าวสามารถใช้บังคับได้จริง และคุ้มครองบุคคลผู้อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย แม้แต่จารีตประเพณีที่มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายก็ยังจัดว่าเป็นกฎเกณฑ์ที่พอจะอธิบายเป็นรูปธรรมได้ง่ายกว่าการศึกษานิติปรัชญาที่มีแต่แนวคิดเชิงธรรม

ทัศนคติเชิงลบยังนำมาสู่ความไม่เข้าใจถึงประโยชน์ของการศึกษาวิชานิติปรัชญา ส่วนหนึ่งเห็นว่าไม่ก่อประโยชน์ทั้งแก่วิชาการและวิชาชีพ เพราะแนวคิดทางนิติปรัชญาไม่มีผลใช้บังคับให้บุคคลต้องถือปฏิบัติตามดังเช่นกฎหมายของบ้านเมือง จึงไม่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ ทั้งการดำเนินชีวิตประจำวันและในทางคดี สำหรับนักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตส่วนหนึ่งเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาระดับเนติบัณฑิต เหตุผลเหล่านี้นำมาสู่การละเลยและไม่ให้ความสำคัญต่อการศึกษานิติปรัชญาในที่สุด

อันที่จริง การศึกษานิติปรัชญาก่อประโยชน์อย่างมากต่อผู้ศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ซึ่งส่งผลต่อรากฐานความคิดของผู้ศึกษา เมื่อรากฐานความคิดเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อกฎหมายก็จะเปลี่ยน และนำไปสู่พฤติกรรมการบังคับใช้กฎหมายที่อาจเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน อาทิ ผู้ศึกษาแต่เฉพาะกฎหมายลายลักษณ์อักษรมักจะตั้งคำถามว่า “พฤติกรรมเช่นนี้ผิดกฎหมายหรือไม่” การตัดสินใจผิดหรือไม่ผิดกฎหมายอาศัยเพียงการพิจารณาว่าพฤติกรรมนั้นครบถ้วนตามองค์ประกอบความผิดที่กฎหมายบัญญัติหรือไม่ แต่ผู้ศึกษานิติปรัชญาจะตั้งคำถามว่า “กฎหมายที่จะนำมาใช้บังคับนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด” หรือกล่าวอีกนัยก็คือ กฎหมายนั้นมีความชอบธรรม





เพียงพอที่จะนำมาบังคับใช้กับประชาชนหรือไม่นั่นเอง ผู้ศึกษาแต่กฎหมายลายลักษณ์อักษร พิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายแต่เพียงการเปรียบเทียบว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือไม่ แต่ผู้ศึกษาวิชานิติปรัชญาจะพิจารณาต่อไปว่ากฎหมายนั้นขัดต่อ “หลักการ” ที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองหรือไม่ด้วย^๔

กล่าวโดยสรุป อิทธิพลการเรียนการสอนแบบอักษรนิยม (Literalism) ของวงการนิติศาสตร์เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่บั่นทอนความสำคัญของการศึกษาวิชานิติปรัชญาไปโดยปริยาย ด้วยความชัดเจนเป็นรูปธรรมของกฎหมายลายลักษณ์อักษร แต่สิ่งที่ขาดไปหากมิได้รับการศึกษาวิชานิติปรัชญาก็คือ กฎหมายลายลักษณ์อักษรนั้นมีความเหมาะสมและชอบธรรมเพียงใด มิใช่แค่เพียงกฎหมายนั้นตราขึ้นถูกต้องตามรัฐธรรมนูญหรือไม่

๒. ผู้ศึกษาเข้าใจว่า การศึกษาวิชานิติปรัชญา คือ การเรียนรู้แต่เพียงแนวคิดของบรรดานักปรัชญาในอดีตของแต่ละสำนักความคิด (School of Thought) มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนนี้ยังรวมไปถึงบรรดาผู้สอนส่วนหนึ่งที่ยังคงเร่งเร้าให้ผู้เรียนท่องจำแนวความคิด ทฤษฎี และคำสอนของนักปรัชญาจนขึ้นใจ ไม่ต่างอะไรจากการเรียนรู้หนังสือแปลจากภาษาต่างประเทศ สิ่ง que ผู้เรียนได้รับก็คือ การอ่านออก เขียนได้ จำขึ้นใจ แต่ปรับใช้ไม่เป็น^๕

ประเด็นคำถามที่มักเกิดกับผู้สอนและผู้เรียนในแนวทางนี้ เช่น “แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายของนักบุญโทมัส อไควนัสมีความเหมือนหรือแตกต่างกับแนวคิดของนักบุญออกัสติน ในประเด็นใดบ้าง” “มุมมองของโสกราตีส เพลโต อาริสโตเติล ที่มีต่อกฎหมาย

^๔ กรณีที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายไม่ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญโดยตรง แต่ขัดหรือแย้งกับหลักทั่วไปทางรัฐธรรมนูญ ซึ่งไม่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร

^๕ นี่มิใช่ปัญหาเฉพาะการศึกษาวิชานิติปรัชญาเท่านั้น แต่เป็นผลกระทบส่วนหนึ่งอันมีที่มาจากอิทธิพลของสำนักอักษรนิยม เพียงแต่วิชานิติปรัชญาอาจเป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดของความแตกต่างในการศึกษาเชิงแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และปรัชญา กับการมุ่งเน้นศึกษาแต่เพียงกฎเกณฑ์อันเป็นลายลักษณ์อักษร



เป็นอย่างไร สอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไร” หรือแม้แต่การท่องจำชื่อนักปรัชญา อุตชีวประวัติ เหตุการณ์ หรือวันเดือนปีของเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างขึ้นใจ โดยละเลย การนำปรัชญาเหล่านี้มาปรับใช้กับปัญหาของสังคมในทางปฏิบัติ เช่น “หากท่าน เป็นผู้พิพากษาศาลฎีกา ท่านจะวินิจฉัยว่าประกาศของคณะปฏิวัติรัฐประหารมีค่าบังคับ อย่างเป็นทางการหรือไม่” ซึ่งผู้เรียนจะต้องนำปรัชญาของสำนักความคิดต่าง ๆ มาเป็น ส่วนหนึ่งของการให้เหตุผลสนับสนุนคำวินิจฉัย คำถามว่า “รัฐควรยกเลิกโทษประหารชีวิต หรือไม่ เพราะเหตุใด” หรือคำถามที่ว่า “เมื่อกฎหมายไม่เป็นธรรม ประชาชนมีสิทธิ หรือมีความชอบธรรมที่จะแข็งขึ้นต่อกฎหมายหรือไม่”^๙ การตอบคำถามเหล่านี้ ต้องอาศัยการประยุกต์ปรัชญาที่ศึกษามาสนับสนุนการให้คำตอบ อันสะท้อนถึงความเข้าใจ พื้นฐานที่ถูกต้องของผู้ศึกษาที่มีต่อกฎหมายด้วย

หากพิจารณาขอบเขตของการศึกษาวิชานิติปรัชญา จะพบว่า การเรียนรู้ วิวัฒนาการและแนวคิดของสำนักความคิดต่าง ๆ เพียงอย่างเดียว เป็นการศึกษาวิชา นิติปรัชญาเฉพาะภาคประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ขาดการศึกษาภาคระบบที่จะนำเข้าสู่ ศูนย์กลางของปัญหาทางนิติปรัชญาอย่างแท้จริง การศึกษาแต่ภาคประวัติศาสตร์ ไม่แตกต่างอะไรจากการศึกษาวิชาปรัชญาการเมือง ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์กฎหมายที่จะต้องเรียนรู้แนวคิดของนักปรัชญาเหล่านั้น แต่การศึกษาวิชา นิติปรัชญาต้องนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปปรับใช้กับปัญหาเชิงกฎหมายในภาคปฏิบัติด้วย การศึกษาอย่างหลังเรียกว่าการศึกษาภาคระบบ

๓. มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนประการต่อมาสัมพันธ์กับความเห็นข้างต้น กล่าวคือ ผู้ศึกษาวิชานิติปรัชญาที่ให้ความสำคัญแต่เพียงคำสอนของแต่ละสำนักความคิด ทั้งแง่ตัวบุคคลหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นปรัชญาที่สัมพันธ์กับ การเมืองการปกครองในอดีต เช่น ฌอง โบแดง (Jean Bodin) กับแนวคิดว่าด้วยอำนาจ

^๙ การดื้อแพ่งหรืออารยะขัดขืน (Civil Disobedience)





อริปไตย มองเตสกีเยอ (Montesquieu) กับหลักการแบ่งแยกอำนาจอริปไตย หรือของ ชาค รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) กับทฤษฎีสัญญาประชาคมที่มักนำมาอธิบายถึงผู้ปกครองที่มาจากเจตนารมณ์ร่วมกันของประชาชน ฯลฯ อาจทำให้ผู้ศึกษาก้าวข้ามขอบเขตของการศึกษาวิชานิติปรัชญาซึ่งจัดอยู่ในขอบข่ายของการศึกษาวิชานิติศาสตร์ไปสู่ขอบเขตของการศึกษาศาสตร์ประเภทอื่น อาทิ รัฐศาสตร์ (Political Science) รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration) สังคมวิทยาการเมือง (Political Sociology) หรือประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง ฯลฯ ซึ่งศาสตร์เหล่านี้มีความเชื่อมโยงและมีเนื้อหาบางส่วนทับซ้อนกับองค์ความรู้ทางด้านนิติศาสตร์ เช่น องค์ความรู้ว่าด้วยรัฐอำนาจการปกครอง ผู้ปกครอง สถาบันทางการเมือง สิทธิเสรีภาพของประชาชน ฯลฯ ซึ่งมีส่วนทับซ้อนกับองค์ความรู้ของวิชากฎหมายมหาชนและสถาบันทางการเมืองกฎหมายรัฐธรรมนูญ อันนำมาสู่ความสับสนในการศึกษาวิชานิติปรัชญา

หากผู้ศึกษานิติปรัชญามีขอบเขตการศึกษากว้างไกลกว่าข้างต้น กล่าวคือศึกษานิติปรัชญาภาควาระบบประกอบกับภาคประวัติศาสตร์ จะทำให้ผู้ศึกษาเห็นถึงความมุ่งหมายของวิชานิติปรัชญาแตกต่างกับศาสตร์อื่น ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะนิติปรัชญาต้องการนำแนวคิดทฤษฎีที่เรียนรู้จากภาคประวัติศาสตร์มาอธิบายข้อเท็จจริงทางสังคมตามมุมมองของ “กฎหมาย” ในทางกลับกัน ศาสตร์อื่นก็มุ่งที่จะนำแนวคิดทฤษฎีที่ศึกษาจากสำนักความคิดต่าง ๆ ไปอธิบายปัญหาทางสังคมตามมุมมองเฉพาะศาสตร์ของตนเองที่มีใช้มุมมองด้านกฎหมาย ตัวอย่างเช่น การนำปรัชญาของแต่ละสำนักความคิดไปอธิบายพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน กลุ่มผลประโยชน์กับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ปัจจัยทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อประชาชน ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองต่อทัศนคติของประชาชนที่มีต่อระบอบประชาธิปไตย ฯลฯ จะเห็นได้ว่าแม้จะมีส่วนที่อาจนำแนวคิดทฤษฎีจากสำนักความคิดต่าง ๆ ที่วิชานิติปรัชญาได้ศึกษา มาประยุกต์ใช้กับปัญหาต่าง ๆ แต่ศาสตร์ในสาขาอื่นนั้นมิได้มุ่งที่จะตอบคำถามเหล่านั้นในแง่มุมมองของกฎหมายแต่อย่างใด นี่คือตัวอย่างหนึ่งที่พอจะแยกความแตกต่างของการศึกษาวิชานิติปรัชญากับการศึกษาปรัชญาของศาสตร์ประเภทอื่นได้บ้าง



๔. มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนประการสุดท้ายก็คือ ความพยายามในการหาข้อยุติเพียงหนึ่งเดียวของปัญหาทางนิติปรัชญา หรือก็คือการหาคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมาย พฤติกรรมเช่นนี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาวิชานิติปรัชญาอย่างชัดเจน เพราะผู้ศึกษาต้องทำความเข้าใจเบื้องต้นว่าบรรดาแนวคิดหรือคำสอนของนักปรัชญาทั้งหลายที่ปรากฏตามแต่ละสำนักความคิด ไม่มีการสรุปว่าความคิดของสำนักใดถูกต้องที่สุดหรือแม้แต่เหมาะสมที่สุด ปรัชญาของสำนักเดียวกัน แต่ต่างตัวบุคคลและต่างยุคสมัยก็มีมุมมองต่อกฎหมายที่แตกต่างกัน ดังเช่นแนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law School) ยุคหนึ่งยึดโยงกฎหมายกับพระพระประสงค์ของพระเจ้าบ้าง อำนาจของฝ่ายศาสนจักรบ้าง ยุคหนึ่งยึดโยงกฎหมายกับเหตุผลตามธรรมชาติ อีกยุคหนึ่งก็ยึดโยงกฎหมายกับเจตนารมณ์ของประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจปกครองอย่างแท้จริง จะเห็นว่า แนวคิดว่าด้วยกฎหมายของสำนักกฎหมายธรรมชาตินี้ก็ยังคงมีความแตกต่างกัน

นอกจากนี้ แต่ละแนวคิดก็มิได้มีความสมบูรณ์ในตัวเอง ยังคงพบการโต้แย้งด้วยแนวคิดอื่น ๆ ที่มีความน่าเชื่อถือและเหตุผลพอ ๆ กัน อาทิ การโต้แย้งคำสอนที่ว่ากฎหมายคือเหตุผลที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ มนุษย์มิได้เป็นผู้สร้างขึ้น เป็นแนวคิดที่ล้าสมัยและไม่เป็นจริงในที่ยุคกฎหมายเทคนิค (Technical Law) ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องหรือกฎหมายต้องมีความเป็นสากลไม่ถูกจำกัดด้วยกาลเวลาและสถานที่ที่ไม่อาจสอดคล้องกับแนวคิดการร่างกฎหมายบนพื้นฐานตามบริบทของแต่ละสังคมที่มีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง ทั้งนี้ ตามปรัชญากฎหมายของสำนักประวัติศาสตร์ (Historical School) ที่เชื่อใน “จิตวิญญาณประชาชาติ (Volksgeist)” ของแต่ละสังคมต่างกัน อันนำมาสู่การบัญญัติเนื้อหาของกฎหมายที่ต่างกัน

การแสวงหาคำตอบเพียงคำตอบเดียวและเห็นว่าคำตอบนั้นถูกต้องที่สุดจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้ในการศึกษาวิชานิติปรัชญา เพราะเหตุแห่งความไม่สมบูรณ์ของแต่ละแนวคิด และความหลากหลายของแนวคิดที่ต่างก็มีเหตุผลในการคั่งจ้งระหว่างกัน คงมีเพียงแต่คำตอบใดเหมาะสมที่สุดกับปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบันขณะ และคำตอบนั้นก็อาจไม่เหมาะสมที่สุดอีกต่อไป หากปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นต่างที่ ต่างเวลา และต่างปัจจัยกัน





๕. บทสรุป

การศึกษาวิชานิติปรัชญาไม่ว่าจะเป็นการศึกษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียนการสอน หรือศึกษาเพื่อเพิ่มเติมความรู้ ต่างก็ให้ประโยชน์สูงสุดร่วมกัน คือ การกระตุ้นความคิดของผู้ศึกษาเพื่อฝึกฝนการมองประเด็นปัญหาอย่างรอบด้าน มองกว้างและไกลกว่ากระแสการรับรู้ของสังคม รวมถึงการมองกว้างและไกลกว่าประเด็นที่กฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติไว้ เพราะแม้กฎหมายลายลักษณ์อักษรจะเป็นกฎเกณฑ์ประเภทที่มีค่าบังคับอย่างเป็นทางการ อ้างอิงฐานอำนาจที่ได้รับมอบมาจากรัฐได้ก็ตาม แต่นั่นมิใช่การประกันว่ากฎหมายดังกล่าวจะไม่มีปัญหาเชิงปรัชญาแต่อย่างใด เราจึงยังพบปัญหาการดูหมิ่นดูแคลนกฎหมายบางฉบับที่ไม่เป็นธรรม กดขี่ ข่มเหง ลิดรอนสิทธิเสรีภาพ ไม่เหมาะสมที่จะมีสภาพเป็นกฎหมายและนำมาบังคับใช้กับประชาชน^{๙๐} มุมมองอันคับแคบนี้ยังคงเกิดขึ้นและสืบเนื่องจากอิทธิพลแนวคิดอักษณนิยมซึ่งผสมผสานกับแนวคิดอนุรักษนิยมของวงการกฎหมายที่อยู่ในยุควิชาชีพครอบงำวิชาการ^{๙๑} อิทธิพลของเนติบัณฑิต ที่ครอบงำการเรียนการสอนกฎหมายในสถาบันอุดมศึกษา ยิ่งตอกย้ำถึงการละเลยความรู้ทางนิติปรัชญาที่แลดูจะไม่ใช่ประโยชน์ต่อการประกอบวิชาชีพกฎหมายในอนาคตที่พึงพาการบังคับใช้แต่กฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นส่วนใหญ่ เหล่านี้คือสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งแต่เป็นสาเหตุหลักของการสร้างมโนทัศน์อันคลาดเคลื่อนที่มีต่อการศึกษาวิชานิติปรัชญาตลอดมา

^{๙๐} โดยเฉพาะบรรดาประกาศของคณะปฏิวัติรัฐประหารที่ศาลให้การยอมรับว่ามีผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย

^{๙๑} ศึกษาเพิ่มเติมจากความเห็นของศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ใน สมชาย ปรีชาศิลปกุล, “น่ายาวิชานิติศาสตร์ไทย,” ใน นิติศาสตร์นอกคอก, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖ - ๑๗.



บรรณานุกรม

ดิเรก วรรณาคม. **นิติปรัชญา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๗.

ปรีดี พนมยงค์. **ปรัชญาคืออะไร** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://pridiinstitute.com>

[๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙]

ปรีดี เกษมทรัพย์. **นิติปรัชญา**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๕๐.

วิโรจ นาคชาตรี. **ปรัชญาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๕.

สมยศ เชื้อไทย. **นิติปรัชญาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน,

๒๕๕๔.

สมชาย ปรีชาศิลปปะกุล. นैयाวนิติศาสตร์ไทย. ใน **นิติศาสตร์นอกคอก**, หน้า ๑๖ - ๑๗.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๘.





การใช้ศักยภาพของมหาวิทยาลัยขับเคลื่อนอุตสาหกรรมของประเทศ

โกศล เพ็ชรสุวรรณ*

ประเทศไทยได้พัฒนาโครงสร้างเศรษฐกิจจากระบบเกษตรกรรมสู่ระบบอุตสาหกรรม เริ่มจากอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า และต่อมาเป็นอุตสาหกรรมส่งออก ดังในปัจจุบัน ผลของการพัฒนาได้ทำให้ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้ามาตามลำดับ และได้ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลางมาตั้งแต่ประมาณปี ๒๕๓๐ แต่นับเป็นเวลานานเกือบประมาณ ๓๐ ปีแล้ว ที่ยังอยู่ในกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลาง ถึงแม้ว่าได้ขยับขึ้นมาอยู่ในกลุ่มบน ที่ในปี ๒๕๕๙ มีรายได้ประชาชาติต่อหัว หรือ GDP per capita อยู่ที่ประมาณ ๖,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐอเมริกาต่อปี แล้วก็ตาม

* สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, อดีตอธิการบดีสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (๒๕๒๙ - ๒๕๓๕), Chairman of Audit Committee ของ Industrial and Commercial Bank of China (Thai) (๒๕๕๓ - ปัจจุบัน)



ในช่วงเวลาดังกล่าว มีประเทศในเอเชียหลายประเทศ เช่น ประเทศจีน ซึ่งเคยมีรายประชาชาติต่อหัวต่ำกว่าประเทศไทย พัฒนาจนมีรายได้ประชาชาติต่อหัวเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าของประเทศไทย จนกล่าวได้ว่าในปัจจุบัน ประเทศจีนมีความเจริญก้าวหน้าด้านการวิจัยพัฒนาและมีอุตสาหกรรมอยู่ในระดับแนวหน้าของโลก ด้วยการใช้ศักยภาพของมหาวิทยาลัยในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมของประเทศ

ประเทศไทยมีสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (The Thai Board of Investment : BOI) มาเกือบ ๖๐ ปีแล้ว ได้ให้สิทธิพิเศษทางภาษีรายได้และภาษีอื่น ๆ แก่ผู้ลงทุนมากมาย โดยหวังว่าจะให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้คนไทย แต่ไม่ได้มีกระบวนการรองรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้ตกอยู่ในประเทศไทย ไม่มียุทธศาสตร์การใช้ศักยภาพกำลังคนของมหาวิทยาลัยไทยในการดูดซับเทคโนโลยีไว้ ดังนั้น เมื่อใดที่ค่าแรงงานในประเทศอื่นต่ำกว่าของประเทศไทย อุตสาหกรรมก็ย้ายไปผลิตในประเทศนั้น ความคาดหวังที่จะให้เทคโนโลยีเหล่านี้ตกอยู่ในประเทศอย่างยั่งยืนไม่ได้เกิดขึ้น

สาเหตุส่วนหนึ่งเป็นเพราะเอกชนไทยไม่มีศักยภาพหรือสมรรถภาพเพียงพอในการดูดซับเทคโนโลยี (Absorptive capacity) ให้ตกอยู่ในประเทศไทย นอกจากนี้ในช่วงเวลาที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยไทยที่มีศักยภาพก็ยังเป็นส่วนราชการอยู่ จึงไม่ได้ร่วมมือกับภาคเอกชนเพราะขัดระเบียบราชการ แต่ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยชั้นนำของไทยส่วนใหญ่ ออกนอกระบบราชการ เป็นเพียงหน่วยงานในกำกับของรัฐแล้ว สามารถมีระบบการบริหารจัดการที่เป็นอิสระ และมีความคล่องตัวในการร่วมมือกับอุตสาหกรรม จึงสมควรอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะมียุทธศาสตร์ในการใช้ศักยภาพของมหาวิทยาลัยขับเคลื่อนอุตสาหกรรม ดังเช่นมหาวิทยาลัยในประเทศจีน





มหาวิทยาลัยของจีน ดำเนินการแบบบูรณาการระหว่างอุตสาหกรรม - การศึกษา - งานวิจัย หรือ Integration of Industry - Education - Research และในแต่ละมหาวิทยาลัยมีหน่วยงานที่เรียกว่า “คณะกรรมการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับอุตสาหกรรม” (University - Industry Cooperation Committee: UICC) สำหรับการสร้างความร่วมมือกับอุตสาหกรรม ด้วยการร่วมมือกับบริษัทอุตสาหกรรมชั้นนำของโลกเพื่อใช้ศักยภาพของดูดซับเทคโนโลยี (Absorptive capacity) ของมหาวิทยาลัยรับการถ่ายทอดเทคโนโลยี (Technology transfer) แล้วนำมาพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีและร่วมลงทุนกับอุตสาหกรรมภายในประเทศในรูปแบบของ “บริษัทร่วมทุนของมหาวิทยาลัย” (University-run enterprises: URE) ดังตัวอย่าง มหาวิทยาลัยชิงหัว (Tsinghua University) (ดูภาคผนวก ๑) ที่มีความร่วมมือกับบริษัทอุตสาหกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศมากกว่า ๑๙๐ แห่ง

ด้วยยุทธศาสตร์นี้ ทำให้มหาวิทยาลัยของจีนได้โจทย์ที่ผูกพันกับการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมมาให้อาจารย์และนักศึกษาทำการวิจัย ทำให้อาจารย์ในมหาวิทยาลัยนอกจากมีผลงานมาปรับสถานภาพทางวิชาการของอาจารย์เป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ แล้ว ยังนำผลงานไปใช้ในอุตสาหกรรมได้โดยตรง ซึ่งแตกต่างจากอาจารย์ของไทยที่ไม่ได้โจทย์มาจากอุตสาหกรรมแต่ได้มาจากการติดตามงานวิจัยในวารสารนานาชาติ จึงไม่สามารถนำ ผลงานวิจัยนั้นไปใช้ในอุตสาหกรรม ดังที่พูดกันว่า มหาวิทยาลัยไทยได้ผลการวิจัยแล้วเก็บไว้บนหิ้ง

ส่วนที่สำคัญมาก คือ ความร่วมมือกับอุตสาหกรรม ทำให้มหาวิทยาลัยของจีนได้รับได้เงินทุนสนับสนุนการวิจัย (R&D) จากอุตสาหกรรม จึงทำให้ประเทศมีสัดส่วนงบประมาณด้าน R&D ต่อ GDP อยู่ในระดับสูงมาก ที่แตกต่างกับประเทศไทย ที่งบประมาณด้าน R&D ส่วนใหญ่มาจากงบประมาณของรัฐ จึงทำให้งบประมาณด้าน R&D ต่อ GDP ของไทยจึงอยู่ในระดับที่ต่ำมาก

ด้วยยุทธศาสตร์ “การบูรณาการระหว่างอุตสาหกรรม - การศึกษา - งานวิจัย” ทำให้การศึกษาของมหาวิทยาลัยของจีนมีคุณภาพที่ดีมาก และจากการประเมินของ Center for World University Rankings ในปี ๒๐๑๕ มีมหาวิทยาลัยของจีนถึง ๗๒ แห่ง ติดอันดับอยู่ในกลุ่มมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพการศึกษาดีที่สุดในโลก ๑,๐๐๐ แห่งแรก หรือ Top ๑๐๐๐ ดังในตารางที่ ๑



ตารางที่ ๑ มหาวิทยาลัยของจีน ๗๒ แห่ง ที่ติดอันดับในกลุ่มมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพการศึกษา
ดีที่สุด ๑,๐๐๐ แห่งแรกของโลก (Top ๑๐๐๐)

Center for World University Rankings 2015

Top 1000

China 72 Universities

58 Peking Univ.	78 Tsinghua Univ.	160 Shanghai J Tong Univ.	191 Zhejiang Univ.
195 Fudan Univ.	239 U of S&T of China	244 Nanjing Univ.	277 Sun Yat-sen Univ.
305 Dalian Univ. of Tech.	313 Xiamen Univ.	315 Nankai Univ.	331 Tianjin Univ.
438 Central South Univ.	439 South China Uni of T	443 Southeast Univ.	477 East China Uni of S&T
496 Remin Univ. of China	514 Lanzhou Univ.	530 Univ. of S&T Beijing	553 Hunan Univ.
572 Central China Nor U	586 East China Normal U	627 China Agricultural U	640 Northeast Norm U.
642 Beijing Uni of Chem T	659 Donghua Univ.	677 Wuhan Univ. of Tech.	684 Shanghai Univ.
705 Beihang Univ.	706 Fuzhou Univ.	749 Beijing Inst. Of Tech	774 Chongqing Univ.
776 Sec Mili Med School	783 U of Elect. S&T of C	788 Capital Medical Univ.	795 Zhengzhou Univ.
804 Nanjing U of S&T	810 Nanjing Univ. of Tech	828 Jiangnan Univ.	846 Ocean U of China
858 Huazhong Agri Uni	864 Nanjing Normal Univ.	866 Nanjing Agri Univ.	871 Southeastern Uni(C)
877 Northwestern U (C)	883 Hefei Univ. of Tech	886 Nanjing Med Univ.	888 Shanghai Normal Univ.
889 Southwest Univ	895 Nanjing U of Aero & Astro.	899 Fourth Military Med. U	904 China U of Geosci (Wuhan)
924 South China Normal U	943 Yangzhou Univ.	947 Jiangsu Univ.	948 Northwestern Ploytech Univ
949 Xiangtan Univ.	953 Harbin Engineering U.	955 Jinan Univ.	957 Third Mili Med Univ.
963 Southern Medical U.	969 South China Agri. U.	972 Hunan Normal Univ.	975 Shenzhen Univ.
976 Tianjin Medical U.	977 Beijing Univ. of Tech.	982 China Medical Univ. (PRC)	984 Zhejiang Univ. of Tech.
990 Henan Normal Univ.	991 Xidian Univ.	993 Southwest Jiaotong Univ.	1000 China Phamceutical U.

นอกจากมหาวิทยาลัยในประเทศจีนแล้ว มหาวิทยาลัยในประเทศญี่ปุ่น (ดูภาคผนวก ๒) และมหาวิทยาลัยในประเทศเกาหลีใต้ ก็มี “การบูรณาการระหว่าง อุตสาหกรรม-การศึกษา-งานวิจัย” อย่างจริงจังเช่นกัน จึงทำให้คุณภาพการศึกษา ในมหาวิทยาลัยของประเทศเหล่านี้ดีมาก ในกลุ่มมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพการศึกษาดีที่สุด ๑,๐๐๐ แห่งแรกของโลก มีมหาวิทยาลัยของประเทศญี่ปุ่นติดอันดับอยู่ด้วย ๗๒ แห่ง ดังในตารางที่ ๒ และมีมหาวิทยาลัยของประเทศเกาหลีใต้ติดอันดับอยู่ด้วย ๓๕ แห่ง ดังในตารางที่ ๓





ตารางที่ ๒ มหาวิทยาลัยของญี่ปุ่น ๗๒ แห่งที่ติดอันดับในกลุ่มมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพ การศึกษาดีที่สุดใน ๑,๐๐๐ แห่ง ของโลก (Top ๑๐๐๐)

Center for World University Rankings 2015				
Top 1000				
Japan 72 universities				
13 Univ. of Tokyo	17 Kyoto Univ.	34 Keio Univ.	38 Waseda Univ.	
45 Osaka Univ.	73 Tohoku Univ.	100 Kyushu Univ.	108 Tokyo Inst. of Tech.	
125 Nagoya Univ.	178 Hokkaido Univ.	245 Okayama Univ.	262 Univ. of Tsukuba	
290 Hiroshima Univ.	320 Kobe Univ.	392 Tokyo Med-Den Univ.	418 Chiba Univ.	
419 Komamoto Univ.	457 Kanazawa Univ.	465 Juntendo Univ.	473 Nihon Univ.	
474 Osaka City Univ.	481 Tokyo Univ. of Sci.	486 Nagasaki Univ.	501 Tokyo Metropo. Univ.	
512 Univ. of Tokushima	513 Yokohama City Univ.	524 Grad. Univ. for Ad St.	529 Shinshu Univ.	
547 Nara Inst. of S & T	555 Tokyo Woman's M.U	598 Osaka Pref. Univ.	599 Nagoya City Univ.	
608 Gunma Univ.	619 Kagoshima Univ.	622 Tokai Univ.	624 Tokyo Univ. of A & T	
648 Shizuoka Univ.	651 Ehime Univ.	657 Yamaguchi Univ.	666 Univ. of Toyama	
670 Gifu Univ.	713 Sapporo Med. Univ.	722 Jichi Med. Univ.	727 Toho Univ.	
728 Kyoto Pref. U. of M.	732 Kitasato Univ.	736 Tottori Univ.	737 Kindai Univ.	
759 Univ. of Yamanashi	760 Yamagata Univ.	763 Univ. of Hyogo	771 Kurume Univ.	
773 Saga Univ.	775 Jikei U. School of M.	780 Mie Univ.	798 Saitama Med. Univ.	800 Showa Univ
827 Nagoya Inst. of Tec	838 Kochi Univ.	839 Univ. of Miyazaki	840 Univ. of Elect-Comm	855 Univ. of the Ryukyus
862 Fukuoka Univ.	863 Hamamatsu U S of M	887 Kyoto Inst. Of Tech	900 Univ. of Fukui	903 Shimane Univ.
908 Teikyo Univ.	909 Saitama Univ.	926 Ritsumeikan Univ.	945 Hirosaki Univ.	970 Ibaraki Univ.

ตารางที่ ๓ มหาวิทยาลัยของเกาหลีใต้ ๓๕ แห่ง ติดอันดับในกลุ่มมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพ การศึกษาดีที่สุดใน ๑,๐๐๐ แห่งของโลก (Top ๑๐๐๐)

Center for World University Rankings 2015				
Top 1000				
South Korea 35 Universities				
24 Seoul National Univ.	98 Yonsei Univ.	115 Korea Univ.	144 KAIST	
165 Pohang Univ. of S & T	192 Hanyang Univ.	307 Kyung National U	310 Gwangju Inst. of S&T	
384 Chonnam National Univ.	390 Ewha Woman Univ.	401 Kyung Hee Univ.	422 Chonbuk National U	
433 Ajou Univ.	435 Gyeongsang Nat. U.	452 Pusan National Univ.	496 Univ. of Ulsan	
511 Catholic Univ. of Korea	560 Dongguk Univ.	578 Inha Univ.	581 Sogang Univ.	
502 Konkuk Univ.	628 Chungnam Nat. U.	756 Chung-Ang Univ.	770 Yeungnam Univ.	
806 Chungbuk National Univ.	812 Kangwon Nat" Univ.	813 Inje Univ.	834 Dankook Univ.	
860 Univ. of Seoul	868 Sejong Univ.	878 Chosun Univ.	898 Pukyong Nat. U.	
951 Gachon Univ.	952 Hallym Univ.	973 Ulsan Nat. Inst. of S&T		



แต่สำหรับประเทศไทยที่ไม่มียุทธศาสตร์ในการส่งเสริม “การบูรณาการระหว่าง อุตสาหกรรม-การศึกษา-งานวิจัย” หรือ Integration of Industry - Education - Research มีมหาวิทยาลัยไทยเพียง ๓ แห่งเท่านั้น ที่มีคุณภาพการศึกษาอยู่ในกลุ่ม มหาวิทยาลัยชั้นนำ ๑,๐๐๐ แห่งแรกของโลก ดังในตารางที่ ๔

ตารางที่ ๔ มหาวิทยาลัยของไทยเพียง ๓ แห่ง ที่ติดอันดับในกลุ่มมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพ การศึกษาดีที่สุด ๑,๐๐๐ แห่งของโลก (Top ๑๐๐๐)

Center for World University Rankings 2015 Top 1000	
Thailand 3 universities	
311	Chulalongkorn University
532	Mahidol University
818	Chiang Mai University

ยุทธศาสตร์การส่งเสริม “Integration of Industry - Education - Research” ระหว่างมหาวิทยาลัยและบริษัทอุตสาหกรรมของไทย จะทำให้ คำแถลงนโยบายของ คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๗ เป็นจริง ตามที่รัฐบาลเสนอไว้ว่า

“ข้อ ๘ การพัฒนาและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรม รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการวิจัย การพัฒนาต่อยอด และการสร้างนวัตกรรม เพื่อนำไปสู่การผลิตและบริการที่ทันสมัย

๘.๑ สนับสนุนเพิ่มค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนาของประเทศ เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายให้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑ ของรายได้ประชาชาติ และมีสัดส่วนรัฐ ต่อเอกชน ๓๐ : ๗๐ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้งนี้ เพื่อให้ประเทศ มีความสามารถในการแข่งขันและมีความก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศอื่นที่มีระดับ การพัฒนาใกล้เคียงกัน และจัดระบบบริหารงานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ให้มีเอกภาพและประสิทธิภาพ โดยให้มีความเชื่อมโยงกับภาคเอกชน ...”





สิ่งที่สำคัญที่สุดคือยุทธศาสตร์ “Integration of Industry - Education - Research” จะแก้ปัญหาจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งของประเทศไทย เป็นการปรับตัวที่ยังรากลึกถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง ควบคู่ไปกับการสร้างกลไกเชิงรุกให้จุดแข็งของประเทศเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ในอันที่จะทำให้ “กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)” สัมฤทธิ์ผลและประสบความสำเร็จให้ประเทศสามารถพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน ตามเจตนารมณ์ในหมวดที่ ๑๖ การปฏิรูปประเทศ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ที่กำลังจะมีการลงประชามติกัน

มหาวิทยาลัยชิงหัวของประเทศจีนกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมของประเทศ

มหาวิทยาลัยชิงหัว (Tsinghua University) ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๔ ในช่วงเวลาเดียวกับการก่อตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ มหาวิทยาลัยชิงหัวเป็นมหาวิทยาลัยอันดับสองของประเทศจีนรองจากมหาวิทยาลัยปักกิ่ง มีศิษย์เก่าเป็นประธานาธิบดี ๒ คน คือ Mr. Hu Jintao และ Mr. Xi Jinping

มหาวิทยาลัยดำเนินการส่งเสริม “การบูรณาการระหว่างอุตสาหกรรม - การศึกษา - การวิจัย” (Integration of Industry - Education - Research) ด้วยการจัดตั้ง “คณะกรรมการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและอุตสาหกรรม” (University - Industry Cooperation Committee : UICC) ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ หรือเมื่อประมาณ ๒๐ ปีก่อน ปัจจุบันมีความร่วมมือกับบริษัทอุตสาหกรรมของต่างประเทศและบริษัทอุตสาหกรรมของประเทศจีน ทำให้คณะกรรมการนี้มีสมาชิกมากกว่า ๑๙๐ บริษัท ที่ประกอบด้วยบริษัทของจีน ๑๕๐ แห่ง และบริษัทต่างประเทศ ๔๐ แห่ง

บริษัทที่สำคัญในประเทศจีนที่มีความร่วมมือ อาทิ Baosteel Group, China Telecom, Shanghai Automotive, China Metallurgic Group Corp., China Huaneng Group Corporation, Shenhua Group, Yalong Hydropower, Huawei, Sichuan Changhong Electric, Dongfang Electric, Guangdong Nuclear Energy Development Group, Juhua Group ฯลฯ



บริษัทต่างประเทศที่มีความร่วมมือ อาทิ Toyota, UTC (United Technologies Corporation, USA), GM (General Motor, USA), P&G (Procter & Gamble, USA), Siemens, Boeing, Toshiba, Samsung, Microsoft, Hitachi, Sone, KONE ฯลฯ

ลักษณะของความร่วมมือกับบริษัทอุตสาหกรรมต่างประเทศ เป็นการตั้งหน่วยงานความร่วมมือ มหาวิทยาลัย “รับการถ่ายทอดเทคโนโลยี (Technology transfer)” ด้วยการใช้ “ศักยภาพในการดูดซับ (Absorptive capacity)” ของอาจารย์ นักศึกษา และบุคลากรของมหาวิทยาลัย

ในช่วงปี ๒๐๐๖ – ๒๐๑๓ ได้ตั้งหน่วยงานความร่วมมือกับบริษัทอุตสาหกรรมต่างประเทศ ดังนี้

ค.ศ. ๒๐๑๑ - ความร่วมมือกับ Microsoft ของสหรัฐอเมริกาตั้ง “Tsinghua University - Microsoft Joint Research Center for Innovation and Intellectual Property”

- ความร่วมมือกับ Samsung ของเกาหลีใต้ ตั้ง “Tsinghua University-Beijing Samsung Telecom R&D Center Joint Laboratory for Intelligent Media Computing”

- ความร่วมมือกับ Daimler Greater China ของเยอรมันนี ตั้ง “Joint Research Center for Sustainable Transportation”

- ความร่วมมือกับ Samsung Electronics Co., Ltd. ตั้ง “Tsinghua-Samsung Semiconductor Joint Lab”

- ความร่วมมือกับบริษัท Intel ของสหรัฐอเมริกา ตั้ง “Intel Collaborative Research Institute on Mobile Networking and Computing”

- ความร่วมมือกับ Mitsubishi ของญี่ปุ่นตั้ง “Tsinghua-Mitsubishi Heavy Industry (MHI) R&D Center”

ค.ศ. ๒๐๑๒

- ความร่วมมือกับ United Technologies Corporation (UTC) ของสหรัฐอเมริกา ตั้ง “Tsinghua-UTC Joint Research Center of Architectural Energy Saving, Safety and Control”





- ความร่วมมือกับ Siemens ของเยอรมันนี้ ตั้ง “Tsinghua - Siemens Center for Knowledge Interchange”
- ความร่วมมือกับบริษัท ช่อกง ตั้ง “Tsinghua University-Chinluck Frontier Science Research Center”
- ความร่วมมือกับบริษัท Statoil ASA ตั้ง “Cooperation Project”
- ความร่วมมือกับบริษัท Bristol-Myers Squibb ในเรื่อง Biopharmaceutical
- ความร่วมมือกับบริษัท Bayer HealthCare ตั้ง “Institute of Biomedicine”
- ความร่วมมือกับ MIT ของสหรัฐอเมริกาตั้ง “Tsinghua-MIT Program on Energy and Climate Change”

ค.ศ. ๒๐๑๑

- ความร่วมมือกับบริษัท Hach ของสหรัฐอเมริกา ในโครงการ “Water Quality Monitoring Technology and Equipment”
- ความร่วมมือกับ Swire Properties ตั้ง “Joint Research Center for Building Energy Efficiency and Sustainable Development”
- ความร่วมมือกับ Toshiba ของญี่ปุ่น ตั้ง “Tsinghua-Toshiba Energy and Environment Research Center”
- ความร่วมมือกับ Toyota ของญี่ปุ่น ตั้ง “Tsinghua University – Toyota Research Center”
- ความร่วมมือกับ Philips ของเนเธอร์แลนด์ ตั้ง “Biomedical Imaging Research Centre”

ค.ศ. ๒๐๑๐

- ความร่วมมือกับบริษัท Janssen ในโครงการ “Tsinghua - Janssen Contagious Research Project”
- ความร่วมมือกับบริษัท Boeing ของสหรัฐอเมริกา ตั้ง “Tsinghua - Boeing Research Center”



- ความร่วมมือกับบริษัท PIM ของสหรัฐอเมริกา ในการทดสอบ Automatic Voltage Control Technology และทำให้เป็นครั้งแรกที่ประเทศจีนสามารถส่งออก Advanced Grid Control Technology ไปอเมริกา

ค.ศ. ๒๐๐๙

- ความร่วมมือกับบริษัท Veolia ตั้ง “Tsinghua - Veolia Advanced Environment Technology Joint Center” ในการวิจัยและพัฒนาในด้าน water treatment, water resource management and waste disposal

ค.ศ. ๒๐๐๘

- ความร่วมมือกับ Siemens ของเยอรมันนี้ ตั้ง “Center of Knowledge Interchange (CKI)” เพื่อกิจกรรมร่วมในด้าน Energy Science, Industrial Automation and Medicare

ค.ศ. ๒๐๐๗

- ความร่วมมือกับบริษัท United Technologies Corporation (UTC) ของสหรัฐอเมริกา ตั้ง “Tsinghua - UTC Joint Research Center on Building Energy Efficiency, Safety and Control”

ค.ศ. ๒๐๐๖

- ความร่วมมือกับ Toyota ของญี่ปุ่น ตั้ง Joint Research Center เพื่อส่งเสริมการบูรณาการระหว่างอุตสาหกรรม การศึกษา และการวิจัย

มหาวิทยาลัยได้นำความรู้และประสบการณ์จากกรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากบริษัทอุตสาหกรรมต่างประเทศ มาทำการศึกษาวิจัย ค้นคว้าและพัฒนาต่อยอดแล้วใช้ศักยภาพของมหาวิทยาลัย “ถ่ายทอดเทคโนโลยีต่อ” ให้กับบริษัทอุตสาหกรรมต่าง ๆ ของจีน เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศจีนด้วยการทำข้อตกลงเป็น strategic partners เช่น กับบริษัท China Electronics Corporation, COMAC, Sichuan Changhong, China Hydropower Engineering Consultant Group, China Dongfang Electric Corporation, China Huaneng Group, Datang Electric Group, China State Construction Engineering Corporation, China Telecom, China ๒๒nd Metallurgic Group, Ningxia Pagoda Petrochemical Group, Hainan Development Holding ฯลฯ





นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยชิงหัว ยังมีบริษัทในรูปแบบ University - Run - Enterprises (URE) อีกจำนวนมากที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ และในปัจจุบัน มีมูลค่าในตลาด (Market value) รวมกันมากกว่า หนึ่งแสนล้านหยวน หรือมากกว่าห้าแสนล้านบาท ประกอบด้วยบริษัท Tsinghua Holdings Co., Ltd., Tsinghua Unigroup, Tellhow Sci-tech Co., Ltd., Chengzhi Shareholding Co., Ltd., Tongfang Co., Ltd., Unisplendor Corp Ltd., Unisplendour Guhan Group Co., Ltd., Harbin Gong Da High-Tech Enterprise Development Co., Ltd. ฯลฯ

ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและอุตสาหกรรมของญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นตั้งแต่ยุคจักรพรรดิเมจิ ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ ๕ ในประมาณปี ๒๔๑๒ หรือเมื่อประมาณ ๑๕๐ ปีที่แล้ว เป็นต้นมา ได้ใช้ยุทธศาสตร์ “พัฒนาประเทศญี่ปุ่นให้ทันประเทศตะวันตก” และหลังจากการใช้ยุทธศาสตร์นี้ เพียงไม่กี่สิบปีก็สามารถสร้างอุตสาหกรรมผลิตสิ่งของต่างๆ ได้มาตรฐานเหมือนประเทศตะวันตก สามารถสร้างเครื่องจักร สร้างเรือเดินทางทะเล สร้างกองทัพเรือที่ยิ่งใหญ่ จนระบบของกองทัพเรือที่เกรียงไกรของพระเจ้าซาร์นิโคลาสที่สองของรัสเซีย

ประเทศญี่ปุ่นเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจากประเทศตะวันตก ด้วยการส่งนักศึกษาไปศึกษาในมหาวิทยาลัยในตะวันตก แต่ไม่ใช่ไปเรียนเพื่อให้ได้ปริญญาบัตรกลับมา ยังได้ให้นักศึกษาเหล่านั้น ที่ส่วนใหญ่เป็นนักวิทยาศาสตร์และวิศวกร ได้มีโอกาสฝึกงานและเรียนรู้ในเทคโนโลยีอุตสาหกรรมของประเทศตะวันตก เมื่อนักศึกษาเหล่านั้นกลับมาทำงานในประเทศญี่ปุ่น ส่วนหนึ่งทำงานเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ในประเทศญี่ปุ่น รัฐบาลญี่ปุ่นมียุทธศาสตร์ในการสร้างอุตสาหกรรมให้ทันประเทศตะวันตก ด้วยการส่งเสริมให้มีการผลิตสิ่งต่างๆ ขึ้นมาใช้เองภายในประเทศ เริ่มด้วยการสร้างบริษัท อุตสาหกรรม และให้อาจารย์ด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ในมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วม และส่งเสริมให้ซื้อเทคโนโลยีขั้นนำในสมัยนั้นจากบริษัทของประเทศตะวันตกมาถ่ายทอดให้กับคนญี่ปุ่น เพื่อให้สามารถผลิตให้ได้ตามมาตรฐานของประเทศตะวันตก ในการทำ



สัญญาซื้อขายเทคโนโลยีนั้น บริษัทตะวันตกจะกำหนดเงื่อนไขให้ญี่ปุ่นขายได้เฉพาะภายในประเทศเท่านั้น ประเทศตะวันตกจึงยอมขายเทคโนโลยีให้ ซึ่งเข้าใจว่าคงจะขายด้วยมูลค่าตามขนาดตลาดภายในประเทศของญี่ปุ่น และห้ามไม่ให้ญี่ปุ่นส่งผลิตภัณฑ์เหล่านั้นเป็นสินค้าออกไปขายในตลาดต่างประเทศ เพื่อไม่ให้แย่งตลาดของบริษัทของเขา ซึ่งยังทำให้เขายังสามารถครองตลาดในส่วนอื่นของโลกอยู่ได้ต่อไป

รัฐบาลญี่ปุ่น นอกเหนือจากการช่วยเหลือบริษัทอุตสาหกรรมในประเทศด้วยการซื้อเทคโนโลยีจากประเทศตะวันตกแล้ว ยังส่งเสริมให้อาจารย์ในมหาวิทยาลัยเป็น “หัวหอก” ในการร่วมมือกับบริษัท ในการดูดซับรับการถ่ายทอดเทคโนโลยี (Absorptive capacity) และทำหน้าที่เป็น “หัวรถจักร” ในการพัฒนาคนของประเทศญี่ปุ่นให้สามารถ “ดูดซับ” เทคโนโลยีเหล่านั้น จนสามารถนำไปผลิตสิ่งต่างๆ ที่ได้คุณภาพและมาตรฐานเดียวกับประเทศตะวันตก

ขณะเดียวกัน เมื่ออาจารย์ในมหาวิทยาลัยมีความรู้ความชำนาญจากการรับถ่ายทอดเทคโนโลยีมาแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นได้ส่งเสริมสนับสนุนให้อาจารย์และนักศึกษาในมหาวิทยาลัยร่วมมือกับบริษัทอุตสาหกรรม นำความรู้ที่รับการถ่ายทอดไปทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนา “ต่อยอด” จากเทคโนโลยีที่ได้ดูดซับมา และจนเกิดเป็นความรู้ใหม่ที่สามารถจดสิทธิบัตรเป็นผลงานของญี่ปุ่นได้เอง สินค้าที่ผลิตขึ้นมาใหม่ก็จะมีเทคโนโลยีใหม่ของญี่ปุ่นเข้าไปต่อยอดอยู่ด้วย ทำให้สัดส่วนของเทคโนโลยีเดิมในผลิตภัณฑ์เหล่านั้นค่อยๆ ลดลง มูลค่าที่จะต้องจ่ายค่าสิทธิบัตรก็ลดตามลงไปด้วย ทำให้ต้นทุนลดลง และทำให้เงื่อนไขของการห้ามส่งออกลดลงไปด้วย จนในที่สุด บริษัทญี่ปุ่นก็สามารถส่งสินค้าออกใน “แบรนด์ใหม่” ที่เป็นของญี่ปุ่นเอง

ในช่วงของการถ่ายทอดเทคโนโลยี ส่วนใหญ่มีเงื่อนไขข้อตกลงที่มีอายุประมาณ ๑๐ ปี และในช่วงเวลาดังกล่าว รัฐบาลญี่ปุ่นกำหนด “ยุทธศาสตร์การจัดซื้อของรัฐบาล” (Government procurement) ให้หน่วยงานของรัฐจัดซื้อสินค้าที่ญี่ปุ่นผลิตขึ้นได้เองภายในประเทศ จากเทคโนโลยีที่ได้ดูดซับและต่อยอดจากการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาในประเทศญี่ปุ่น ถึงแม้เทคโนโลยีส่วนหนึ่งในผลิตภัณฑ์ยังมีส่วนที่เป็นของบริษัทตะวันตกดั้งเดิมที่ยังต้องจ่ายค่าสิทธิบัตร (Royalty) อยู่บ้างก็ตาม แต่การส่งเสริมให้มีการ





ใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นได้เองภายในประเทศ ได้ทำให้บริษัทญี่ปุ่นมีประสบการณ์จากการใช้งานของผลิตภัณฑ์เหล่านั้น และสามารถนำมาปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อจนมีคุณภาพและความเชื่อถือได้สูง และสามารถนำประวัติการใช้งานภายในประเทศไปอ้างอิงเป็นประสบการณ์ใช้งานของผลิตภัณฑ์เหล่านั้นเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้าในการส่งเป็นสินค้าออกไปขายในตลาดต่างประเทศได้เป็นอย่างดี

รัฐบาลญี่ปุ่นใช้ยุทธศาสตร์เช่นนี้มาตลอด เช่น ในสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้ซื้อเทคโนโลยีโทรคมนาคมจากบริษัท Western Electric ของสหรัฐอเมริกา โดยจ่ายค่าสิทธิบัตร และตั้งบริษัท NEC (Nippon Electric Corporation) เพื่อรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีนำมาผลิตอุปกรณ์โทรคมนาคมขึ้นมาใช้เองภายในประเทศ และส่งเสริมให้อาจารย์ในมหาวิทยาลัยทำงานร่วมมือกับบริษัทอุตสาหกรรมในการดูดซับเรียนรู้เทคโนโลยีที่ได้ซื้อ มา จากความรู้ที่ได้ดูดซับมา อาจารย์ของมหาวิทยาลัยสามารถนำไปศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนาต่อยอด ร่วมมือกับบริษัทอุตสาหกรรมผลิตเป็นผลิตภัณฑ์รุ่นใหม่ที่เป็นของญี่ปุ่นเอง โดยรัฐบาลได้ส่งเสริมให้องค์การโทรเลขและโทรศัพท์ของญี่ปุ่น (NTT or Nippon Telegraph and Telephone Corporation) ร่วมมือกับบริษัทผู้ผลิตในการนำไปใช้งานและร่วมศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนาอุปกรณ์โทรคมนาคมเหล่านั้น นั่นคือ มีความร่วมมือกันทั้ง ๓ ภาคส่วน คือ อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยหรือสถานศึกษา และงานวิจัย ที่เป็น “Integration of Industry-Education-Research” จนได้ทำให้บริษัท NEC เป็นบริษัทโทรคมนาคมที่ยิ่งใหญ่ของโลกในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ ในช่วงปลายทศวรรษ ๑๙๖๐ ญี่ปุ่นยังไม่มีอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์ รัฐบาลจึงได้สร้าง “ยุทธศาสตร์ส่งเสริมอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์” ขึ้นมาประมาณปี ๑๙๖๗ ที่เรียกว่า White Paper for Development of Computer Industry ส่งเสริมให้บริษัทเอกชนของญี่ปุ่นซื้อเทคโนโลยีจากบริษัทคอมพิวเตอร์ของสหรัฐอเมริกา และรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีร่วมกับอาจารย์มหาวิทยาลัย นำเทคโนโลยีมาผลิตเพื่อการใช้งานภายในประเทศ ดังเช่น ได้สนับสนุนให้บริษัท Hitachi ซื้อเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์จากบริษัท IBM ให้บริษัท Fujitsu ซื้อเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์จากบริษัท Univac ฯลฯ ในขณะเดียวกัน ได้ระดมอาจารย์จากมหาวิทยาลัยให้ร่วมมือกับบริษัทอุตสาหกรรม



เอกชนในการดูดซับรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากบริษัทอเมริกา แล้วนำมาศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนาต่อยอดเป็นเทคโนโลยีที่มีสิทธิบัตรเป็นของญี่ปุ่นเอง ในช่วงเวลาเพียง ๑๐ ปีนั้น ญี่ปุ่นไม่สามารถส่งออกไปขายในต่างประเทศได้ ผู้เขียนได้รับทุนของ JICA ไปฝึกงานด้านคอมพิวเตอร์ในบริษัท Hitachi ในปี ๑๙๗๓ ไม่สามารถซื้อคอมพิวเตอร์กลับมาประเทศไทยได้ แต่ได้รับการบริจาค Minicomputer Hitac 10 ซึ่งเป็นคอมพิวเตอร์รุ่นแรกของ Hitachi มาใช้สอนนักศึกษาในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และต่อประมาณปี ๑๙๗๘ บริษัท Hitachi และบริษัทคอมพิวเตอร์อื่นๆ จึงสามารถส่งคอมพิวเตอร์ภายใต้ชื่อแบรนด์ของญี่ปุ่นออกขายในต่างประเทศได้

ประเทศญี่ปุ่นได้ดำเนินการซื้อเทคโนโลยีมาผลิต และใช้อาจารย์ในมหาวิทยาลัยใน “การรับการถ่ายทอดเทคโนโลยี” (Technology transfer) และ “ดูดซับเทคโนโลยี” (Absorptive capacity) ร่วมกับบริษัทอุตสาหกรรมเอกชน นำมาศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีต่อยอดเป็นเทคโนโลยีของญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมต่าง ๆ

นอกจากนี้ ในช่วงประมาณปี ๑๙๗๕ ผู้เขียนได้ติดตามยุทธศาสตร์การซื้อเทคโนโลยีเครื่องมือวัดและควบคุมทางอุตสาหกรรม (Industrial instrumentation) เช่น บริษัท Omron ซื้อเทคโนโลยีจากบริษัท Foxboro ของสหรัฐอเมริกา แล้วนำความรู้ที่ได้รับมานั้น ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนาต่อยอด จนในปัจจุบันนี้ บริษัท Omron ของญี่ปุ่น ได้พัฒนาเป็นบริษัทผลิตเครื่องมือแพทย์และอุปกรณ์วัดคุมทางอุตสาหกรรมที่ยิ่งใหญ่ของโลก

ด้วยยุทธศาสตร์เช่นนี้ มหาวิทยาลัยของญี่ปุ่นจึงมีงานค้นคว้าวิจัยและพัฒนา ร่วมกับบริษัทอุตสาหกรรมอย่างใกล้ชิด ทำให้นักศึกษาสนใจเข้าเรียนในสาขาวิทยาศาสตร์ จนมีนักศึกษาเรียนสาขาวิทยาศาสตร์จำนวนมาก

งบประมาณค้นคว้าวิจัยและพัฒนาของประเทศญี่ปุ่นมีมูลค่าเป็นส่วนส่วนกับ GDP ที่สูงมาก นอกจากนี้ ญี่ปุ่นมี GDP ที่มีมูลค่าสูงอยู่แล้ว จึงทำให้ญี่ปุ่นยังมีงบประมาณสำหรับงานค้นคว้าวิจัยและพัฒนา (R&D) ต่อ GDP มีมูลค่าสูงมาก ตามการประเมินของ Center for World University Rankings ในปี ๒๐๑๕ มีมหาวิทยาลัยของญี่ปุ่นจำนวน ๗๒ แห่ง ที่ติดอยู่ในกลุ่มมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพการศึกษาที่ดีที่สุด ๑,๐๐๐ แห่งของโลก หรือ Top ๑๐๐๐





ประเทศไทยไม่มีความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับอุตสาหกรรม

เราอดอึดใจว่า ทำไมประเทศไทยจึงไม่มีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ มีนักศึกษาส่วนน้อยที่สนใจศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์ จึงทำให้ประเทศไทยไม่มีนักวิทยาศาสตร์จำนวนมากเพียงพอเพื่อพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าได้รวดเร็ว เหมือนกับประเทศอื่นหลายประเทศในเอเชีย ทั้งๆ ที่ตั้งแต่ปลายยุคกรุงศรีอยุธยา และต้นยุครัตนโกสินทร์ ประเทศไทยมีการติดต่อกับประเทศตะวันตกที่มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเช่นเดียวกับประเทศเหล่านี้ในเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น จีน ฯลฯ

ทั้งๆ ที่วิชาวิทยาศาสตร์เป็นแกนกลางที่สำคัญยิ่งของวิชาชีพต่างๆ อีกทั้งคณะวิทยาศาสตร์ต้องให้บริการสอนให้กับคณะต่างๆ ในมหาวิทยาลัย แต่คณะวิทยาศาสตร์เองกลับมีจำนวนนักศึกษานิยมเข้าเรียนน้อยมากในแทบทุกสาขาวิชาของคณะวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นสาขาคณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ ชีววิทยา เคมี ฯลฯ จึงเป็นสิ่งที่ “วิกฤตมาก” สำหรับประเทศไทย

จุดอ่อนของการพัฒนาวิทยาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ของไทยมาจากการที่มหาวิทยาลัยของไทยเริ่มต้นเป็นส่วนราชการ ที่มีแต่การสอนเท่านั้น (Teaching - only universities) เพื่อให้การศึกษาแก่คนไปรับราชการและไม่มีจุดประสงค์ในการทำงานวิจัยเพื่อสร้างความรู้ใหม่ๆ มหาวิทยาลัยของไทยไม่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ เพราะขั้วระเบียบราชการที่จะให้หน่วยราชการไปร่วมลงทุนในอุตสาหกรรมกับภาคเอกชน จนมีความเชื่อสืบต่อเนื่องกันมาว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมไม่ใช่หน้าที่ของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยไทยเริ่มต้นจากการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาคนไปรับราชการ ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรม ในยุคแรกจึงไม่มีงานวิจัยในมหาวิทยาลัย เริ่มมีในยุคหลังที่มหาวิทยาลัยมีการศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก และเมื่อมีเงื่อนไขว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยจะต้องมีผลงานวิจัยตีพิมพ์ในวารสารวิชาการในระดับนานาชาติ จึงจะได้รับการปรับสถานะทางวิชาการให้สูงขึ้น



การพัฒนามหาวิทยาลัย ก็ดำเนินการโดยการให้ทุนนักศึกษาที่เรียนเก่ง และอาจารย์ไปศึกษาในมหาวิทยาลัยในประเทศที่พัฒนาแล้ว เพื่อกลับมาเป็นอาจารย์ ชดใช้ทุนการศึกษาที่ได้รับไป โดยพิจารณาแต่ให้ได้ “ใบปริญญา” กลับมาเท่านั้น นักศึกษาและอาจารย์ที่ได้รับทุนไปศึกษาในต่างประเทศไม่มีโอกาสได้รับการพิจารณาให้ทำงานในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีประสบการณ์กลับมาพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ ดังนั้น อาจารย์ที่สอนในมหาวิทยาลัยล้วนแต่เป็นผู้ไม่มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติ

สำหรับประเทศอื่นในเอเชียที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ เราสามารถกล่าวได้ว่า รัฐบาลของประเทศเหล่านั้นมียุทธศาสตร์ในการใช้ศักยภาพของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาอุตสาหกรรมในสาขาต่างๆ ด้วยการส่งคนไปเรียนรู้ สร้างประสบการณ์ แล้วนำมาถ่ายทอดให้กับนักศึกษาและอุตสาหกรรมในประเทศ มีการส่งเสริมการซื้อเทคโนโลยีบริษัทอุตสาหกรรมในประเทศตะวันตกเพื่อนำมาพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศทั้งสิ้น

ส่วนการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยี ประเทศเหล่านั้นสนับสนุนให้อาจารย์ และนักวิจัยในมหาวิทยาลัยร่วมมือกับบริษัทอุตสาหกรรมในการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยี (Technology transfer) และดูดซับเทคโนโลยี (Absorptive capacity) จากนั้นก็ส่งเสริมให้อาจารย์ค้นคว้าวิจัยต่อยอดร่วมกับนักวิจัยของบริษัทอุตสาหกรรมคู่ขนานกันไป หรือที่เรียกว่า “Integration of industry - Education - Research” เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีต่อยอดจากเทคโนโลยีเดิม แล้วจดสิทธิบัตรเป็นของตัวเอง นำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์รุ่นใหม่ ซึ่งอาจจะใช้เทคโนโลยีใหม่ส่วนหนึ่ง และเทคโนโลยีเดิมของบริษัทตะวันตกอีกส่วนหนึ่งด้วยการจ่ายค่าสิทธิบัตร

ด้วยวิธีการนี้ มหาวิทยาลัยของประเทศเหล่านั้นจึงมีงบประมาณสำหรับทำการค้นคว้าวิจัย ที่มีใช้ได้มาจากงบประมาณของรัฐ และเป็นการค้นคว้าวิจัยที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการอุตสาหกรรมผลิตที่แท้จริง

งานวิจัยพัฒนาที่จริงจังของคณะวิทยาศาสตร์ จะสร้างความสนใจและความนิยมให้นักศึกษาเข้าเรียนในสาขาวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัย เมื่อมหาวิทยาลัยมีงานค้นคว้าวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ที่มีคุณค่า ทำให้คุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยของ





ประเทศเหล่านั้นจำนวนมากอยู่ในอันดับต้นๆ ของมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพการศึกษาที่ดีที่สุดในโลก และมีผลต่อเนื่องให้ประเทศนั้นมีนักวิทยาศาสตร์เพิ่มมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยหลักๆ ของประเทศได้เปลี่ยนแปลงเป็นหน่วยงานอิสระ ออกจากระบบราชการแล้ว มีความอิสระที่จะลงทุนในบริษัทได้ ดังนั้น จึงควรที่รัฐบาลพิจารณาส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยเหล่านั้นลงทุนร่วมถือหุ้นในบริษัทอุตสาหกรรมที่มีเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า เพื่อให้เป็นฐานของการค้นคว้าวิจัยต่อยอดเทคโนโลยีสำหรับสร้างผลิตภัณฑ์รุ่นใหม่ มหาวิทยาลัยเหล่านั้นอาจจะถือหุ้นในบริษัทเหล่านี้เพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้นก็ได้ ไม่ต้องบริหารโดยมหาวิทยาลัย เพียงเพื่อให้เป็นการผูกพัน ให้มหาวิทยาลัยได้รับ “โจทย์การวิจัย” จากอุตสาหกรรม เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยในประเทศจีนในปัจจุบัน ในช่วงเวลาที่ผ่านมาเกือบ ๖๐ ปี สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ส่งเสริมการลงทุนโดยให้สิทธิพิเศษทางภาษีรายได้และภาษีอื่น ๆ มากมายแก่ผู้ลงทุน โดยเพื่อหวังว่าจะให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้คนไทย แต่ไม่มีกระบวนการรองรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีของไทย ไม่มียุทธศาสตร์การใช้กำลังคนในมหาวิทยาลัยมารับการถ่ายทอดหรือดูดซับเทคโนโลยี เพื่อนำความรู้ไปค้นคว้าวิจัยพัฒนาต่อยอด กระบวนการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมของ BOI จึงไม่ทำให้เกิดกระบวนการสร้างนักวิทยาศาสตร์ขึ้นในประเทศ และไม่ได้ทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนขึ้นในประเทศไทย

ด้วยประเทศไทยไม่ได้ให้มหาวิทยาลัยและอุตสาหกรรมทำงานร่วมกัน ทำให้มหาวิทยาลัยเป็นสถานที่สอนหนังสือมากกว่าสถานที่พัฒนาความรู้เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง ดังจะเห็นได้ว่ามีมหาวิทยาลัยของไทยเพียง ๓ แห่ง เท่านั้นที่มีคุณภาพการศึกษาติดอยู่ในระดับ Top ๑๐๐๐ ของโลก

เพื่อให้ได้เทคโนโลยีต่อยอดมาพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศให้มีความยั่งยืน คำบ่นที่ว่า มหาวิทยาลัยไทยวิจัยแล้วเก็บไว้บนหิ้งก็จะหมดไป การได้มาของงบประมาณ R & D ของมหาวิทยาลัยก็จะสมเหตุสมผลมากขึ้น เมื่อมีการวิจัยในมหาวิทยาลัยที่เป็น “สาระ” ความนิยมของนักเรียนที่จะเลือกเรียนสาขาวิทยาศาสตร์ก็มีมากขึ้น



สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ยุทธศาสตร์นี้จะทำให้มีงานวิจัยในคณะวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยของไทยคึกคักขึ้นเหมือนกับคณะวิทยาศาสตร์ในประเทศจีนที่นักเรียนนิยมเลือกเรียนสาขาวิทยาศาสตร์กันจำนวนมาก คุณภาพการเรียนการสอนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานก็ดีขึ้น เป็นกระบวนการลูกโซ่

ปัจจุบัน นักศึกษาไทยไม่นิยมเลือกเรียนวิทยาศาสตร์ เพราะจบการศึกษาไปแล้วไม่มีงานทำในด้านวิทยาศาสตร์ นอกจากจะไปเป็นครูสอนวิทยาศาสตร์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่คณะครุศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ ได้เปิดสอนหลักสูตร “ครูวิทยาศาสตร์” (Science education) สำหรับเป็นครูสอนวิทยาศาสตร์ขึ้นมาเองโดยตรง จึงทำให้นักศึกษาของไทยยังไม่นิยมเรียนในคณะวิทยาศาสตร์ ทั้งๆ ที่วิทยาศาสตร์เป็นวิชาหลักที่สำคัญอย่างยิ่งยวดในการพัฒนาศาสตร์ต่างๆ ในทุกด้านของประเทศ





การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามแนวคิดตะวันออก *

Human Resource Administration to Resolve Human Trafficking Problems
of the Royal Thai Police according to the Eastern Concept

วิธนา วิจัยธรรมฤทธิ์**

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา แนวทางการพัฒนา ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ประสบความสำเร็จ และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเสนอตัวแบบการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามแนวคิดตะวันออก โดยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ซึ่งใช้วิธีการวิจัย

* บทความนี้ปรับปรุงจาก วิธนา วิจัยธรรมฤทธิ์. **การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามแนวคิดตะวันออก** คุษฎิณิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, ๒๕๕๙.

** อาจารย์ (สบ.๓) กลุ่มงานอาจารย์ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๖ จังหวัดนครสวรรค์



เชิงปริมาณเป็นหลัก ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในกองบังคับการในส่วนกลางทั้งหมด ๔ หน่วยงาน ได้แก่ กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์, กองบังคับการสืบสวนสอบสวน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง, กองบังคับการตำรวจน้ำ และกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว รวมทั้งสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ ๙ คน

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาที่สำคัญ คือ ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติบางส่วนไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจให้มีความละเอียดที่จะทำสิ่งไม่ดีในการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ โดยแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรเห็นความสำคัญของการปลูกฝัง ฝึกอบรม หรือพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจให้มีความละเอียดที่จะทำสิ่งไม่ดี เกรงกลัวต่อการใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบจากการค้ามนุษย์ อีกทั้งผู้บริหารควรทำตัวเป็นแบบอย่างด้วย ซึ่งปัจจัยที่มีส่วนสำคัญ คือ การที่ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีเจตนารมณ์แน่วแน่ และมีนโยบายที่ชัดเจนในการนำแนวคิดตะวันออกมาเป็นแนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจอย่างจริงจัง โดยกำหนดให้มียุทธศาสตร์ที่สนับสนุนผู้บริหารให้ดำเนินการพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง และนำตัวแบบการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามแนวคิดตะวันออก คือ ตัวแบบ ๕ ด้าน ที่เน้นการเสียสละ ความละเอียดที่จะทำสิ่งไม่ดี ความอดทน ความเมตตากรุณา และความซื่อสัตย์สุจริต ไปใช้

Abstract

The objectives of this research were to study problems, development, key factor to development of human resource administration succeed and strategies of human resource administration to resolve human trafficking problems of the Royal Thai Police to offer administration model for human resource administration to resolve human trafficking problems of the Royal Thai Police according to the Eastern Concept. It was a mixed methods research with emphasis on survey research. Population





surveyed included policemen work on resolve human trafficking problems in ๔ divisions ; Anti-Trafficking in Person Division, Investigation Division Immigration Bureau, Thai Marine Police Division and Tourist Police Division include an in-depth interview of experts ๙ persons.

The study results showed that a major problem stemmed from certain chief executives had neglected human resource administration thus called for the revival of consciences to resolve human trafficking problems; a major development guideline for the Royal Thai Police was to cultivate in police officers the shame of misconducts and fear of abuse, and misuse of their authorities in illegal exploitation of trafficking; whereas their executives should lead by righteous examples; a major factor guideline was the executives have a steadfast commitment and have a clear policy to develop a conscious mind of police officers with the Eastern concept seriously and prescribe a major strategy guideline for the Royal Thai Police was to support the executives to develop a conscious mind to resolve human trafficking problems, seriously and continuously and take the administrative role model of human resource administration to resolve human trafficking problems of the Royal Thai Police according to the Eastern Concept should focus on the ๕ traits of: sacrifice, shame, sufferance, sympathy and sincerity to use.

ที่มา

การค้ำมนุษย์ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการหลอกลวงเพื่อใช้แรงงาน การค้าประเวณี การลักพาตัว และขอทานเป็นปัญหาใหญ่ที่ถูกซ่อนกลบอยู่ในสังคมไทย

* Sharon Doering, **Human Trafficking Recovery: Conceptual and Dimensional Considerations in a Stage Model**, A thesis for the degree of Doctor of Philosophy, in the Department of Educational Studies. College of Education, Criminal Justice, and Human Services, the Graduate School of the University of Cincinnati, 2012, pp. 117 - 118.



และภูมิภาคเอเชียมายาวนาน เนื่องมาจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจ สังคม เชื้อชาติ การศึกษา และความเท่าเทียม^๒ ทำให้ผู้คนที่มีความยากจนและความรู้ต่ำ พยายามดิ้นรนเพื่อพบกับวิถีชีวิตที่ดีกว่า^๓ เป็นต้น

ประเทศไทยประสบกับปัญหาการค้ามนุษย์อย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากกระทรวงต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาได้จัดอันดับประเทศไทยอยู่ในกลุ่มที่ ๒ ซึ่งเป็นบัญชีรายชื่อประเทศที่ต้องจับตามอง เป็นปีที่ ๔ ติดต่อกัน คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๕๘ จึงลดชั้นประเทศไทยไปกลุ่มที่ ๓ ซึ่งเป็นบัญชีรายชื่อประเทศที่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายด้านการค้ามนุษย์ของสหรัฐอเมริกา และไม่ได้ใช้ความพยายามอย่างมีนัยสำคัญที่จะแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์โดยอัตโนมัติ ยิ่งไปกว่านั้น ในรายงานยังระบุว่า ประเทศไทยไม่ได้แสดงความก้าวหน้าในการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มากเท่าที่ควร โดยมีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ๔ เรื่อง คือ (๑) การคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ระบุว่า การคัดแยกผู้เสียหายในประชากรกลุ่มเสี่ยงดำเนินการได้ไม่เพียงพอ และเมื่อคัดแยกแล้วไม่ได้ส่งตัวผู้เสียหายเข้ารับการคุ้มครอง (๒) การค้ามนุษย์ด้านแรงงานในภาคประมง ระบุว่า ไม่พบว่ามี การดำเนินคดีกับเจ้าของเรือ หรือได้กัก ที่บังคับใช้แรงงาน (๓) กรณีผู้หลบหนีเข้าเมือง ชาวโรฮิงญา ระบุว่า ไม่พบว่ามี การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในข้อหาการค้ามนุษย์ และ (๔) การทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ระบุว่า ไม่มีการรายงานผลการสอบสวน และดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาการค้ามนุษย์^๔

^๒ Leslie Ann Jeffrey, **Sex and Borders: Gender, National Identity and Prostitution Policy in Thailand**, A thesis for the degree of Doctor of Philosophy. Graduate Programme in Political Science, York University, 2000, pp. 144 – 153.

^๓ Kenji Kimura, **Human Trafficking in Indonesia: Rethinking the New Order's Impact on Exploitative Migration of Indonesian Women**, A thesis for Master of Arts, International Studies - Southeast Asia Studies, Ohio University, 2006, pp. 78 – 91,

^๔ รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ ประจำปี ค.ศ. ๒๐๑๕ (Trafficking in Persons Report 2015: TIP 2015). สืบค้นเมื่อ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๙ จาก <http://thai.bangkok.usembassy.gov/tipthaireport10-t.html>





สำหรับสำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้น ได้พยายามแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาจิตสำนึกของข้าราชการตำรวจเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ตลอดมา โดยมุ่งหวังให้ข้าราชการตำรวจปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันการการค้ามนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จมากเท่าที่ควร จึงนำมาสู่ปัญหาการวิจัยของการศึกษาค้นคว้านี้ ได้แก่ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ คือ ข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันการการค้ามนุษย์ยังมีประสิทธิภาพไม่มากเท่าที่ควร โดยเฉพาะการพัฒนาจิตสำนึกของข้าราชการตำรวจยังไม่มีประสิทธิภาพเป็นที่น่าพอใจ ย่อมส่งผลให้การแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่มีประสิทธิภาพตามไปด้วย อีกทั้งสำนักงานตำรวจแห่งชาติยังไม่ได้นำการบริหารจัดการตามแนวคิดตะวันออกมาปรับใช้ในการพัฒนาจิตสำนึกของข้าราชการตำรวจเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ โดยแนวคิดการบริหารจัดการตะวันออกเน้นการบริหารจัดการด้านจิตใจของบุคคล หรือการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ด้านจิตใจ นักวิชาการในหลายสาขาได้พยายามที่จะศึกษาคำสอน หรือการบริหารจัดการตามแนวคิดตะวันออกเพื่อนำความรู้มาใช้กับศาสตร์ในแต่ละสาขา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อี. เอฟ. ชูมัทเกอร์ (E. F. Schumacher)^๕ นักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ ในหนังสือ เรื่อง “Small is Beautiful: Economics as if People Mattered” ได้ค้นพบและเรียนรู้วิถีปฏิบัติของชาวพุทธในพม่า ชูมัทเกอร์ได้เปิดประตูวิชาการของโลกตะวันตกสู่โลกตะวันออก เป็นผลให้มีนักวิชาการตะวันตกหันเข้าหาทางเลือกใหม่ของโลกตะวันออกที่สงบ และดูเหมือนจะมีทางออกของปัญหาที่ยั่งยืนในการพัฒนาแบบตะวันตกเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้ เห็นได้จากการที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ตามแนวคิดตะวันออกบางประการ

วัตถุประสงค์

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์

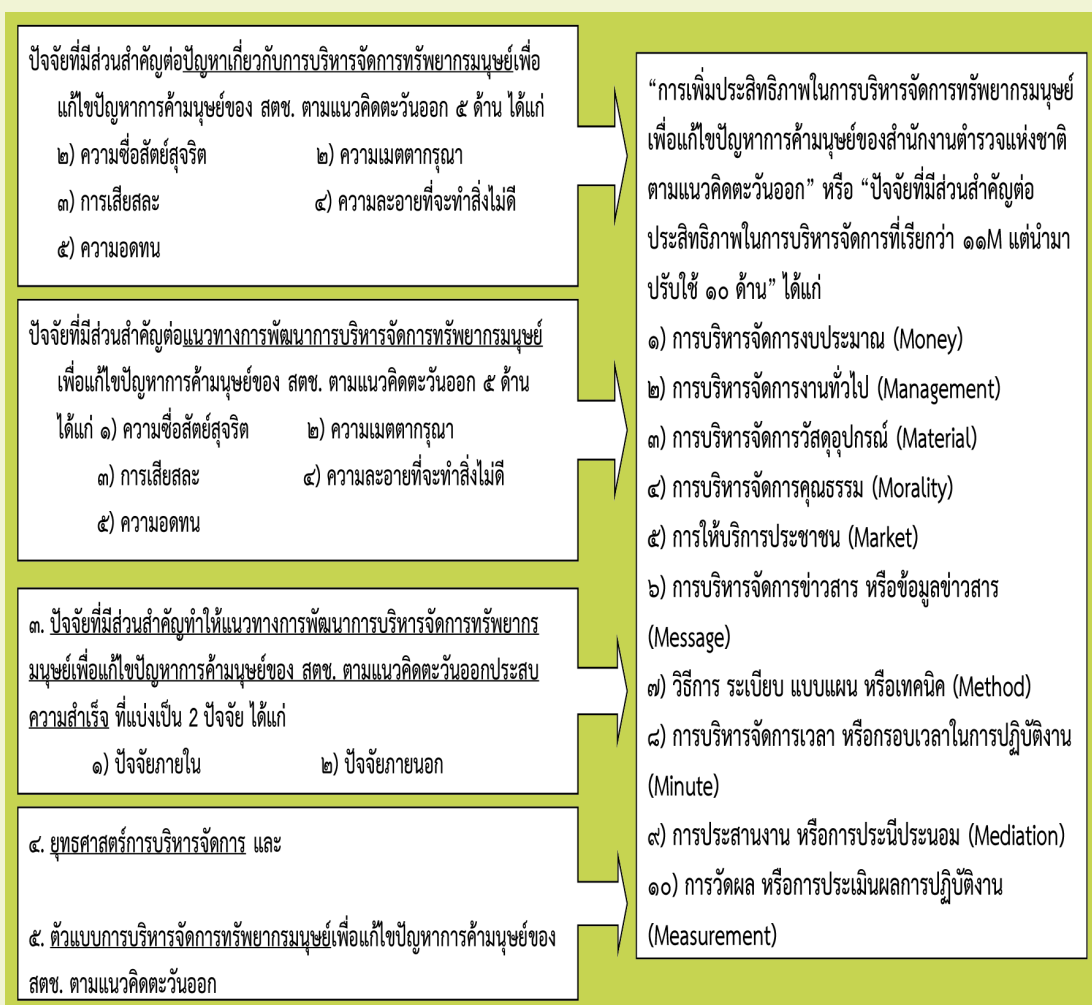
^๕ E. F. Schumacher, **Small is Beautiful: Economics as if People Mattered**, (New York: Harper and Row Publishers, Inc., 1973), pp. 150 – 165.



ประสบความสำเร็จ และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเสนอตัว
แบบการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ของสำนักงานตำรวจ
แห่งชาติตามแนวคิดตะวันออก

กรอบแนวคิด

ตัวแปรอิสระ (เหตุ) → ตัวแปรตาม (ผล)



ภาพ ๑ กรอบแนวคิดที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม
สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณตามวัตถุประสงค์การวิจัย ๕ ข้อที่ใช้ในการศึกษา
ครั้งนี้





ระเบียบวิธีศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ซึ่งเน้นการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก ในเวลาเดียวกัน ได้นำข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ มาเสริม และเทียบเคียงกับข้อมูลที่ได้มาจากการวิจัยเชิงปริมาณ^๖ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในกองบังคับการในส่วนกลางทั้งหมด ๔ หน่วยงาน ได้แก่ (๑) กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ จำนวน ๔๕๘ คน (๒) กองบังคับการสืบสวนสอบสวน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง จำนวน ๒๓๔ คน (๓) กองบังคับการตำรวจน้ำ จำนวน ๒๗๗ คน และ (๔) กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว จำนวน ๑๙๑ คน รวมจำนวน ๑,๑๖๐ คน เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาได้จำนวน ๙๗๐ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๖๒ ของประชากรทั้งหมดที่ศึกษา ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ผู้ศึกษาได้คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจงบุคคล (purposeful sampling หรือ purposive sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างประเภทการไม่ใช้ความน่าจะเป็น (non probability sampling) และไม่เป็นผู้ที่เข้าข่ายเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ รวมทั้งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยกลุ่มตัวอย่างทุกคนเคยได้รับรางวัลในระดับชาติ หรือเป็นผู้ที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ (the best practice) จำนวน ๙ คน

^๖ Clark Creswell, V. L., and A. L. Garrett, Methodological issues in conducting mixed methods research designs in M. M. Bergman (ed.) **Advances in mixed methods research: Theories and applications**, (London: Sage, 2008), pp. 66 – 83.



ผลการศึกษา

ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามแนวคิดตะวันออก

จากการศึกษานี้พบว่า ที่ผ่านมาผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติบางส่วนไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปลูกฝังหรือพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจให้มีความซื่อสัตย์สุจริต ให้มีความละเอียดที่จะทำสิ่งไม่ดี และให้มีความอดทนในการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ เช่น ไม่ได้ปลูกฝังหรือพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจให้ปฏิบัติงานตามกฎหมายโดยไม่เรียกร้องผลประโยชน์จากการค้ำมนุษย์ และให้ละเอียดหรือเกรงกลัวต่อการใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ รวมทั้งปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่ และไม่หวั่นไหวต่อความยากลำบาก ให้ปฏิบัติงานด้วยความเป็นมิตร เข้าใจ เห็นใจ และปรารถนาให้ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์มีความสุขและพ้นทุกข์ และอุทิศตนเพื่อส่วนรวม และผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติบางส่วนไม่ได้ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี อีกทั้งสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่ได้สนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอเพื่อจัดฝึกอบรมหรือพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจจึงไม่มีวิทยากรมาฝึกอบรมหรือพัฒนาจิตสำนึกในเรื่องดังกล่าว

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหานี้หรือแนวทางการพัฒนานั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรเห็นความสำคัญของการปลูกฝัง ฝึกอบรม หรือพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจ เช่น จัดวิทยากรมาฝึกอบรมหรือพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง โดยเน้นให้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเมตตากรุณา เข้าใจ เห็นใจ และปรารถนาให้ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์มีความสุขและพ้นทุกข์ มีความเสียสละ และอุทิศตนเพื่อส่วนรวม มีความอดทน ปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ด้วยความเอาใจใส่ และไม่หวั่นไหวต่อความยากลำบาก มีความละเอียดที่จะทำสิ่งไม่ดี เกรงกลัวต่อการใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบจากการค้ำมนุษย์ อีกทั้งผู้บริหารควรทำตัวเป็นแบบอย่างด้วย





ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามแนวคิดตะวันออกประสบความสำเร็จ

จากการศึกษาพบว่า หากผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีเจตนารมณ์แน่วแน่ และมีนโยบายที่ชัดเจนในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ด้วยการนำแนวคิดตะวันออก ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ความซื่อสัตย์สุจริต (๒) ความเมตตากรุณา (๓) การเสียสละ (๔) ความละเอียดที่จะทำสิ่งไม่ดี และ (๕) ความอดทน มาเป็นแนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจอย่างจริงจัง ก็จะทำให้การพัฒนาจิตสำนึกของข้าราชการตำรวจเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ประสบความสำเร็จ และหากผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติเปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอก หรือผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ตามแนวคิดตะวันออกเข้ามาฝึกอบรมหรือพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการอย่างจริงจัง และต่อเนื่องก็จะทำให้การพัฒนาจิตสำนึกของข้าราชการตำรวจเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ประสบความสำเร็จ

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามแนวคิดตะวันออก

จากการศึกษาพบว่า หากสำนักงานตำรวจแห่งชาติสนับสนุนผู้บริหารให้ดำเนินการพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยมีนโยบาย แผน แผนงาน โครงการ ที่ชัดเจน และมียุทธศาสตร์ที่ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ นโยบาย และแผนงานที่สนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์อย่างชัดเจน และต่อเนื่อง ยกย่องและให้สิ่งจูงใจตอบแทนแก่ข้าราชการตำรวจที่มีจิตสำนึกดีงามเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ อีกทั้งสนับสนุนผู้บริหารให้ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี และเปิดโอกาสให้บุคคลหรือหน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนในการควบคุมตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนาจิตสำนึกของข้าราชการตำรวจเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์เพิ่มมากขึ้น โดยดำเนินการในลักษณะเป็นเครือข่าย ก็จะทำให้การพัฒนาจิตสำนึกของข้าราชการตำรวจเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ประสบความสำเร็จ



ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามแนวคิด ๑๑M

จากการศึกษานี้พบว่า ที่ผ่านมาสํานักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดนโยบายและเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ตามนโยบายของรัฐบาลแล้วก็ตามแต่ในเวลาเดียวกัน ข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ในส่วนกลางและกรุงเทพมหานครบางส่วนก็เห็นว่า ยังไม่มีการปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งผู้บริหารของสำนักงานตำรวจแห่งชาติบางส่วนและข้าราชการตำรวจยังใช้หลักการบริหารจัดการในการแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ไม่มากเพียงพอ เช่น การที่ผู้บริหารและข้าราชการตำรวจบางส่วน ไม่มีความตั้งใจในการใช้งบประมาณอย่างประหยัด ไม่มีกรอบเวลาในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีการวางแผนงานโครงการ แต่บางครั้งไม่สามารถปฏิบัติได้ตามแผนที่วางไว้ เนื่องจากขาดการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งการประเมินผลการปฏิบัติยังไม่มีมาตรฐานเพียงพอ โดยควรจะต้องเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกได้แสดงความคิดเห็น เพื่อให้ข้าราชการตำรวจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ เที่ยงตรง มีวินัย มีความสุภาพอ่อนน้อมและมีน้ำใจต่อประชาชนที่เดือดร้อนมากเพียงพอ

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชากรบางกลุ่มต่อภาพรวมประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จากการศึกษานี้พบว่า ประชากรทั้งเพศชายและเพศหญิงล้วนมีความเห็นไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการที่ประชากรที่เป็นชายและหญิงล้วนเป็นข้าราชการตำรวจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่และการทำงานที่อยู่ภายใต้กฎ ระเบียบ และข้อบังคับเดียวกัน จึงทำให้มีแนวปฏิบัติเดียวกัน อีกทั้งเมื่อเปรียบเทียบตามระดับการศึกษา ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือสูงกว่าปริญญาตรี ก็พบว่าไม่แตกต่างกัน เนื่องจากทั้ง ๒ กลุ่ม มีแนวปฏิบัติในการปฏิบัติงานที่คล้ายคลึงกัน ดังที่กล่าวไปแล้ว





ตัวแบบการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ตามแนวคิดตะวันออก

จากผลการหาตัวแบบการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ตามแนวคิดตะวันออกกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า 11M พบว่า ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามแนวคิดตะวันออกทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ความซื่อสัตย์สุจริต (๒) ความเมตตากรุณา (๓) การเสียสละ (๔) ความละเอียดที่จะทำสิ่งไม่ดี และ (๕) ความอดทน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพบริหารจัดการที่เรียกว่า ๑๑M (ประกอบด้วย ๑๑ ด้าน แต่นำมาปรับใช้ ๑๐ ด้าน) ได้แก่ (๑) การบริหารจัดการงบประมาณ (๒) การบริหารจัดการงานทั่วไป (๓) การบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ (๔) การบริหารจัดการคุณธรรม (๕) การให้บริการประชาชน (๖) การบริหารจัดการข่าวสาร หรือข้อมูลข่าวสาร (๗) วิธีการ ระเบียบ แบบแผน หรือเทคนิค (๘) การบริหารจัดการเวลา หรือกรอบเวลาในการปฏิบัติงาน (๙) การประสานงาน หรือการประนีประนอม และ (๑๐) การวัดผล หรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน

เนื่องจากประชากรซึ่งเป็นข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในส่วนกลางและกรุงเทพมหานครเห็นความสำคัญของปัจจัยทั้ง ๕ ด้านที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่เรียกว่า 11M โดยมีความเห็นว่าการที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติเห็นความสำคัญของการปลูกฝัง ฝึกอบรม หรือพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจให้มีความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ เช่น จัดวิทยากรมาฝึกอบรมหรือพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง และปลูกฝังให้มีความเมตตากรุณา เข้าใจ เห็นใจ และปรารถนาให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์มีความสุขและพ้นทุกข์ รวมทั้งมีความละเอียดที่จะทำสิ่งไม่ดี เกรงกลัวต่อการใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบจากการค้ามนุษย์ มีความอดทนปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ด้วยความเอาใจใส่ และไม่หวั่นไหวต่อความยากลำบาก จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานทั่วไปที่มีการวางแผน ปฏิบัติตามแผน และประเมินผลแผนที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจ เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์อย่างเป็นระบบ และ



ทำให้การใช้จ่ายงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์มีประสิทธิภาพ คุ่มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัย มีการปรับปรุงวิธีการ หรือเทคนิคอยู่เป็นประจำ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์อย่างต่อเนื่อง มีการประสานงานทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน ที่สนับสนุนอย่างชัดเจน อีกทั้งมีการกำหนดเวลา หรือกรอบเวลา และมีระบบการวัดผล หรือการประเมินผลเกี่ยวกับการพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ที่ชัดเจน และได้มาตรฐาน อีกทั้งผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรทำตัวเป็นแบบอย่างในการปลูกฝัง และการพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ด้วยการนำแนวคิดตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านความละเอียดที่จะทำสิ่งไม่ดี การเสียสละ ความอดทน ความเมตตากรุณา และความซื่อสัตย์สุจริต ตามลำดับมา ปรับใช้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

๑. ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติประสบความสำเร็จ คือ การที่ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีเจตนารมณ์แน่วแน่ และมีนโยบายที่ชัดเจนในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ด้วยการนำแนวคิดตะวันออก ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ความซื่อสัตย์สุจริต (๒) ความเมตตากรุณา (๓) การเสียสละ (๔) ความละเอียดที่จะทำสิ่งไม่ดี และ (๕) ความอดทน มาเป็นแนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจอย่างจริงจัง ก็จะทำให้การพัฒนาจิตสำนึกของข้าราชการตำรวจเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของโอ.ซี. เฟอร์เรล, เจ. เฟรดริช และแอล. เฟอร์เรล^๗ ได้สรุปถึงประเด็นที่ว่าผู้บริหาร

^๗ O. C. Ferrell, J. Fraedrich, and L. Ferrell, **Business Ethics: Ethical Decision Making and Cases**, (Boston, MA: Houghton Mifflin, 2008), p. 56.

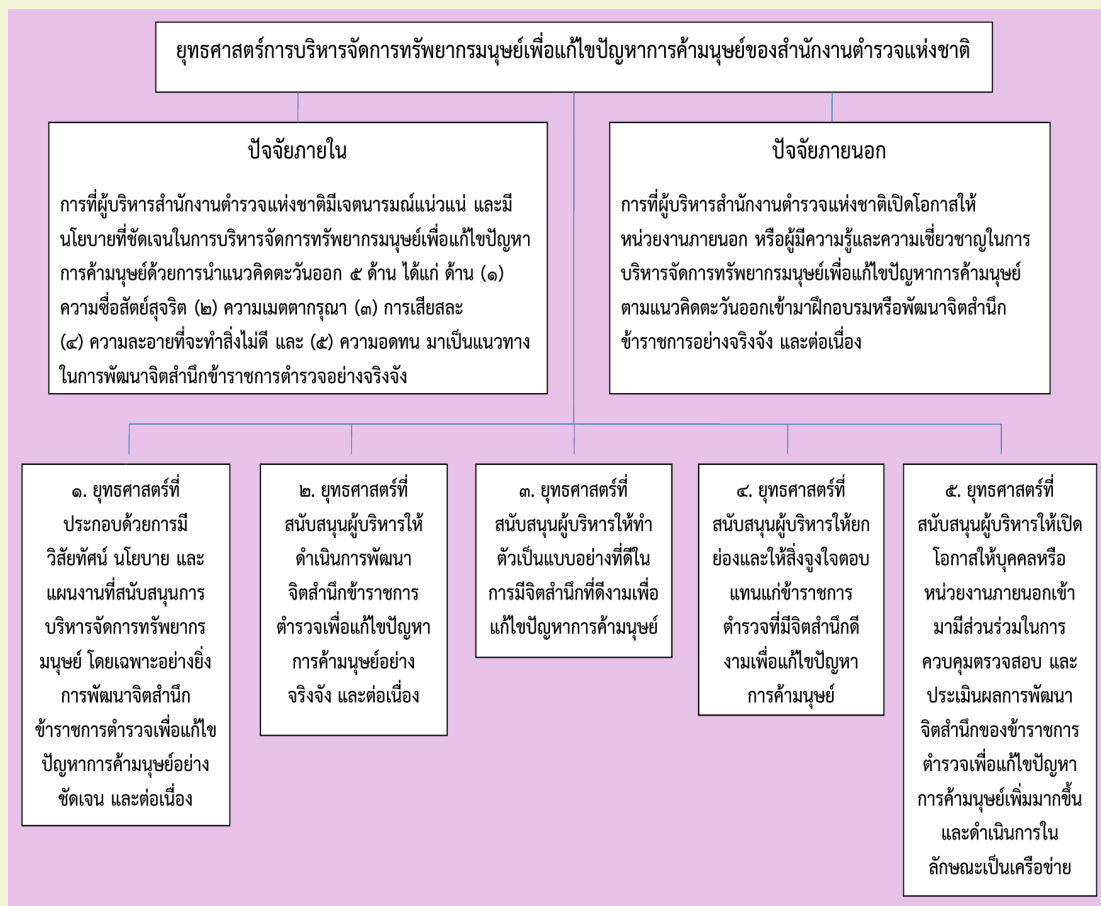




ควรมีเจตนารมณ์แน่วแน่ และมีนโยบายที่ชัดเจนในการบริหารจัดการจริยธรรม เพื่อพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรจึงจะทำให้ประสบความสำเร็จ

๒. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามแนวคิดตะวันออก คือ การที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติสนับสนุนผู้บริหารให้ดำเนินการพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจเพื่อแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยมีนโยบาย แผน แผนงาน โครงการ ที่ชัดเจน จะทำให้การพัฒนาจิตสำนึกของข้าราชการตำรวจเพื่อแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ ชีมา เอส. และลอนดิเนลลี ดี.^๔ ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยภาครัฐควรมีผู้บริหารที่ดำเนินการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากร รวมทั้งการบริหารจัดการบริการสาธารณะด้านต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย นโยบาย แผน แผนงาน โครงการ ที่ชัดเจน โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามแนวคิดตะวันออก ให้สอดคล้องกับตัวแบบการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยคำนึงถึงปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ดังภาพ ๒

^๔ Cheema, S., & Rondinelli, Di, **Decentralizing Governance: Emerging Concepts and Practices**, (Washington D.C: Brookings Institute Press, 2007), pp. 32 - 33



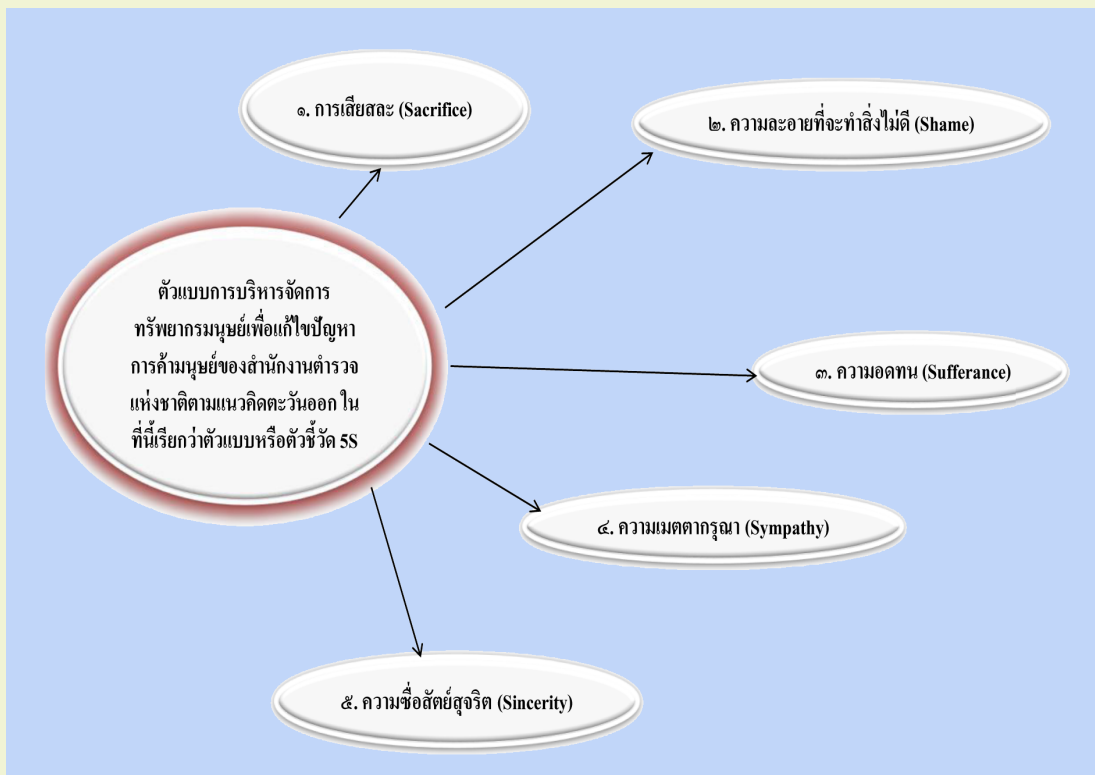
ภาพ ๒ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามแนวคิดตะวันออก ๕ ด้าน

๓. ตัวแบบการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามแนวคิดตะวันออก หากนำมาปรับใช้ ย่อมมีแนวโน้มช่วยแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ให้สำเร็จได้ โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรนำตัวแบบการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ตามแนวคิดตะวันออก ประกอบด้วย ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) การเสียสละ (Sacrifice) (๒) ความละเอียดที่จะทำสิ่งไม่ดี (Shame) (๓) ความอดทน (Sufferance) (๔) ความเมตตากรุณา (Sympathy) และ (๕) ความซื่อสัตย์สุจริต (Sincerity) โดยในที่นี้เรียกว่า ตัวแบบหรือตัวชี้วัด 5S มากำหนดเป็นตัวแบบ กลุ่มตัวชี้วัด หรือตัวชี้วัด (Key Performance Indicator หรือ KPI) สำหรับ





ปรับใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ” ดังภาพ ๓



ภาพ ๓ ตัวแบบ กลุ่มตัวชี้วัด หรือตัวชี้วัด (Key Performance Indicator หรือ KPI) สำหรับปรับใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามแนวคิดตะวันออก ในที่นี้เรียกว่า ตัวแบบหรือตัวชี้วัด 5S



ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มีดังนี้

๑.๑ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรกำหนดวิธีการสรรหาและคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถ และคุณสมบัติของการเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม ตามระบบคุณธรรมเข้ารับราชการ และแสวงหาวิธีการดำเนินการฝึกอบรม รูปแบบและแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อสนองต่อคนรุ่นใหม่เกี่ยวกับการเสริมสร้างคนให้มีความรู้และคุณธรรม โดยจัดทำหลักสูตรกลางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นมาตรฐาน เช่น หลักสูตรการพัฒนาจิตสำนึกของข้าราชการตำรวจให้มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง และต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

๑.๒ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่ปลูกจิตสำนึกโดยการให้ความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อปรับทัศนคติ สร้างจิตสำนึกต่อต้านคอร์รัปชันแก่ข้าราชการตำรวจโดยจัดการอบรมเป็นกลุ่มย่อยในระดับกองกำกับการจนถึงระดับกองบังคับการอย่างต่อเนื่อง

๑.๓ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดทำยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อเป็นแนวทางให้กับส่วนราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาตินำไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์และกรอบมาตรฐานทางคุณธรรม จริยธรรม และกรอบการประเมินทั้งด้านคุณลักษณะภายในและภายนอกของข้าราชการตำรวจ

๑.๔ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรม ตลอดจนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและวินัยของข้าราชการตำรวจอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาผู้บังคับบัญชาทุกระดับ ให้เป็นแบบอย่างที่ดี สามารถจูงใจและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้ใต้บังคับบัญชา และสนับสนุนการปฏิบัติตามมาตรฐานทางคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร





๑.๕ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรส่งเสริมให้มีระบบตรวจสอบเฝ้าระวังการประพจน์มิชอบของข้าราชการตำรวจ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบเป็นเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ด้วยการขอสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลเพื่อจัดตั้งศูนย์เครือข่ายภาคประชาชนปราบปรามข้าราชการตำรวจที่ทุจริต และคุ้มครองข้าราชการตำรวจที่ซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งการสร้างเครือข่ายกับสื่อเพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงของข้าราชการตำรวจที่ดีมีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย และเข้าถึงประชาชนเพื่อยกย่องให้เป็นแบบอย่างที่ดี

๑.๖ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรดำเนินการตามมาตรการของระเบียบข้าราชการอย่างจริงจัง สำหรับงานป้องกันปราบปรามการค้ำมนุษย์ที่ข้าราชการตำรวจได้ร่วมกันขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหา นั้น นอกเหนือจากความซื่อสัตย์สุจริตแล้วยังควรขับเคลื่อนด้วยหลักคุณธรรมทั้ง ๕ ประการ คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา กรุณา การเสียสละ ความละเอียดที่จะทำสิ่งไม่ดี และความอดทน

๑.๗ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรสร้างเวทีเครือข่าย / จัดงานรณรงค์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม โดยเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกได้เข้ามามีส่วนร่วม และกำหนดกระบวนการรับแจ้งเหตุ ปกป้องและคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส สร้างระบบชดเชยความเสียหาย ช่องทางการฟ้องข้าราชการตำรวจที่ประพจน์มิชอบ

๑.๘ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรปลูกฝังอุดมการณ์และปรัชญาการเป็นข้าราชการตำรวจที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี ด้วยการสร้างวัฒนธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และการไว้วางใจในองค์กรทั้งระดับผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น เพื่อปกป้องและสร้างความปลอดภัยให้กับข้าราชการตำรวจจากอิทธิพลภายนอก

๑.๙ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดหน่วยงานและระบบปฏิบัติที่เอื้อต่อการทุจริต พัฒนารอบความโปร่งใสตรวจสอบได้ ด้วยการจัดให้มีระบบกรองคนที่ไม่ประพฤติตามข้อกำหนดและกรอบมาตรฐานทางคุณธรรม จริยธรรม และกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจน



๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ มีดังนี้

สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรนำแนวทางการพัฒนาข้าราชการตำรวจไปปฏิบัติให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมคู่ขนานกับการพัฒนาจิตสำนึกข้าราชการตำรวจให้เหมาะสม แบ่งออกเป็น ๕ ข้อ ดังนี้ (๑) ผู้รับผิดชอบ (๒) ประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณ (๓) ระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์ (๔) ระบบการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ และ (๕) กระบวนการร้องเรียน ร้องทุกข์

๒.๑ ผู้รับผิดชอบ แบ่งเป็น ๒ ระดับคือระดับหน่วยงานและระดับบุคคล โดยมีรายละเอียดดังนี้

๒.๑.๑ ระดับหน่วยงาน เป็นหน่วยงานขึ้นตรงกับผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือคณะกรรมการด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๒.๑.๒ ระดับบุคคล สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดให้มีบุคคลที่มีความรับผิดชอบเฉพาะด้านการบริหารจัดการจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ

๒.๒ ประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณ ประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ. ๒๕๕๓ (แนบท้ายกฎ ก.ตร.ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๓) ซึ่งเป็นกลไกและเครื่องมือที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติใช้ในการขับเคลื่อนจริยธรรมและจรรยาบรรณในสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เป็นรูปธรรมเป็นพันธะสัญญาที่ประกาศให้ประชาชนรับทราบว่าข้าราชการตำรวจจะต้องปฏิบัติอย่างไร นอกจากนั้นยังเป็นเครื่องมือกำกับ และตรวจสอบจริยธรรมและจรรยาบรรณของข้าราชการตำรวจ ป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบในราชการ ซึ่งมีสาระสำคัญในจริยธรรมและจรรยาบรรณ

๒.๓ ระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นระบบที่ข้าราชการตำรวจมุ่งหวังว่าจะสะท้อนให้เห็นความสำคัญของความยุติธรรม ความถูกต้องชอบธรรม โดยกำหนดให้การทำหน้าที่อย่างมีจริยธรรมและจรรยาบรรณ เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการประเมินผลความดีความชอบประจำปี การเลื่อนตำแหน่ง การสรรหาบุคคลเข้ารับราชการ





๒.๔ ระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ เป็นกลไกที่สำคัญที่สุดในการป้องกันการทุจริตประทุติมิชอบของข้าราชการตำรวจ เป็นกลไกการบริหารเชิงบวกที่ได้ผลมากกว่าการลงโทษและยังเป็นการตอกย้ำให้บุคคลตระหนักในความสำคัญของการรักษาสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชนว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะประกอบภารกิจด้วยความถูกต้องเป็นธรรม ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบ เพื่อปกป้องผลประโยชน์สาธารณะ ด้วยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย โดยเฉพาะการสร้างจิตสำนึกที่ดีด้วยความเชื่อถือศรัทธาของคนไทยต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

๒.๕ กระบวนการร้องเรียน ร้องทุกข์ โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีกระบวนการร้องเรียน ร้องทุกข์ ที่ง่ายต่อการเข้าถึง เป็นความลับ มีหลากหลายช่องทาง มีการปกป้องคุ้มครองพยาน กำหนดกระบวนการอย่างชัดเจน ผู้เปิดเผยมีความเชื่อมั่นในความปลอดภัย

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

๑. การทำวิจัยโดยเพิ่มกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้น หรือวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ โดยขยายขอบเขตการศึกษาให้กว้างขวางขึ้น โดยอาจครอบคลุมถึงภาคีเครือข่ายที่ปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ เช่น องค์กรไม่แสวงหากำไร (Non Government Organization หรือ NGO) ภาคเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ เป็นต้น

๒. ทำวิจัยโดยใช้กรอบแนวคิดหรือตัวแบบอื่นสำหรับการศึกษาวิเคราะห์การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เช่น การบริหารจัดการตามแนวพระราชดำริ การบริหารจัดการตามแนวทางทศพิธราชธรรม และการบริหารจัดการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

๓. ทำวิจัยในเชิงเปรียบเทียบ เช่น วิจัยการบริหารจัดการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจหน้าที่ หรือกรอบภาระงานใกล้เคียงหรือคล้ายกัน เป็นต้น



บรรณานุกรม

- รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ ประจำปี ค.ศ. ๒๐๑๕, (Trafficking in Persons Report 2015: TIP 2015). สืบค้นเมื่อ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๙ จาก <http://thai.bangkok.usembassy.gov/tipthaireport๑๐-t.html>
- Cheema, S., & Rondinelli, D. **Decentralizing Governance: Emerging Concepts and Practices**. Washington DC: Brookings Institute Press, 2007.
- Clark Creswell, V. L., and A. L. Garrett. Methodological issues in conducting mixed methods research designs in M. M. Bergman (ed.). **Advances in mixed methods research: Theories and applications**. London: Sage, 2005.
- E. F. Schumacher. **Small is Beautiful: Economics as if People Mattered**. New York: Harper and Row Publishers, Inc, 1973.
- Kenji Kimura. **Human Trafficking in Indonesia: Rethinking the New Order's Impact on Exploitative Migration of Indonesian Women**. A thesis for Master of Arts, International Studies - Southeast Asia Studies. Ohio University, 2006.
- Leslie Ann Jeffrey. **Sex and Borders: Gender, National Identity and Prostitution Policy in Thailand**. A thesis for the degree of Doctor of Philosophy. Graduate Programme in Political Science. York University. North York, Ontario, 2000.
- O. C. Ferrell, J. Fraedrich, and L. Ferrell. **Business Ethics: Ethical Decision Making and Cases**. Boston, MA: Houghton Mifflin, 2008.
- Sharon Doering. **Human Trafficking Recovery: Conceptual and Dimensional Considerations in a Stage Model**. A thesis for the degree of Doctor of Philosophy, in the Department of Educational Studies. College of Education, Criminal Justice, and Human Services, the Graduate School of the University of Cincinnati, 2012.





มาตรการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหาย จากระบบบริการทางการแพทย์ของสหพันธรัฐเยอรมัน

ธนโรจน์ หล่อธนะไพศาล*

๑. บทนำ

สวดยไทยในปัจจุบัน แนวนโยบายแห่งรัฐมุ่งคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคพลเมือง และส่งเสริมรัฐสวัสดิการ โดยเฉพาะสิทธิในสุขภาพที่มีหน่วยให้บริการทั้งภาครัฐและเอกชนในสามระบบครอบคลุมพลเมืองทุกคน ได้แก่ ระบบประกันสุขภาพระบบประกันสังคม และระบบประกันเอกชน บริการทางการแพทย์ทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นส่วนสำคัญในระบบสุขภาพของพลเมืองไทย ปัญหาในไทยที่เน้นสิทธิผู้รับบริการ

* ภ.บ. (จุฬาฯ), น.บ., น.ม. (มหาชน - จุฬาฯ)



ทางการแพทย์และหน้าที่ผู้ให้บริการทางการแพทย์ก่อให้เกิดปัญหาเมื่อเกิดความเสียหายจากการรับบริการทางการแพทย์ขึ้น มีการฟ้องผู้ให้บริการทางการแพทย์เพิ่มมากขึ้น เช่น กรณีสถานพยาบาลของรัฐตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๓๙ - ๒๕๕๕ ฟ้องเป็นคดีแพ่ง ๑๗๙ คดี คดีอาญา ๒๔ คดี และมีการร้องเรียนไปยังสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ปีละ ๘๐๐ - ๙๐๐ เรื่อง^๑ การพิจารณาบทเรียนปัญหาจากสหพันธรัฐเยอรมันที่เป็นประเทศที่มีระบบสุขภาพลำดับต้นๆ ของโลกอาจเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เห็นภาพระบบแก้ไขปัญหาระบบบริการสุขภาพกรณีความเสียหายจากบริการทางการแพทย์ที่ไทยมีแนวคิดจัดทำกฎหมายเฉพาะเจาะจงคือกฎหมายคุ้มครองผู้เสียหายจากการรับบริการสาธารณสุขขึ้นมา

เดิมความสัมพันธ์แพทย์กับผู้ป่วยอยู่บนพื้นฐานความไว้วางใจกัน (Fiduciary Relationship) เป็นสำคัญ ผู้ป่วยมอบอำนาจการตัดสินใจรักษาโรคแก่แพทย์ แต่ปัจจุบัน การศึกษาแพทย์มุ่งสร้างแพทย์เฉพาะทางมากขึ้นและสภาพสังคม เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปมาก อาจทำให้แพทย์ขาดความสนใจในการรักษาผู้ป่วย แบบองค์รวม แนวคิดรัฐสมัยใหม่ที่รับรองสิทธิและเสรีภาพพลเมืองในทางกฎหมาย ทำให้อำนาจตัดสินใจตนเองของผู้รับบริการทางการแพทย์ (Human Autonomy) ซึ่งถือเป็นสิทธิมนุษยชน (Human rights) ทำให้ผู้รับบริการมีอำนาจในการตัดสินใจในการรักษา และมีสิทธิได้รับการคุ้มครองในการรักษา แต่ระบบบริการทางการแพทย์เปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบธุรกิจมากขึ้น ความสัมพันธ์แพทย์กับผู้รับบริการกลายเป็นความสัมพันธ์เชิงกฎหมาย (Contractual obligation Relationship) ที่ทั้งสองฝ่ายมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย โดยผู้รับบริการมีสิทธิได้รับบริการโดยมีค่าตอบแทน และแพทย์มีหน้าที่ให้บริการ ซึ่งการให้บริการต้องเป็นไปตามมาตรฐานความรู้ความสามารถของผู้มีวิชาชีพอันสูงกว่าบุคคลโดยทั่วไป

^๑ คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย, ปฏิรูประบบการคุ้มครองผู้เสียหายจากการรับบริการทางสาธารณสุข: ร่างกฎหมายฉบับคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (คปก.) (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๕๗), หน้า ๘๒ - ๘๓.





การให้บริการหรือการรักษาที่มีมาตรฐานต่ำกว่ามาตรฐานวิชาชีพหรืออาจทำให้ผู้ป่วยได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพที่เรียกว่า **ทุรเวชปฏิบัติ** (Medical Malpractice) ที่ผู้รับบริการอาจฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนและค่าเสียหายได้ ซึ่งต่างประเทศทั่วไปให้ความหมายทุรเวชปฏิบัติ (Medical Malpractice) คือ การประมาทเลินเล่อของผู้มีวิชาชีพ (Professional negligence) โดยกระทำหรืองดเว้นการกระทำของผู้มีหน้าที่ดูแลรักษา (Health care provider) ซึ่งไม่สามารถระทำการรักษาภายใต้มาตรฐานปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับในหมู่ผู้ปฏิบัติวิชาชีพแพทย์ และเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้รับบริการทางการแพทย์ ซึ่งรวมถึงเหตุที่เกิดจากความผิดพลาดทางการแพทย์ด้วย (Medical error)^๒ หลักกฎหมายที่อาจปรับใช้กับกรณีเช่นนี้ มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ได้แก่ การฟ้องคดีทางอาญาในความเสียหายแก่ร่างกายหรือชีวิต การฟ้องคดีทางแพ่งในกรณีผิดสัญญา หรือละเมิด หรืออาจเป็นการซื้อขายบริการทางการแพทย์ การฟ้องคดีผู้บริโภคกรณีได้รับบริการที่ไม่ปลอดภัย ความรับผิดชอบทางปกครอง และกฎหมายวิธีพิจารณาความในการพิสูจน์ความผิดของแพทย์ ซึ่งปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้รับบริการทางการแพทย์ จึงขึ้นกับระบบบริการทางการแพทย์และระบบกฎหมายที่มีหลายปัจจัยหรือปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายในการคุ้มครองสิทธิผู้รับบริการทางการแพทย์ที่อาจแตกต่างกัน ประเทศสหพันธรัฐเยอรมันเป็นประเทศต้นแบบของระบบประมวลกฎหมาย (Civil law) และต้นแบบระบบบริการทางการแพทย์ชั้นนำของโลกในปัจจุบัน การพิจารณาถึงระบบกฎหมายการคุ้มครองผู้เสียหายจากระบบบริการทางการแพทย์ของเยอรมันจึงเป็นต้นแบบที่อาจนำไปประยุกต์ใช้กับประเทศอื่นๆ ได้

^๒ Bonnie F. Fremgen, **Medical law & ethics**, (New Jersey: Prentice Hall, 2002), p. 92.



บทความนี้มีวัตถุประสงค์จะพิจารณาถึงระบบและกฎหมายที่อาจใช้บังคับต่อการคุ้มครองความเสียหายการให้บริการทางการแพทย์ของสหพันธรัฐเยอรมัน ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่ง กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมวิชาชีพ การคุ้มครองผู้เสียหายในระบบบริการทางการแพทย์ของเยอรมันในทางกฎหมายมีที่มาจากหลายแหล่งที่อาจบังคับใช้ได้ คือ รัฐธรรมนูญ กฎหมายสารบัญญัติทั้งกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา กฎหมายที่ควบคุมวิชาชีพเกี่ยวกับให้บริการทางการแพทย์ แม้เจตนารมณ์ของกฎหมายแต่ละฉบับแตกต่างกันไปในปรับใช้กับการการคุ้มครองเสียหายในระบบบริการทางการแพทย์ แต่อาจบังคับใช้ทางกฎหมายให้เป็นเอกภาพในการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้รับบริการทางการแพทย์ได้ โดยจะแบ่งเป็นสามส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง พื้นฐานระบบบริการทางการแพทย์ของเยอรมัน ส่วนที่สอง สิทธิและหน้าที่รัฐและพลเมืองจากรัฐธรรมนูญและแนวนโยบายแห่งรัฐ และส่วนที่สาม กฎหมายที่คุ้มครองผู้เสียหายจากระบบบริการทางการแพทย์ของเยอรมันที่มีทั้งกฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา และกฎหมายวิชาชีพ เพื่อให้เห็นการบังคับใช้กฎหมายแก่กรณีความเสียหายทางการแพทย์โดยไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายพิเศษเฉพาะแก่กรณี

๒. มาตรการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายจากระบบบริการทางการแพทย์ของสหพันธรัฐเยอรมัน

๒.๑ พื้นฐานระบบบริการทางการแพทย์ของเยอรมัน

เยอรมันมีระบบบริการทางการแพทย์ที่ครอบคลุมและเข้าถึงโดยถ้วนหน้า (Universal health care) โดยใช้หลักการกระจายอำนาจและมีระบบที่หลากหลาย มีหน่วยบริษัทประกันสุขภาพที่เป็นนิติบุคคลทางกฎหมายมหาชนภายใต้การกำกับของหน่วยงานรัฐ (Federal agency) โดยประชาชนกว่า ๙๐% อยู่ภายใต้ระบบประกันสุขภาพที่เรียกว่า ระบบประกันสุขภาพสังคม (Social health insurance system) ส่วนผู้มีรายได้สูง ๑๐% ใช้ประกันเอกชน (Private insurance) ระบบบริการสุขภาพเป็นการรวมกันของกลุ่มผลประโยชน์ทั้งฝ่ายผู้รับบริการ ฝ่ายผู้ให้บริการ ในลักษณะสัญญาภายใต้การกำกับโดยรัฐ โรงพยาบาล และแพทย์เอกชนได้ทำข้อตกลง (Agreement) ในการให้บริการกับหน่วย





บริษัทประกันสุขภาพ แพทย์เยอรมันอยู่ภายใต้กฎหมายมรัฐ (State law) โดยก่อตั้งสมาคมแพทย์ (Medical Association) ในระดับรัฐ และรวมเป็นสมาคมระดับชาติ (Federal medical association) ซึ่งปกครอง ดูแลกันเอง รับผิดชอบในวิชาชีพ และผู้ปฏิบัติวิชาชีพ รวมถึงการกำหนดมาตรฐานทางการแพทย์

กฎหมายประกันสุขภาพ (Gesetzliche Krankenversicherung : GKV) ประกันสุขภาพสำหรับผู้ทำงานครอบคลุม ๙๐% ของประชากร การใช้บริการต้องขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานในพื้นที่ (Kassenärztliche Vereinigung) โดยโรงพยาบาลแบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ^๓ ๑. โรงพยาบาลของรัฐ (Public hospitals (Öffentliche Krankenhäuser)) ที่มีหน่วยงานท้องถิ่น หรือเมืองหรือรัฐดูแล ๒. โรงพยาบาลไม่แสวงหากำไร (Voluntary, non-profit making hospitals (Frei gemeinnützige Krankenhäuser)) ดำเนินงานโดยองค์กรไม่แสวงหากำไร เช่น สมาภชาด (German Red Cross) ๓. โรงพยาบาลเอกชนแสวงหากำไร (Private hospitals (Privatkrankenhäuser))

เยอรมันมีหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าแบบบังคับ โดยกฎหมายกำหนดให้คนทำงานที่มีรายได้ไม่เกินระดับที่กำหนดต้องเป็นสมาชิกของกองทุนการเจ็บป่วย (Sickness funds) ที่อยู่บนหลักการความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ (Solidarity) และจ่ายเข้ากองทุนตามสัดส่วนของรายได้ต่อเดือน ประชาชนที่มีรายได้สูงกว่าระดับที่กฎหมายกำหนดสามารถเลือกไปประกันกับเอกชนได้ ข้าราชการสามารถเลือกที่จะสมัครเป็นสมาชิกกองทุนหรือซื้อประกันเอกชน ผู้ที่ตัดสินใจซื้อประกันเอกชนจะไม่สามารถย้ายเข้าเป็นสมาชิกกองทุนการเจ็บป่วยในภายหลัง ซึ่งข้อกำหนดนี้เป็นมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงกับกองทุนการเจ็บป่วยในการต้องรับคนที่ถูกปฏิเสธจากประกันเอกชน โดยในปี ค.ศ. ๑๙๙๔ ร้อยละ ๘๙ ของประชากรประกันภายใต้กองทุนนี้^๔

^๓ Carsten Leffmann, **The German Health Care System – facts and figures**, International Forum on Quality and Safety in Health Care Berlin. 17 - 20 March. 2009, pp. 1 - 10.

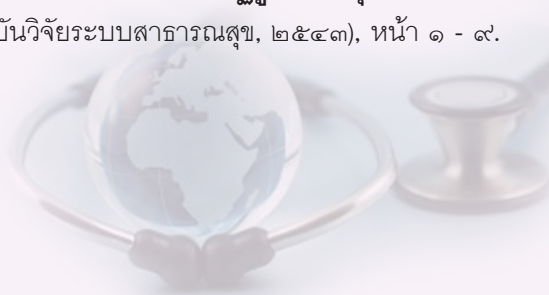
^๔ เสาวคนธ์ รัตนวิจิตรศิลป์, **การปฏิรูประบบสุขภาพ: ประสบการณ์จาก ๑๐ ประเทศ**, (กรุงเทพฯ: คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑ - ๒๐.



ปรัชญาและหลักการพื้นฐานสำคัญของระบบประกันสุขภาพและระบบบริการด้านสาธารณสุขเยอรมันมี ๓ ประการ คือ^{*} ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม (Solidarity) การกระจายอำนาจและบทบาทหน้าที่ระหว่างหน่วยงานรัฐ (ส่วนกลาง ภูมิภาค) และสนับสนุนเอกชน (Subsidiary) และการมีองค์กรร่วม (Corporatist organization) ที่จะมีตัวแทนทั้งสองประเภท คือ ตัวแทนวิชาชีพและตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้ง ระบบบริการสุขภาพของเยอรมันนั้น ภาครัฐมีบทบาทหลักในการสร้างกรอบกฎหมายในการควบคุมกำกับ ในขณะที่การดำเนินงานได้กระจายให้องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไรเป็นผู้ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด ไม่ว่าจะเป็นกองทุนการเจ็บป่วย และการจัดบริการ ทั้งนี้ จะมีการกำกับกันและปฏิสัมพันธ์กันผ่านทางองค์กรที่เป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่ม

กองทุนการเจ็บป่วยจัดตั้งขึ้นโดยภาคเอกชนในลักษณะองค์กรอิสระที่ไม่แสวงกำไรภายใต้การกำกับของรัฐ อาจรวมตัวกันในลักษณะกลุ่มวิชาชีพ ลักษณะของอาชีพ หรือตามภูมิลำเนา ในปี ค.ศ. ๑๙๙๓ มีกองทุนทั้งหมดจำนวน ๙๖๐ กองทุน แบ่งเป็นประเภทต่างๆ คือ กองทุนท้องถิ่น กองทุนบริษัท กองทุนช่างฝีมือ กองทุนทดแทนและกองทุนอื่นๆ โดยกองทุนทำหน้าที่เป็นผู้ซื้อบริการโดยทำความตกลงกับผู้ให้บริการต่างๆ กองทุนประกันสุขภาพที่ดำเนินการเป็นองค์กรอิสระที่ไม่มุ่งหวังผลกำไรในกำกับดูแลของกระทรวงสาธารณสุข (The Federal Ministry of Health) มีสมาชิกครอบคลุมเกือบร้อยละ ๙๐ ของประชากรทั้งประเทศ งบประมาณในระบบบริการสุขภาพ เป็นงบประมาณเอกชนผู้รับภาระการจ่ายค่าบริการต่างๆ ผ่านกองทุนและประกันสุขภาพเอกชน รัฐสนับสนุนด้านการลงทุนจากภาษี ประชาชนจ่ายค่าเบี้ยประกันเข้ากองทุนการเจ็บป่วยหรือซื้อประกันเอกชน อัตราการจ่ายเข้ากองทุนสำหรับสมาชิกภายใต้การประกันสุขภาพภาคบังคับจะแตกต่างกัน

^{*} สัมฤทธิ์ ศรีธำรงค์สวัสดิ์, การปฏิรูประบบสุขภาพ: กรณีศึกษาประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๔๓), หน้า ๑ - ๙.





ในแต่ละกองทุน แต่ต้องไม่ต่ำกว่าหรือเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด คือร้อยละ ๘.๕ - ๑๖.๕ ของรายได้ การให้บริการของผู้บริโภค การเข้าสู่ระบบ และการส่งต่อประชาชนที่เป็นสมาชิก กองทุนการเจ็บป่วยมีสิทธิในการเลือกขึ้นทะเบียนกับแพทย์และทันตแพทย์ที่จะบริการ นอกเวลาราชการสามารถใช้บริการได้ที่แผนกฉุกเฉินของโรงพยาบาล ผู้ป่วยไม่สามารถเข้ารับบริการที่โรงพยาบาลได้โดยตรง ต้องผ่านระบบการส่งต่อจากแพทย์ที่ตนขึ้นทะเบียน

เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อระบบสุขภาพของ ฝรั่งเศสกับเยอรมันและ อังกฤษใน ๔ ประเด็น คือ ผู้ให้บริการทางการแพทย์ ผู้รับบริการทางการแพทย์ การเงิน การบริการทางการแพทย์ พบดังนี้^๖ พอใจระบบมากฝรั่งเศส ๖๕.๑ % เยอรมัน ๖๖ % อังกฤษ ๔๘.๑ % ไม่พอใจระบบสุขภาพฝรั่งเศส ๑๔.๖ % เยอรมัน ๑๐.๙ % อังกฤษ ๔๐.๙ % ในมุมมองในการปฏิรูปสุขภาพนับแต่ปี ค.ศ. ๑๙๙๖ เห็นว่าทำได้ดีฝรั่งเศส ๒๕.๖ % เยอรมัน ๓๖.๙ % อังกฤษ ๑๔.๖ % ต้องการให้เปลี่ยนแปลงระบบสุขภาพ ฝรั่งเศส ๒๔.๖ % เยอรมัน ๑๖.๗ % อังกฤษ ๔๒.๐ % ทำให้เห็นได้ว่า ผู้รับบริการทางการแพทย์ ของเยอรมันพอใจระบบสุขภาพที่มีหลักประกันในสุขภาพของตนเองในระดับที่สูง

๒.๒ สิทธิและหน้าที่รัฐและพลเมืองจากรัฐธรรมนูญและแนวนโยบายแห่งรัฐ

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของเยอรมันตะวันตกประกาศใช้ ๘ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๘ (พ.ศ. ๒๔๙๑) เรียกกฎหมายพื้นฐาน (Basic law) เพราะประสงฆ์ใช้ชั่วคราว จนกว่าเยอรมันจะรวมกันจึงจะมีรัฐธรรมนูญที่สมบูรณ์^๗ แต่ใช้มาจนปัจจุบันแม้รวมกับ เยอรมันตะวันออกแล้ว อุดมการณ์รัฐธรรมนูญได้ทำให้ระบบเศรษฐกิจ การเมือง ระบบ การศึกษา ระบบสาธารณสุข เป็นไปในลักษณะรัฐดำเนินการเพื่อพลเมืองหรือสังคมเป็นหลัก เนื่องจากอุดมการณ์ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐ ที่กล่าวชัดถึงหลักรัฐธรรมนูญว่า สหพันธ์รัฐเยอรมันเป็นประชาธิปไตยและเพื่อสังคม (The Federal Republic of Germany

^๖ David G. Green and Benedict Irvine, **Health Care in France and Germany: Lessons for the UK**, (London: Institute for the Study of Civil Society, 2001), pp. 4 - 5.

^๗ วิษณุ เครืองาม, **กฎหมายรัฐธรรมนูญ** (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, ๒๕๓๐), หน้า ๑๕๗.



is a democratic and social federal state) ทุกรัฐจึงมีหน้าที่ต่อพลเมืองที่การดำเนินการของรัฐเพื่อสังคม ระบบต่างๆ จึงต้องเป็นไปเพื่อสังคม มิได้มุ่งเน้นลักษณะเสรีนิยมประการเดียว ทั้งการดำเนินการของหน่วยงานรัฐนอกจากบังคับตามกฎหมายแล้วยังต้องก่อให้เกิดความเป็นธรรมด้วยเป็นรัฐธรรมนูญที่กล่าวถึงอุดมการณ์ทางการเมืองชัดเจนมาก

ก. สิทธิและหน้าที่รัฐและพลเมืองจากรัฐธรรมนูญ

การบัญญัติรับรองสิทธิเกี่ยวกับบริการทางการแพทย์และสิทธิในชีวิต ร่างกาย ในรัฐธรรมนูญเยอรมันในปัจจุบัน (Basic Law for the Federal Republic of Germany ๒๓ May ๑๙๔๙)^๙ ได้รับรองสิทธิบริการทางการแพทย์ในลักษณะเสรีภาพของพลเมืองไว้ในลักษณะศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต้องได้รับการยอมรับและคุ้มครอง^{๑๐} อันถือเป็นการรับรองคุ้มครองในลักษณะที่กว้างที่สุด ในมาตรา ๑ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human dignity) ต้องไม่ถูกล่วงละเมิดเป็นหน้าที่รัฐที่ต้องยอมรับและคุ้มครอง พลเมืองเยอรมันต้องไม่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อความสงบสุขและความเป็นธรรมในโลก สิทธิพื้นฐาน (Basic Right) ผูกพันฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการในการบังคับใช้กฎหมาย

สิทธิในชีวิต ร่างกาย กล่าวไว้ในมาตรา ๒ เรื่อง สิทธิในเสรีภาพส่วนบุคคล (Personal freedoms) ทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพที่จะพัฒนาตนเอง โดยไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น รัฐธรรมนูญ กฎหมายศีลธรรม และทุกคนมีสิทธิในชีวิต ร่างกาย (Right to life and physical integrity) เสรีภาพของบุคคลต้องไม่ถูกล่วงละเมิด และให้ความคุ้มครอง ทุกคนมีใช้เฉพาะ

^๙ Basic Law for the Federal Republic of German Translated by Professor Christian Tomuschat and Professor David P. Currie Translation revised by: Professor Christian Tomuschat and Professor Donald P. Kommers in cooperation with the Language Service of the German Bundestag, 2010.

^{๑๐} Article 1 [Human dignity – Human rights – Legally binding force of basic rights] (1) Human dignity shall be inviolable. To respect and protect it shall be the duty of all state authority. (2) The German people therefore acknowledge inviolable and inalienable human rights as the basis of every community, of peace and of justice in the world. (3) The following basic rights shall bind the legislature, the executive and the judiciary as directly applicable law.





พลเมืองเยอรมัน^{๑๐} ภาคีได้ความเสมอภาคของกฎหมายในมาตรา ๓ ความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย (Equality before the law) ทุกคนต้องเสมอภาคภายใต้กฎหมายชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน รัฐต้องส่งเสริมการใช้สิทธิของชายและหญิงให้ไปสู่ความเสมอภาคห้ามเลือกปฏิบัติเพราะความแตกต่างใน เพศ เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง ความทุพพลภาพดั่งนั้นสิทธิในชีวิต ร่างกาย จึงถูกรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญโดยชัดแจ้ง ทั้งยังรับรองในลักษณะกว้างคือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิมนุษยชนด้วยโดยให้มีผลผูกพันหน่วยงานรัฐต่าง ๆ ในการดำเนินงานที่ต้องไม่ละเมิด

นอกจากการรับรองสิทธิในชีวิตและร่างกายแล้ว รัฐยังมีหน้าที่ในการจัดทำหลักการประกันสุขภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐(๑)^{๑๑} ที่ว่าเยอรมันเป็นรัฐประชาธิปไตยและเพื่อสังคม ทำให้ระบบสุขภาพเป็นหน้าที่ของรัฐโดยตราเป็นกฎหมายสังคมเพื่อสร้างระบบประกันสุขภาพ (Universal health care system) มาจาก Title five ของกฎหมายสังคม (Social code SGB V - sozialgesetzbuch V) ที่ต้องอยู่ภายใต้การพิจารณาดีของศาลสังคม (Bundessozialgericht (BSG - federal social court)) ทำให้รัฐมีหลักการในนโยบายสุขภาพที่สำคัญ ๓ ประการคือ^{๑๒}

^{๑๐} Article 2 [Personal freedoms] (1) Every person shall have the right to free development of his personality insofar as he does not violate the rights of others or offend against the constitutional order or the moral law.

(2) Every person shall have the right to life and physical integrity. Freedom of the person shall be inviolable. These rights may be interfered with only pursuant to a law.

^{๑๑} Article 20 [Constitutional principles – Right of resistance] (1) The Federal Republic of Germany is a democratic and social federal state.

^{๑๒} Ursula Weide, “Law and the German Universal Healthcare System: A Brief Contemporary Overview,” **German law journal** 6 (2005): 1146 - 1149.



๑. ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในสังคม (Solidarity) ที่เป็นการร่วมกันเป็นดังสมาคมในการขับเคลื่อนที่ในกฎหมายสังคม (SGB V) ตามมาตรา ๑ ให้ผู้ป่วยต้องได้รับการดูแลสุขภาพและมีหน้าที่รับผิดชอบในสุขภาพตนเองในการดำรงชีวิต โดยประชาชนต้องเข้าร่วมในกองทุน (Sickness funds) ที่เป็นผู้รับประกันโดยเสียเบี้ยประกัน ๒. การอุดหนุน (Subsidiary) จากรัฐเพื่อแก้ปัญหาของสังคมถือเป็นหนึ่งในหลักการ (Principle of solidarity) ต้องช่วยให้ทุกคนเข้าถึงระบบสุขภาพ อาจมาจากสมาคมหรือ รัฐบาลท้องถิ่น รัฐบาลกลางต้องให้งบประมาณที่เพียงพอ เหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดการปกครองตนเองของท้องถิ่นล้มเหลว ๓. สนับสนุนการปกครองตนเอง (Self - governance) ที่กฎหมายสังคมให้ท้องถิ่นเข้าร่วมในระบบสุขภาพภายใต้หลักการปกครองท้องถิ่น

ข. แนวนโยบายแห่งรัฐ

ในแนวนโยบายแห่งรัฐนั้น นโยบายและกฎหมายสาธารณสุขถูกกำหนดโดยรัฐบาลกลางร่วมกับรัฐบาลมลรัฐโดยกระทรวงสาธารณสุขของรัฐบาลกลางออกกฎหมายต่าง ๆ เพื่อควบคุมกำกับระบบบริการสาธารณสุข รัฐบาลของมลรัฐมีบทบาทในการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่กำหนดโดยรัฐบาลกลาง และออกกฎหมายลูกของมลรัฐตนเองเพื่อบังคับใช้ ควบคุมกำกับการดำเนินงานขององค์กรอิสระที่ได้รับการรับรองตามกฎหมาย

การปฏิรูปล้างหลักประกันสุขภาพ เดิมประชาชนไม่มีหลักประกันสุขภาพ การขยายตัวของแรงงานในอุตสาหกรรม สภาพการทำงานและความเป็นอยู่ไม่ดี สุขภาพแรงงานแย่ ทำให้ผลผลิตต่ำ มีการเคลื่อนไหวของกลุ่มแรงงานเพื่อผลักดันให้มีการจัดระบบบริการสุขภาพจากปัญหาสุขภาพของแรงงานไม่ดี โดยสร้างหลักประกันสุขภาพภาคบังคับในสังคม โดยเริ่มจากกลุ่มผู้ใช้แรงงานแล้วขยายจนครอบคลุมเกือบทั้งหมด บริหารจัดการแบบกองทุนหลายกองทุน เปิดโอกาสให้ผู้มีรายได้สูงเลือกจ่ายประกันเอกชนได้ โดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือหลักในการปฏิรูปแบ่งเป็น ๓ ช่วง^{๑๓}

^{๑๓} เสาวคนธ์ รัตนวิจิตรศิลป์, การปฏิรูประบบสุขภาพ: ประสบการณ์จาก ๑๐ ประเทศ, หน้า ๑๔ - ๑๕.





๑. ช่วงแรกเป็นระยะการพัฒนาและการขยายตัว (ค.ศ. ๑๘๘๓ - ๑๙๓๓) โดยแรงผลักดันในการเปลี่ยนแปลง คือ นโยบายด้านการเมือง การปกครอง ภาวะเศรษฐกิจที่อานวย ในปีค.ศ. ๑๘๘๓ ออกกฎหมายการประกันสุขภาพที่ครอบคลุมประชาชนผู้ใช้แรงงานระดับล่างเพียงร้อยละ ๒๖ ต่อมาขยายขอบเขตให้ครอบคลุมมากขึ้น ในปี ค.ศ. ๑๙๐๑ ครอบคลุมลูกจ้างในระบบธุรกิจและคมนาคม ในปีค.ศ. ๑๙๑๑ ครอบคลุมแรงงานในภาคเกษตรกรรมและป่าไม้และข้าราชการท้องถิ่น ในปีค.ศ. ๑๙๑๔ ครอบคลุมข้าราชการทั้งหมด ในปีค.ศ. ๑๙๑๘ ครอบคลุมกลุ่มผู้ว่างงานและกลุ่มประมง ปีค.ศ. ๑๙๒๗ - ๑๙๓๐ ครอบคลุมบุคคลในครอบครัวทั้งหมด

๒. ช่วงรัฐบาลนาซี (ค.ศ. ๑๙๓๓ - ๑๙๔๕) มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรและการบริหารจัดการโดยรัฐบาลเข้าไปควบคุมกำกับและลดบทบาทภาคประชาชน ประกอบกับมีการขยายสิทธิประโยชน์และความครอบคลุมรัฐเข้าไปมีบทบาทควบคุมงานด้านต่าง ๆ รวมทั้งระบบประกันสุขภาพด้วย มีการขยายความครอบคลุมไปยังกลุ่มต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอีก ปีค.ศ. ๑๙๔๑ ครอบคลุมผู้สูงอายุ อนุญาตให้บุคคลที่มีรายได้มากกว่าเพดานที่กำหนดสามารถเข้าสู่ระบบประกันสุขภาพได้แบบสมัครใจ

๓. ช่วงของการฟื้นฟูระบบประกันสุขภาพ (ค.ศ. ๑๙๔๕ - ๑๙๗๗) ต้องมีการปรับโครงสร้างความสัมพันธ์ขององค์กรต่าง ๆ ในระบบประกันสุขภาพ แรงผลักดันของการปฏิรูปมาจากความจำเป็นหลังภาวะสงคราม การเคลื่อนไหวของกลุ่มอำนาจและกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง ปีค.ศ. ๑๙๗๐ กำหนดเพดานรายได้สำหรับประกันภาคบังคับและเริ่มครอบคลุมการตรวจสุขภาพเพื่อป้องกันโรค ปีค.ศ. ๑๙๗๒ ครอบคลุมเกษตรกรอิสระและครอบครัวออกกฎหมายและข้อบังคับให้รัฐบาลกลางและรัฐบาลของมลรัฐต้องร่วมรับผิดชอบด้านการลงทุนให้แก่โรงพยาบาล ปีค.ศ. ๑๙๗๕ ครอบคลุมนักเรียนและผู้พิการ ปีค.ศ. ๑๙๗๗ อนุญาตให้ประชาชนสามารถเลือกสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนการเจ็บป่วยได้โดยไม่ถูกจำกัด ผลของการปฏิรูปประชาชนมีหลักประกันสุขภาพทั่วหน้า แต่อัตราการเติบโตของค่าใช้จ่ายสุขภาพเพิ่มขึ้น สูงกว่าอัตราการเพิ่มของรายได้ ในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๗๐ - ๑๙๗๗ พบว่า รายจ่ายด้านสุขภาพเพิ่มขึ้นปีละ ๑๔.๔ % ในขณะที่อัตราการเพิ่มของผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) เฉลี่ยปีละ ๘.๕ % โดยสัดส่วนรายจ่ายสุขภาพ



ต่อ GDP ปีค.ศ. ๑๙๗๐ คิดเป็น ๕.๓๕ % ปีค.ศ. ๑๙๘๐ คิดเป็น ๗.๙๔ %
ปีค.ศ. ๑๙๙๐ คิดเป็น ๘.๑๕ %

๒.๓ การคุ้มครองผู้เสียหายจากบริการทางการแพทย์ในระบบกฎหมายเยอรมัน

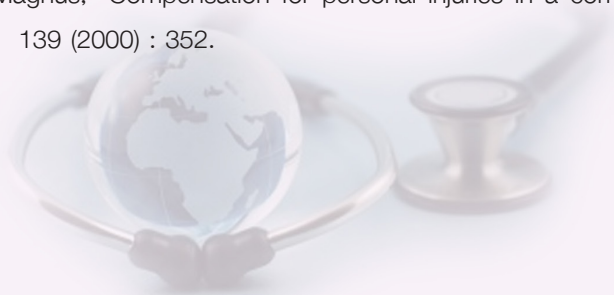
เดิมการคุ้มครองผู้รับบริการทางการแพทย์ในความเสียหายบริการทางการแพทย์ในระบบกฎหมายเยอรมันมี ๔ รูปแบบ โดยในระบบเยอรมันไม่มีค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ (Punitive damage) แบบสหรัฐอเมริกา คือ^{๑๔}

รูปแบบที่ ๑ ความรับผิดแบบจารีต (Traditional fault liability) คือ หลักกฎหมายเรื่องละเมิด ในกฎหมายเยอรมันมีหลักการว่า ทุกคนต้องไม่ได้รับความเสียหาย ถ้าผู้อื่นมีความรับผิดชอบในการกระทำของตนในประมวลกฎหมายแพ่ง (Bürgerliches Gesetzbuch BGB) คือ มาตรา ๘๒๓ วรรคแรก ผู้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ให้ผู้อื่นเสียหายในชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือสิทธิอื่น ต้องทำให้ความเสียหายทั้งหมด คืนดีดังเดิมตาม มาตรา ๘๔๗ รวมค่าเสียหายที่เป็นความเจ็บปวดทุกข์ทรมานด้วย โดยภาระการพิสูจน์ ตกเป็นของโจทก์ว่าผู้ละเมิดกระทำให้เสียหาย ซึ่งศาลเยอรมันได้วางหลักหน้าที่ (Standard of care) ขึ้นมา ที่ผู้ละเมิดได้ฝ่าฝืนหน้าที่นั้น ยกเว้นเป็นกรณี ที่แน่นอน (Certain case)

รูปแบบที่ ๒ ความรับผิดเด็ดขาด (Strict liability statute) มีหลักให้รับผิดชอบในความเสียหายแม้ไม่ได้กระทำผิด (No-fault liability) เยอรมันไม่มีหลักทั่วไปว่า ผู้สร้างความเสี่ยงภัยต้องรับผิดชอบในความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้นแม้ไม่ประมาท หลักความรับผิด โดยเฉพาะจึงยกเว้นเรื่องความรับผิดเพื่อละเมิด เยอรมันมีบทบัญญัติกฎหมายขัดแย้งมากมาย ก่อน ค.ศ.๒๐๐๐ ในเรื่องความรับผิดเด็ดขาด เช่น ความเสียหายจากรถไฟ สิ่งแวดล้อม การจราจร นิวเคลียร์ มลภาวะทางน้ำ ความปลอดภัยของสินค้า ที่ต้องรับผิดเพราะไม่ต้องการให้เกิดการประมาทขึ้นมา ยกเว้น ๑. เหตุสุดวิสัย ๒. เป็นความเสียหายที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

^{๑๔} Ulrich Magnus, "Compensation for personal injuries in a comparative perspective,"

Washburn law journal 139 (2000) : 352.





รูปแบบที่ ๓ แบบประกันเพื่อสังคม (Protection through social insurance) ใช้กับปัญหากรณีหาผู้กระทำละเมิดมิได้ หรือผู้ละเมิดไม่สามารถจ่ายค่าเสียหายได้ เยอรมันมีระบบประกัน ๓ แบบ ๑. ประกันความเจ็บป่วยรูปแบบที่ ๑ (Krankenversicherung) ๒. ประกันการสูญเสียความสามารถ (Rentenversicherung) ๓. ประกันอุบัติเหตุจากงาน (Unfallversicherung) ทั้งหมดมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ๑. ชดเชยความเสียหาย ๒. ป้องกันความเสียหาย ๓. ฟื้นฟูความเสียหายแม้ผู้กระทำอาจประมาณเงินเล่อก่อให้เกิดความเสียหาย กองทุนก็รับผิดชอบโดยไม่นำหลักความรับผิดชอบเพื่อละเมิดมาใช้ ยกเว้นกรณี ละเมิดโดยจงใจจะสร้างความรับผิดชอบทางแพ่งคือละเมิด

รูปแบบที่ ๔ แบบประกันส่วนบุคคล (Private insurance protection) ใช้ทั้งกรณีเป็น กระทำให้เกิดความเสียหาย และกรณีเป็นผู้รับความเสียหาย โดยส่วนใหญ่ ๒/๓ ใช้หลักความรับผิดชอบเพื่อละเมิด โดยความรับผิดชอบเป็นไปตามสัญญาประกัน และอาจชำระค่าเสียหายแม้กรณีจงใจกระทำแต่บริษัทมีสิทธิไล่เบี้ยผู้ต้องรับผิดชอบได้ สรุปได้ว่าการคุ้มครองความเสียหายจากบริการทางการแพทย์ของ เยอรมันเป็นระบบผสมมีหลายวิธี

๒.๓.๑ การคุ้มครองผู้เสียหายโดยกฎหมายแพ่ง

ก. กฎหมายแพ่งลักษณะสัญญา

หลักการและความหมายสัญญามีว่า สัญญายอมทำให้เกิดสิทธิและหน้าที่ต่อกัน (Right and Duty) ตามมาตรา ๒๔๐ ในประมวลกฎหมายแพ่ง^{๑๕} การเกิดของสัญญาและองค์ประกอบสำคัญมีหลักการทั่วไปเช่นเดียวกับระบบประมวลกฎหมาย

^{๑๕} German civil code [online] Available from WWW.gesteze_im_internet.de/enlich - bgb/enlich_bgh.htmlp 0022 [2016, June 5] ; German civil code BGB Section 280 Damages for breach of duty

(1) If the obligor breaches a duty arising from the obligation, the obligee may demand damages for the damage caused thereby. This does not apply if the obligor is not responsible for the breach of duty.

(2) Damages for delay in performance may be demanded by the obligee only subject to the additional requirement of section 286.

(3) Damages in lieu of performance may be demanded by the obligee only subject to the additional requirements of sections 281, 282 or 283.



คือ เมื่อบุคคลทำคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกันเกิดเป็นสัญญา (Contract) ขึ้นตามมาตรา ๑๔๕ BGB โดยผู้ก่อสัญญาทั้งสองฝ่ายต้องมีความสามารถตามกฎหมาย เมื่อสัญญาเกิดขึ้นแล้วการปฏิบัติตามสัญญาเป็นหน้าที่ทั้งสองฝ่ายตามหลักการชำระหนี้ หากกระทำผิดสัญญาต้องรับผิดชอบในเรื่องการชำระหนี้ โดยการตีความสัญญาต้องตีความโดยสุจริตโดยคำนึงถึงจารีตประเพณี (Customary practice into consideration) ด้วยตามมาตรา ๑๕๗ BGB

สัญญาในระบบกฎหมายเยอรมันเน้นที่วัตถุประสงค์ โดยเฉพาะบริการทางการแพทย์ที่ต้องกระทำโดยความมีเหตุผล (Reasonable care and shkill (Dienstvertrag)) ซึ่งในฝรั่งเศสคือหน้าที่ที่ต้องดำเนินการเพื่อผลลัพธ์เฉพาะ (Specific result (obligation de résultat))^{๑๖} แต่การตีความสัญญาเห็นว่า เป็นสัญญาเชิงสังคม (Social contract) ไม่ใช่สัญญาแบบเอกชน (Private contract) เพราะรัฐเป็นผู้สนับสนุนบริการทางการแพทย์เพื่อสังคม อันส่งผลต่อความเสียหายจากบริการทางการแพทย์ตามสัญญาที่ได้รับค่าสินไหมทดแทนไม่สูง จนปีค.ศ. ๒๐๐๒ เยอรมันแก้ไขกฎหมายแพ่งในส่วนที่เกี่ยวกับค่าเสียหายทั้งสัญญาและละเมิดเพื่อให้เรียกค่าเสียหายได้สูงขึ้น ในส่วนที่เกี่ยวบริการทางการแพทย์ คือ เรื่องเกี่ยวกับสินค้าและบริการ^{๑๗} ได้แก้ไขกฎหมายใหม่ มีผลตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๐๐๒ ให้สอดคล้องกับข้อบังคับของสหภาพยุโรป (EU) คือ European consumer sales directive และเป็นไปตามสนธิสัญญา Vienna convention on the international sale of goods (CISG) โดยเฉพาะเรื่องหนี้ (Law of obligation) กฎหมายสัญญา (Law of contract) เรื่องผิดสัญญา (Breach of contract)

^{๑๖} Dietev Giesen, **International medical malpractice law** (Tobingen : J.C.B.Mohr, 1998), p. 12.

^{๑๗} Hans Schulte-Nolke, **The new german law of obligations**, University of Bielefeld, 2002, pp. 1 - 6.





ความรับผิดในสัญญาใช้หลักความรับผิดในการชำระหนี้ ที่ทั้งสองฝ่ายมีหนี้คือน้ำที่ที่ต้องกระทำแก่กันตามมาตรา ๒๔๑ BGB หากมีความเสียหายเกิดขึ้น ร่างกายหรือทรัพย์สิน ผู้กระทำต้องรับผิดตามมาตรา ๒๔๙ BGB ค่าเสียหายจากการ ผิดสัญญาปรากฏในมาตรา ๒๕๑ - ๒๕๕ โดยมาตรา ๒๕๑ ถ้าความเสียหายไม่อาจทำให้กลับ คืนได้ดังเดิมต้องใช้ค่าเสียหายเป็นเงิน ในมาตรา ๒๕๒ ค่าเสียหายที่สูญเสียรายได้ ในสถานการณ์ที่แน่นอนหรือคาดหมายได้ มาตรา ๒๕๓ ค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินที่กระทำ ต่อร่างกาย เสรีภาพ การกระทำทางเพศ และมาตรา ๒๕๔ ต้องพิจารณาว่าผู้ได้รับความเสียหายมีส่วนร่วม ในความเสียหาย (Contributory negligence) นั้นด้วย^{๑๔}

ในกฎหมายเดิมการผิดสัญญาตาม มาตรา ๔๔๓ (๑) มี ๔ รูปแบบ ๑. เป็นเรื่องไปไม่ได้โดยแน่แท้ (Unmöglichkeit (impossible)) ๒. ส่งมอบล่าช้า (Verzug (Delay)) ๓. ไม่เป็นไปตามตกลง (Positive vertragsrerletzung (positive breach of contract)) ๔.บกพร่อง (Gewahrvleistung (obligor's right in the event of defect)) รูปแบบ ผิดสัญญาทั้ง ๔ มีผลเกี่ยวกับการชำระค่าเสียหายและอายุความในการเรียกร้อง โดยแบบที่ ๔

^{๑๔} Section 253 Intangible damage

(1) Money may be demanded in compensation for any damage that is not pecuniary loss only in the cases stipulated by law.

(2) If damages are to be paid for an injury to body, health, freedom or sexual self-determination, reasonable compensation in money may also be demanded for any damage that is not pecuniary loss.

Section 254 Contributory negligence

(1) Where fault on the part of the injured person contributes to the occurrence of the damage, liability in damages as well as the extent of compensation to be paid depend on the circumstances, in particular to what extent the damage is caused mainly by one or the other party.

(2) This also applies if the fault of the injured person is limited to failing to draw the attention of the obligor to the danger of unusually extensive damage, where the obligor neither was nor ought to have been aware of the danger, or to failing to avert or reduce the damage. The provision of section 278 applies with the necessary modifications.



อายุความสั้น ๖ เดือนนับแต่ส่งมอบ มีการแก้ไขประมวลกฎหมายใหม่ปีค.ศ. ๒๐๐๒ กำหนดให้ผิดสัญญาแบบที่ ๔ ถือเป็นผิดหน้าที่ (Breach of duty) คือละเมิดด้วย ทำให้อายุความขยายเป็น ๒ ปี และมีผลถึงค่าเสียหายในกรณีผิดสัญญาให้รวมถึง ๑. ค่าสินไหมทดแทน (Compensation) ได้แก่ ค่าใช้จ่ายดูแล รักษา (lieu of performance) ค่าเสียหาย (Damage) ๒. การทำให้สิ้นสุดสัญญา ๓. ค่าสินไหมทดแทนอื่นที่เป็นไปได้ เช่น การเคลื่อนย้าย ทำลายส่วนที่เสียหาย (Removal of a defect) โดยการเรียกค่าเสียหาย (Claim of compensation) ตามมาตรา ๒๔๑ เมื่อทำผิดหน้าที่ (Breach of duty) ความรับผิดเมื่อไม่ทำตามสัญญา (Liability of the obligor for the failure) ค่าเสียหายในสัญญาทั่วไปขึ้นกับบทบัญญัติกฎหมายแพ่งมาตรา ๒๔๙ แต่ค่าเสียหายในเชิงลงโทษไม่มีในระบบกฎหมายเยอรมัน

ข. กฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด

ในเยอรมันถือว่ากฎหมายละเมิดเป็นกฎหมายที่ต้องปฏิบัติให้ได้จริงเพื่อความยุติธรรมตามธรรมชาติ เมื่อปรากฏความรับผิด (Liability) และค่าเสียหาย (Damage) ขึ้น โดยอาศัยการวิเคราะห์กฎหมายทางเศรษฐศาสตร์ (EAL) ว่ากฎหมายที่แท้จริงคือหลักความยุติธรรมทางธรรมชาติ (German renaissance of natural law) โดยเศรษฐศาสตร์เป็นโครงสร้างส่วนลึกของกฎหมาย ความรับผิดจากบริการทางการแพทย์นั้นเยอรมันถือว่าแพทย์มีความรับผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญา โดยอาจเป็นความผิดจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำก็ได้โดยความรับผิดทางแพ่งเป็นเรื่องกระทำให้เสียหายในค่าเสียหายเป็นตัวเงินเท่านั้น ในขณะที่ความรับผิดในความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน (Pain and suffering) เป็นเรื่องทางอาญา^{๑๙} เยอรมันต่างกับสหรัฐอเมริกาที่ไม่มีการแพทย์แบบป้องกันตนเอง (Defensive medicine) ทนายความไม่มีแรงจูงใจจากผลในคดี ไม่ใช้ระบบลูกขุน ไม่ใช้หลักหลักการการพิสูจน์ในเรื่อง Res ipsa loquitur

^{๑๙} H. F. Brandenburg, "Physician's error in professional judgement - problems in civil and criminal liability of the physicians," *Archiv fuer kriminologie* 167 (May/June 1981): 129 - 137.





พื้นฐานความรับผิดชอบบริการทางการแพทย์ แม้เยอรมันเป็นระบบซีวิลลอว์แต่กฎหมายความรับผิดชอบบริการทางการแพทย์ไม่ต่างกับสหรัฐอเมริกา คือใช้หลักความรับผิดตามกฎหมายแพ่งคือกฎหมายสัญญามาตรา ๒๘๐ - ๒๘๑ และละเมิดตามมาตรา ๘๒๓ เป็นหลัก แต่ความรับผิดในละเมิดถูกพัฒนาโดยลักษณะคดี ความรับผิดส่วนใหญ่เกิดจาก การติดเชื้อในการรักษา การวินิจฉัยพลาด และรักษาโดยไม่มีสิทธิหลักกฎหมายละเมิดที่สำคัญในประมวลกฎหมายแพ่ง (BGB) คือ มาตรา ๘๒๓ และมาตรา ๘๒๖ โดย มาตรา ๘๒๓ วรรคแรกเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์เฉพาะ ได้แก่ ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ และสิทธิอื่นๆ (General right to personality (all gemeines personlichkeitsrecht)) ผู้ฝ่าฝืนเป็นผู้กระทำผิด ผลักภาระการพิสูจน์ไม่ได้ เรียกค่าเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ (Economic loss) ละเมิดตาม ๘๒๓ วรรคแรกต้องรับผิดตามมาตรา ๘๒๓ วรรคสองและมาตรา ๘๒๖ ในเยอรมันต่างกับอังกฤษที่ผิดสัญญาไม่ถือเป็นละเมิดกฎหมายลักษณะสัญญากับละเมิดของเยอรมันแยกกันไม่เกี่ยวข้องกันแต่อาจพิจารณาความรับผิดควบคู่กันไปได้

ความหมายละเมิดในมาตรา ๘๒๓ ว่า ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อกระทำให้ผิดกฎหมายให้เสียหายแก่ ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือ สิทธิอื่นๆ ต้องรับผิดในความเสียหายจากการกระทำนั้น การกระทำผิดกฎหมาย รวมทั้งการกระทำและการงดเว้นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายด้วยในสิทธิหรือผลประโยชน์ที่กฎหมายปกป้อง^{๒๐} แต่ถ้ากฎหมายอนุญาตให้กระทำได้ไม่ต้องรับผิดในละเมิด เช่นกฎหมายเกี่ยวกับความผิดทางอาญา (Penal law) หรือกฎหมายอาญา เช่น เรื่อง ป้องกัน (Self - defense) จำเป็น (Self - help) วิชาละ (Valid permission)

^{๒๐} German civil code BGB Section 823 Liability in damages

(1) A person who, intentionally or negligently, unlawfully injures the life, body, health, freedom, property or another right of another person is liable to make compensation to the other party for the damage arising from this.

(2) The same duty is held by a person who commits a breach of a statute that is intended to protect another person. If, according to the contents of the statute, it may also be breached without fault, then liability to compensation only exists in the case of fault.



องค์ประกอบละเมิดในประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา ๘๒๓ วรรคหนึ่ง ที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อปกป้องผลประโยชน์ ในสิทธิ ชีวิต ร่างกาย มีองค์ประกอบ ๕ ประการคือ

๑. การกระทำเป็นเงื่อนไขให้เกิดความเสียหาย (Conditio sine qua non) ที่ระบบชีวิลลอว์เรียกว่า conditio sine qua non ในขณะที่ระบบคอมมอนลอว์ เรียกว่า but for test

๒. เป็นเหตุเพียงพอให้เสียหายต้องมีเหตุผลความสัมพันธ์จากการกระทำ (Adequacy)

๓. ไม่กระทำในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด (Scope of the rule theory (Schutzzwecktheorie)) คือผิดหน้าที่หรือผิดกฎหมาย จะไม่ต้องจ่ายค่าเสียหายถ้ากระทำในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดซึ่งคือสิ่งที่มาตรา ๘๒๓ มุ่งคุ้มครอง

๔. เกิดความเสียหาย (Damage) ทั้งที่คำนวณเป็นเงินได้ (Pecuniary) และคำนวณเป็นเงินไม่ได้ (Non - pecuniary loss (pain and suffering))

๕. ผลการกระทำมีความสัมพันธ์กับความเสียหายที่เกิด (Haftungsausfüllende Kausalität) เหตุที่เสียหายในความสัมพันธ์ทางการแพทย์ ที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบในละเมิด ต้องพิสูจน์ว่าการกระทำนั้นเป็นเงื่อนไขให้เสียหายที่ต้องรับผิดชอบ

หลักการกระทำผิดกฎหมายที่จะเป็นละเมิดต้องเป็นผิดกฎหมายถือเป็นเงื่อนไข ต้องพิจารณาก่อนในความรับผิด (Precondition of liability) ละเมิดของเยอรมัน โดยเป็นหลักพื้นฐานทั่วไป (Fundamentals) การกระทำที่ถือว่าผิดกฎหมายวัดกันที่วัตถุประสงค์ ที่กฎหมายมุ่งคุ้มครอง เช่น มาตรา ๘๒๓ มุ่งคุ้มครองสิทธิในชีวิต ร่างกาย แล้วต้องดูศีลธรรม หรือสังคม ด้วยที่มาตรา ๘๒๓ มุ่งคุ้มครองด้วยอยู่ภายใต้ความสงบระเบียบเรียบร้อยทางกฎหมาย (German legal order) แต่ต่อมาถูกแทนที่ด้วยทฤษฎีที่ว่าผิดกฎหมายคือเฉพาะ ที่กฎหมายบัญญัติว่าผิด (Theorie vom verhaltensunrecht) ไม่ดูศีลธรรม มาตรา ๘๒๓ มุ่งคุ้มครองชีวิต แต่การเสียชีวิตไม่ใช่เรื่องผิดกฎหมายเป็นเรื่องธรรมชาติเพียงแต่เวลา ไม่เป็นไปตามธรรมชาติเท่านั้น โดยศาลเยอรมันวางหลักการพิจารณาว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมายไว้ ๒ ประการ^{๒๑} ๑. ดูพฤติกรรมการกระทำของผู้ละเมิด ๒. ดูสิทธิหรือ

^{๒๑} Ibid., p. 4.





ประโยชน์ที่กฎหมายมุ่งคุ้มครอง การละเมิดมีเงื่อนไขผู้กระทำละเมิดต้องกระทำผิดกฎหมาย (Illegality, wrongfully, unlawfully (Rechtswidrig)) และต้องชดใช้ในความเสียหายทั้งหมดเพื่อให้กลับคืนดังเดิม (Adequately attributable (Zurechbar)) ไม่ว่าเกิดจากการกระทำหรือดเว้นการกระทำ ดังนั้นแนวคิดละเมิดเยอรมันคือกระทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมายที่ต้องเยียวยาให้กลับคืนดังเดิม (Concept of rechtswidrigkeit and zurechnung) เช่นเดียวกับของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศส^{๒๒}

ภาระการพิสูจน์ (Burden of proof (Beweislastumkehr)) โจทก์ต้องพิสูจน์ว่า จำเลยกระทำผิดกฎหมาย ถ้าไม่มีพยานหลักฐานอาจถูกยกฟ้องได้ในมาตรา ๘๒๓ โจทก์ต้องพิสูจน์ใน ๔ องค์ประกอบละเมิด หรือ ๔ ขั้นตอน คือ^{๒๓}

๑. สิทธิหรือประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองถูกละเมิดโดยผู้กระทำให้เสียหาย คือเหตุให้เสียหาย (Causation (haftungsbegründende kausalität)) ๒. เหตุที่ทำให้เสียหายเกิดจากการกระทำที่ผิดกฎหมาย ๓. ผู้กระทำต้องรับผิดชอบในการกระทำหรือดเว้นการกระทำนั้น ไม่ว่าจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ๔. เกิดความเสียหายขึ้นเฉพาะเจาะจงกับสิทธิหรือประโยชน์ที่มาตรา ๘๒๓ มุ่งคุ้มครองเยอรมันไม่ได้พิจารณาแต่เฉพาะหลักกระทำโดยผิดกฎหมายแต่ประการเดียวหรือหลักเป็นเหตุให้เสียหายเท่านั้น แต่พิจารณาทั้งสองหลักควบคู่กัน

การเปลี่ยนภาระการพิสูจน์เรื่อง เหตุที่ทำให้เสียหายในละเมิด (Causation) อาจใช้เป็นหลักข้อสันนิษฐานเปลี่ยนภาระการพิสูจน์ได้โดยหลักความแน่นอนคล้ายหลัก Res ipsa loquitur ของคอมมอนลอว์ เพราะภาระการพิสูจน์มีผลกระทบมากที่สุดต่อผลลัพธ์ของคดี หลักในเรื่องภาระการพิสูจน์กรณีประมาทเลินเล่อทำให้เสียหาย

^{๒๒} Robert Freitag, "illegality and adequate causation as preconditions to torts liability under sec. 823 par 1 of German civil code," in **Tort law in Poland and Germany and Europe**, ed. Bettina Heiderhoff (Munich: European law publishers, 2009), p. 1

^{๒๓} Ibid., p. 2



ในกฎหมายอังกฤษคือ การกระทำผิดหน้าที่ (Breach of duty) ในฝรั่งเศสคือการกระทำผิด (Faute) ในส่วนของเยอรมันคือการกระทำผิดกฎหมายและเป็นเหตุให้เสียหาย (Legality and causation (Rechtswidrigkeit and verschulden)) คือ ๑. โจทก์มีการกระทำพิสูจน์ถึงเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหาย ให้มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำละเมิดกับผลเสียหายที่เกิดขึ้น ๒. แต่กรณีที่เป็นไปได้ในสถานการณ์แน่นอน (Certain case) อาจผลักภาระการพิสูจน์ได้ คล้ายหลัก Res ipsa loquitur ของคอมมอนลอว์ ที่ปกติใช้หลัก But for test คือ Cause - in - fact คือข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดความเสียหาย

การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ถึงปัญหาการพิสูจน์เหตุแห่งความเสียหายในคดีละเมิดโดยเฉพาะเพื่อค่าเสียหายที่คำนวณเป็นเงินไม่ได้ (Non - pecuniary losses suffered (Wiedergutmachung)) กรณีประมาทเลินเล่อทางการแพทย์ (Negligent action (Genugtuung)) ซึ่งในระบบกฎหมายเยอรมันเฉพาะกรณีประมาทเลินเล่อร้ายแรงเท่านั้นที่แพทย์แบกรับภาระการพิสูจน์ ซึ่งมีผลเพื่อยับยั้งการกระทำผิดเช่นนั้นของแพทย์ พยานหลักฐานจากเวชระเบียนเพียงประการเดียวยังไม่แน่นอนว่าจะต้องมีความรับผิดชอบทางกฎหมาย แต่ศาลเยอรมันใช้การวางหลักคดีเพื่อพัฒนามาตรฐานกฎหมายเพื่อลดความไม่แน่นอน เมื่อวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ถึงปัญหาภาระการพิสูจน์ในกรณีความเสียหายทางการแพทย์ พบปัญหาคือ^{๒๔} ๑. ยากที่ผู้ป่วยจะทราบสาเหตุในขณะรักษาและผู้รับผิดชอบในองค์กรที่ซับซ้อน ๒. ร่างกายมนุษย์แตกต่างกันและตอบสนองแตกต่างกัน ยากที่กล่าวว่าเหตุมาจากแพทย์ ๓. แพทย์เป็นผู้มีคุณสมบัติเฉพาะ การฟ้องอาจมีปัญหการยอมรับในบริการทางการแพทย์ต่อไปในสังคม

ค่าเสียหายในละเมิดตามมาตรา ๘๔๒ (BGB)^{๒๕} ในความเสียหายที่เกิดแก่ร่างกาย แต่ต้องพิจารณาว่าผู้ได้รับความเสียหายมีส่วนร่วมหรือไม่ตามมาตรา ๘๔๖ โดยให้ค่าเสียหาย

^{๒๔} Miriam Wieland, **The Economic Analysis of German Medical Malpractice Law – with emphasis on the Allocation of Burden of Proof for Causation**, (Erasmus Programme in Law & Economics Master Thesis University of Hamburg, Germany Academic Year 2000/2001), p. 57

^{๒๕} Section 842 Extent of liability in damages when a person is injured ;Liability to compensate for damage resulting from a tort directed against the person extends to the disadvantages the tort produces for the livelihood or advancement of the injured person.



เป็นไปตามมาตรา ๒๕๔ ในเรื่องการชำระหนี้ด้วย กฎหมายแพ่งเยอรมันในเรื่องละเมิด ไม่มีบทบัญญัติในเรื่องค่าเสียหายจึงเป็นไปตามบรรพทั่วไปในกฎหมายแพ่ง ค่าเสียหายในเชิงลงโทษไม่มีในระบบกฎหมายเยอรมัน เพราะกฎหมายแพ่งให้รับผิดชอบในความเสียหายของโจทก์ทั้งหมดอยู่แล้วคือค่าเสียหายที่เป็นเงิน (Monetary damage) ที่ใช้กับกรณีความเสียหายจากบริการทางการแพทย์ คือ ค่าสินไหมทดแทนที่ต้องรักษาพยาบาล ค่าฟื้นฟู ค่าบรรเทาความเสียหายที่ถาวร ค่าดูแลระยะยาว กรณีเสียหายจากบริการทางการแพทย์ ตามมาตรา ๒๔๙ อาจได้ค่าสูญเสียความสามารถในการเลี้ยงชีพตามมาตรา ๒๕๒ ค่าเจ็บปวดทุกข์ทรมานตามมาตรา ๒๕๓ ต่อมา มีการแก้ไขกฎหมายปีค.ศ. ๒๐๐๒ ให้ค่าเสียหายส่วนนี้เพิ่มขึ้นโดยให้ใช้กับความรับผิดชอบทั้งสัญญาและละเมิด ทำให้ค่าเสียหายจากความเจ็บปวดทุกข์ทรมานเพิ่มสูงขึ้นกว่าเดิม ค่าเสียหายบางส่วนมาจากระบบประกันสังคม (Social security system) ด้วยการใช้ระบบประกันสังคมทำให้ผู้เสียหายสูญเสียค่าใช้จ่ายของตนเอง น้อยกว่าสหรัฐอเมริกาเมื่อได้รับความเสียหาย

ค่าเสียหายในละเมิดแบ่งเป็น ๒ ประเภทคือ ๑. คำนวณเป็นเงินได้ ๒. คำนวณเป็นเงินไม่ได้ แต่ปัจจุบัน เยอรมันมีการแก้ไขกฎหมายแพ่งเรื่องความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินไม่ได้ กฎหมายแพ่งเยอรมันที่ใช้บังคับมาแต่ ๑ มกราคม ค.ศ. ๑๙๐๐ โดยมีการแก้ไขเรื่องสัญญาโดยกฎหมาย Act on the modernization of the law of obligation ลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ค.ศ. ๒๐๐๑ มีผลใช้บังคับ ๑ มกราคม ค.ศ. ๒๐๐๒ กฎหมายแพ่ง ที่แก้ไขใหม่ มาตรา ๒๕๓ วรรคสอง ให้เรียกค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ด้วย ในกรณีเกิดความเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือหญิงที่ถูกกระทำหุสศีล (Sexual self - determination) ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดจากละเมิด ความรับผิดเด็ดขาด หรือจากสัญญาก็ตาม โดยไม่ต้องใช้หลักพิสูจน์ว่ากระทำผิด ศาลเยอรมันสร้างหลักความรับผิดจากประมาทเลินเล่อ (Liability for negligence) คือ การฝ่าฝืนในหน้าที่ปกป้องสังคม (Duties of care to protect the public (verkehrssicherungspflichten)) อีก ๘ เดือนต่อมา แก้กฎหมายละเมิดในเรื่องค่าเสียหายตาม Act on the amendment of provision on the law of tort and damage ลงวันที่ ๑๙ มิถุนายน ค.ศ. ๒๐๐๒ มีผลบังคับใช้ ๑ สิงหาคม ค.ศ. ๒๐๐๒ ให้ค่าเสียหายเพิ่มมากขึ้น ศาลเยอรมันพยายามปรับปรุงกฎหมายโดยเฉพาะเรื่องค่าเสียหายที่ไม่อาจ



คำนวณเป็นเงินได้มาก่อนแต่ไม่สำเร็จ การปฏิรูปกฎหมายละเมิดครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๔ ประการ คือ^{๒๖} ๑. เพื่อปกป้องผู้ถูกละเมิดโดยเฉพาะความเสียหายทางร่างกาย ๒. แก้ไขปัญหาความเสียหายของเด็กในปัญหาจากจรรยา ๓. ลดช่องว่างความรับผิดชอบโดยเฉพาะจากเรื่องการจรรยากับเวชภัณฑ์ ๔. เพื่อให้กฎหมายละเมิดเยอรมันเป็นมาตรฐานเดียวกันในยุโรป แต่ที่แก้ไขไม่สำเร็จคือความพยายามให้มีบททั่วไปเรื่องเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล (General right of personality (allgemeines Resonlichkeitsrecht)) ที่ศาลเยอรมันวางหลักมาจากประมวลกฎหมายแพ่งเรื่องละเมิด มาตรา ๘๒๓ เมื่อถูกละเมิดสิทธิ

ค่าเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ (Tangible damage) จากละเมิดศาลเยอรมันให้ต่ำ เพราะความเสียหายจากร่างกายถูกช่วยเหลือโดยระบบประกันสังคมแล้ว (Social security system) ระบบการรักษาพยาบาลถูกส่งต่อโดยบริษัทประกันสุขภาพ และได้เงินช่วยเหลือทุพพลภาพ (Disability pensions) ทำให้บริษัทประกันรับผิดชอบในสิทธิเรียกร้องของผู้เสียหาย ส่วนค่าเสียหายที่คำนวณไม่ได้หรือที่ไม่เป็นตัวเงิน (Compensation of immaterial damage (non-pecuniary loss)) เช่น ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ซึ่งเดิมประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา ๘๔๗ ให้ค่าเสียหายในความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน (Schmerzensgeld) ในกรณีละเมิดต่อร่างกายเท่านั้นและผู้ละเมิดต้องกระทำผิด โดยไม่นำใช้ในเรื่องความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) ด้วย ที่ความรับผิดเด็ดขาดมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ และไม่รวมถึงความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ด้วย การใช้ระบบประกันสังคมทำให้ผู้เสียหายสูญเสียค่าใช้จ่ายของตนเองน้อยกว่าสหรัฐอเมริกาเมื่อได้รับความเสียหายจากบริการทางการแพทย์ ผู้จ่ายส่วนนี้มาจากประกันสังคมและประกันเอกชน กรณีเสียหายถือเป็นความเจ็บป่วยไม่จำกัดค่ารักษาของนายจ้างและประกัน ถึงแม้เป็นประกันสังคมเพราะถือเป็นสวัสดิการสังคม ซึ่งทำให้โจทก์เสียหายลดลงด้วย แม้ประกันสังคมอาจใช้สิทธิไล่เบี้ยผู้ทำละเมิดหรือผู้มีสัญญาผูกพันให้จ่ายได้โดยรับช่วงสิทธิจากผู้เสียหาย

^{๒๖} Ulrich Magnus, **The Reform of German tort law**, working paper No. 127, (Barcelona, n.d., 2003), pp. 3 - 10.





ค่าเสียหายละเมิดที่ต่ำมีผลต่อสังคม ๒ ประการ^{๒๗} ๑. ถ้าสูง อาจทำให้ประกันสังคมจัดทำมาตรฐานการรักษาลำบาก รวมถึงเอกชนอาจไม่ดำเนินการถ้าไม่มีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ที่ชัดเจน ๒. ผู้เสียหายมีเหตุผลน้อย เพราะไม่ได้เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในบริการทางการแพทย์ ในระบบสาธารณสุขของเยอรมันค่าเสียหายจากความเจ็บปวดทุกข์ทรมานมีปัญหาเพราะขาดสาระสำคัญที่จะบ่งชี้ขนาดความเสียหาย แม้ใช้สิทธิเรียกร้องในความเสียหายนี้ แต่ได้รับต่ำกว่ามาตรฐานเมื่อเทียบกับสหรัฐอเมริกา แม้มีการแก้ไขกฎหมาย ปีค.ศ. ๒๐๐๒ ให้เพิ่มขึ้น

การใช้กระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก (ADR) ในเยอรมันการใช้สิทธิเรียกร้องความรับผิดในบริการทางการแพทย์ (Medical malpractice claims) เกือบทั้งหมดใช้ระบบประกัน (Liability insurers) โดยใช้กระบวนการนอกศาลคือการไกล่เกลี่ย (Mediation services) ของสมาคม Mediation association หรือของ Social health insurers ที่ดำเนินการภายใต้ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ ที่พบมีเพียง ๔ % ของคดีการไกล่เกลี่ยที่นำดีไปศาล^{๒๘} ความรับผิดในบริการทางการแพทย์ของระบบกฎหมายเยอรมันคล้ายสหรัฐอเมริกา แต่ค่าเสียหายจะต่ำกว่า แม้เพิ่มขึ้นเมื่อเร็ว ๆ นี้ ในแต่ละปีมีคดีประมาณ ๔ หมื่นจากประชากร ๘๒.๕ ล้านคน กระบวนการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากบริการทางการแพทย์เมื่อผู้เสียหายใช้สิทธิเรียกร้องในความเสียหายกับหน่วยประกันของทั้งโรงพยาบาลหรือประกันของแพทย์ ถ้าได้รับค่าเสียหายในระดับที่ไม่พอใจจึงฟ้องศาล หรือใช้การไกล่เกลี่ยคดี (Mediation center) ซึ่งไม่เสียค่าใช้จ่าย ถ้าฟ้องคดีโจทก์ต้องเสียค่าใช้จ่ายทั้งหมดหากแพ้คดี ทั้งค่าศาล ค่าทนายความ ในเยอรมันทนายความไม่อาจเรียกค่าทนายความแบบมีเงื่อนไขจากผลได้ในคดี (Contingency fees)

^{๒๗} **Medical Malpractice Liability: Germany** [online] available from <http://loc.gov/law/help/medical-malpractice-liability/germany.php> [2016, June 11]

^{๒๘} Ibid.



ในกระบวนการใกล้เคียงมีการการใช้สถิติหรือข้อมูลที่เป็นตัวเลขมาพิจารณาโอกาสเกิดความเสียหายทางการแพทย์ แม้บางอย่างไม่มีหลักสถิติที่เป็นทางการในอุบัติเหตุ ความเสียหายทางการแพทย์หรือค่าเสียหาย แต่ผู้ที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง (Stakeholders) ก็นำมาใช้ แม้ไม่มีสถิติเกี่ยวกับขนาดความเสียหาย ยกเว้นตารางที่ศาลกำหนด มีบางองค์กรที่ไม่เห็นด้วย โดยเฉพาะองค์กรผู้บริโภคที่ว่าแต่ละปีมีกรณีเสียหายทางการแพทย์ถึง ๔ แสน ๖.๕ แสนรายต่อปี แต่รายงานว่า ปีค.ศ. ๒๐๐๕ มี ๕๓ % พอใจในประกันที่ได้รับ แต่ศูนย์ใกล้เคียงประมาณว่ามี ๑๓๐,๐๐๐ ราย ทั้งที่เกิดในโรงพยาบาลและคลินิก การจัดการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายเป็นความตกลงระหว่างประกันกับศูนย์ใกล้เคียง ทำให้กว่าครึ่งถูกยกเลิกไม่ได้รับการพิจารณาฟ้องคดี มี ๘ % ไปฟ้องศาล อีก ๙๒ % ประกันรับผิดชอบใน ๘ % มีเพียง ๖ % ที่ชนะคดี กฎหมายเยอรมันจึงเป็นระบบเพื่อสังคม (German social law)^{๒๙}

เมื่อเปรียบเทียบภาพรวมการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคบริการทางการแพทย์ในทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมัน พบว่า ทุกประเทศ ระบบบริการทางการแพทย์อยู่ภายใต้แนวคิดเพื่อสาธารณะ แต่ความรับผิดชอบกับระบบกฎหมาย จารีตประเพณี ที่อาจแตกต่างกันออกไป แต่กฎหมายมีเป้าหมายปกป้องความปลอดภัยของคนไข้ โดยถือว่าเป็นความสัมพันธ์ที่แพทย์กับคนไข้มีหน้าที่ต่อกัน การใช้หลักกฎหมายสัญญา กับละเมิดในบริการทางการแพทย์ทั้งสี่ประเทศ^{๓๐} นั้น การผิดสัญญาหรือละเมิดส่วนใหญ่เป็นการกระทำโดยประมาท แต่พบว่า ความรับผิดทางสัญญามีน้อยกว่าละเมิด ทั้งที่ในการบริการทางการแพทย์เกิดสัญญาแล้วเป็นสัญญาของเอกชน (Private contract) มากกว่า แต่กฎหมาย อังกฤษ เยอรมัน สหรัฐอเมริกา ถือเป็นสัญญาทางสังคม (Social contract)

^{๒๙} Ibid.

^{๓๐} Ulrich Magnus and Hans - W. Micklitz, **Comparative analysis of national liability system for remedying damage caused by defective consumer services**, (n.d.: European commission, 2004), pp. 28 - 35.





ข้อยกเว้นไม่ต้องรับผิดชอบในละเมิดโดยทั่วไป คือ หลักความยินยอมในเยอรมัน ยังคงใช้หลักความยินยอมไม่เป็นละเมิดเป็นหลักกฎหมายทั่วไป เช่นเดียวกับหลักสัญญา ต้องเป็นสัญญา (Pacta sunt servanda) ซึ่งเป็นจารีตกฎหมายทั้งของระบบคอมมอนลอว์ และซีวิลลอว์ที่ช่วยปลดสิทธิเรียกร้องในละเมิด โดยใช้เป็นหลักกฎหมายทั่วไปในกฎหมายแพ่งโดยใช้ควบคู่กับสิทธิ (Right) ในหลักกฎหมายเยอรมันความยินยอมเป็นนิติกรรม^{๓๑} (Rechtsgeschäft or Juridical act) ซึ่งในตอนต้นพิจารณาเพียงว่าเป็นเรื่องทางกฎหมายหรือไม่ (Einwilligung) เมื่อศาลเยอรมันพิจารณาในธรรมชาติความยินยอม (legal natural of consent) โดยเฉพาะความยินยอมในกฎหมายแพ่งเห็นว่าเป็นนิติกรรม

เหตุผลที่ความยินยอมไม่เป็นละเมิด เพราะกฎหมายสาระบัญญัติต้องดูทั้งจริยธรรมและเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ หลักกฎหมายเยอรมันได้รับอิทธิพลจากคานท์และเฮเกล (Kant and Hegel) ในแนวคิดอำนาจกำหนดชะตาตนเอง (Self - determination (Concept of selbstbestimmung)) ขั้นตอนการให้ความยินยอม แยกรูปแบบเป็น ๑. ความยินยอมโดยปริยายหรือสมัครใจเสี่ยงภัย ๒. ความยินยอมให้กระทำต่อสิทธิบางประการ เช่น ความยินยอมในการผ่าตัด หรืออาจจำแนกเป็นระดับของคำสัญญา ความยินยอมในรูปแบบที่แข็งคือประโยชน์สูงสุดเช่นคำมั่นสัญญาในสิทธิหรือทรัพย์สิน จนถึงระดับทั่วไป เช่น ความยินยอมในการกระทำเพื่อช่วยลดปัญหาความเข้าใจผิด ทางกฎหมายความยินยอมเป็นนิติกรรมตาม มาตรา ๑๐๔ BGB เป็นการปรับเหตุผลทางศาสนาเข้ามา (Teleological medications) โดยการเทียบเคียงเหตุผลเพื่อจำกัดความเสียหายที่อาจคาดหมายได้ที่รุนแรง (Seriously restricted foresee ability) จึงไม่เป็นข้อสงสัยว่าเป็นนิติกรรม

๒.๓.๒ การคุ้มครองผู้เสียหายโดยกฎหมายอาญา

ในเยอรมันความรับผิดชอบในบริการทางการแพทย์ถือหลักว่า ความเสียหายที่เป็นตัวเงินให้ฟ้องทางแพ่ง เฉพาะความรับผิดชอบในความเสียหายส่วนบุคคลทุกข้อมธรรมและความเจ็บปวดเท่านั้นที่จะฟ้องคดีทางอาญาได้ ประมวลกฎหมายอาญา (Criminal Code (Strafgesetzbuch, StGB)) ประกาศเมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๑๙๙๘ มีบทกฎหมายทั่วไป

^{๓๑} Gregor Bachmann, "Volenti non fit iniuria - How to make a principle work," *German law journal* 4 (2003): 1034 - 1040.



เกี่ยวกับการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย โดยกำหนดโทษสำหรับการกระทำความผิดต่อร่างกาย (Chapter Seventeen Crimes Against Bodily Integrity) เช่น มาตรา ๒๒๓ การกระทำให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่น (Bodily Injury) จำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับมาตรา ๒๒๔ ทำร้ายร่างกาย (Dangerous Bodily Injury) มาตรา ๒๒๖ ทำร้ายสาหัส (Serious Bodily Injury) มาตรา ๒๒๗ ทำร้ายร่างกายโดยประมาท (Negligent Bodily Injury)

การคุ้มครองความเสียหายแก่ร่างกายจากบริการทางการแพทย์ มีบัญญัติไว้เฉพาะในมาตรา ๒๒๕ และ ๒๒๘ โดยมาตรา ๒๒๘ เป็นเรื่องความยินยอม (Consent)^{๓๒} ผู้ใดกระทำความผิดต่อร่างกายผู้อื่น จะเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายเมื่อปราศจากความยินยอมหรือมิใช่กระทำด้วยศีลธรรมอันดี (Contrary to good morals) แต่ไม่มีกำหนดโทษไว้ ดังนั้นเมื่อไม่ได้รับความยินยอมในการรักษาจึงปรับบทความผิดตามผลการกระทำ อาจเป็นกระทำความผิดต่อร่างกาย หรือกระทำให้เสียชีวิต ตามความผิดในกฎหมายอาญาทั่วไป

นอกจากต้องได้รับความยินยอมแล้ว กฎหมายอาญายังกำหนดโทษสำหรับบริการทางการแพทย์แยกต่างหากจากความผิดในกฎหมายอาญาทั่วไปด้วยเพราะมีเหตุปัจจัยไม่เหมือนกับการกระทำความผิดทั่วไปในมาตรา ๒๒๕^{๓๓} การทำทรมานปฏิบัติ

^{๓๒} Section 228 Consent ; Whosoever causes bodily harm with the consent of the victim shall be deemed to act lawfully unless the act violates public policy, the consent notwithstanding. Section 228 Consent ; Whosoever causes bodily harm with the consent of the victim shall be deemed to act lawfully unless the act violates public policy, the consent notwithstanding.

^{๓๓} Translation of the German Criminal Code provided by Prof. Dr. Michael Bohlander . Service provided by the Federal Ministry of Justice in cooperation with juris GmbH – www.juris.de Section 225 Abuse of position of trust

(1) Whosoever tortures or seriously abuses or by maliciously neglecting his duty of care for a person damages the health of a person under eighteen years of age or a person who is defenceless due to frailty or illness and who 1. is in his care or custody; 2. belongs to his household; 3. has been placed under his control by the person obliged to provide care; or 4. is subordinated to him within a relationship of employment, shall be liable to imprisonment from six months to ten years.

(2) The attempt shall be punishable.

(3) The penalty shall be imprisonment of not less than one year if the offender places the person in danger of 1. death or serious injury; or 2. a substantial impairment of his physical or mental development.

(4) In less serious cases under subsection (1) above the penalty shall be imprisonment from three months to five years, in less serious cases under subsection (3) above imprisonment from six months to five years.





(Maltreatment of Wards) ผู้กระทำความผิด (attempt) ทำให้ทรมาน (Torments) หรือ รักษาโดยไม่ถูกวิธีทำให้ผู้อื่นลำบากทรมาน (Roughly maltreats) หรือ ประมาทเลินเล่อในการทำหน้าที่รักษาด้วยจิตใจชั่วร้ายต่อผู้อื่น เป็นอันตรายต่อสุขภาพผู้อายุต่ำกว่า ๑๘ ปี หรือผู้ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ และ ๑. ผู้อยู่ภายใต้การดูแลของตน ๒. อยู่ในสถานบริการของตน ๓. อยู่ในการควบคุมดูแลของผู้มีหน้าที่ดูแลรักษา ๔. อยู่ในการดูแลลูกจ้างตนมีโทษจำคุก ๖ เดือนถึง ๑๐ ปี ถ้าอันตรายน้อยกว่าในข้างต้น จำคุก ๓ เดือนถึง ๕ ปี

ถ้ากระทำความผิดในสถานพยาบาลก่อให้เกิด ๑. ตายหรืออันตรายรุนแรง (Serious health damage) ๒. ทำให้เสียหายต่อพัฒนาการของร่างกายหรือจิตใจ (A substantial impairment of his physical or emotional development) จำคุกไม่น้อยกว่า ๑ ปี ถ้าอันตรายน้อยกว่าข้างต้นจำคุก ๖ เดือนถึง ๕ ปี

การฟ้องคดีอาญาต่อแพทย์ต้องใช้ความเห็นแพทย์นิติเวชเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญประกอบตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗ ff. (German Code of Criminal Procedure (Strafprozessordnung; StPO)) การศึกษา คดี ๒๘๕ คดีโดยแพทย์นิติเวชจาก ปีค.ศ. ๑๙๘๙ - ๒๐๐๒ ของสถาบันนิติเวชมหาวิทยาลัยบอนน์ (The Institute of Forensic Medicine at the University of Bonn, Germany) พบว่าในภาพรวมจำนวนคดีมีเพิ่มขึ้นทุกปี^{๓๔} มาจากศัลยกรรม (Surgery) ๓๗.๔ % อายุรกรรมภายใน (Internal Medicine) ๑๗.๕ % อายุรกรรมทั่วไป (General Medicine) ๒๑.๑ % รองลงมาคือแพทย์ฉุกเฉิน สาเหตุใน ๒๘๕ ราย พบสาเหตุหลักคือ ใช้เทคนิค กระบวนการรักษาไม่เหมาะสม (Improper procedural technique) ๗๒ ราย การวินิจฉัยไม่ถูกต้อง (Incorrect diagnosis) ๕๓ ราย ไม่ติดตามหลังการรักษา (Non recognition of complications after a medical intervention) ๔๕ ราย การบริหารยาไม่เหมาะสม (Inappropriate medication (wrong drug, wrong dosage)) ๒๗ ราย ที่เหลือเป็นการดำเนินการไม่เพียงพอ ในการให้คำแนะนำ อาการแทรกซ้อนอื่น การลืมอุปกรณ์การแพทย์

^{๓๔} Reinhard Dettmeyer., Monika Egl and Burkhard Madea, "Medical Malpractice Charges in Germany – Role of the Forensic Pathologist in the Preliminary Criminal Proceeding," **Journal Forensic Science** 50 (Mar. 2005): 1 - 5.



๒.๓.๓ การคุ้มครองผู้เสียหายโดยกฎหมายควบคุมวิชาชีพ

การตรากฎหมายระดับประเทศของเยอรมันเป็นหน้าที่ที่สภาสหพันธ์รัฐ (Federal German Parliament(Bund)) เช่น กฎหมายกองทุนประกันสุขภาพ (Statutory health funds) กฎเกณฑ์เวชปฏิบัติของบุคลากรทางการแพทย์ ระเบียบเกี่ยวกับผลิตบุคลากรทางการแพทย์ กฎหมายเกี่ยวกับยา กฎหมายยาเสพติด กฎหมายเกี่ยวกับการเงินของโรงพยาบาล และกฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อในประเทศ เป็นต้น แต่การปฏิบัติการตามกฎหมายเป็นหน้าที่ของแต่ละรัฐ (Länder) สภาระดับรัฐยังสามารถออกกฎหมายที่จะดูแลเกี่ยวกับการประกอบโรคศิลปะ รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวกับคณะกรรมการแพทย์ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการให้บริการสาธารณสุขในรัฐของตนเองได้ (German Federal Ministry of Health ๑๙๙๕) ในเยอรมันมีการแยกระหว่างทฤษฎีปฏิบัติ (Cases of treatment malpractice (Behandlungsfehler)) และการกระทำที่ใกล้เคียงกับทฤษฎีปฏิบัติ (those of disclosure malpractice (Aufklärungsfehler))

ก. การควบคุมการประกอบวิชาชีพ

การควบคุมการประกอบวิชาชีพเป็นอำนาจหน้าที่ของแพทยสภาแห่งรัฐ (State Chamber of Physicians. (Landesärztekammer)) ทำหน้าที่ขึ้นทะเบียนผู้ปฏิบัติวิชาชีพและเพิกถอนการขึ้นทะเบียนและหน้าที่ออกใบอนุญาตปฏิบัติวิชาชีพ รวมถึงการเพิกถอนด้วยการให้ใบอนุญาตมีเงื่อนไขจำกัดจำนวนในแต่ละท้องที่ได้ สหพันธ์รัฐเยอรมัน มี ๑๖ รัฐ (Bundesländer or Länder) มีความหนาแน่นประชากรสูงสุดในยุโรป มีอัตราแพทย์ต่อประชากร ๓.๔/๑๐๐๐ ประชากร แพทย์ที่ขึ้นทะเบียนและมีชีวิต ปีค.ศ. ๒๐๐๙ มี ๔๒๙,๙๒๖ คน แพทย์ ๓๒๕,๙๔๕ คน เป็นแพทย์เฉพาะทาง และ ๑๕๘,๒๒๓ คน ทำงานในโรงพยาบาล อีก ๑๓๙,๖๑๒ ปฏิบัติงานอิสระ

ระบบบริการแพทย์ ในเยอรมัน มีการแบ่งแยกกัน แพทย์ที่รักษาผู้ป่วยนอกจะไม่มีสิทธิรักษาผู้ป่วยใน และแพทย์ที่รักษาผู้ป่วยในก็ไม่มีสิทธิที่จะรักษาผู้ป่วยนอก แพทย์ที่การรักษาผู้ป่วยนอกนั้นเป็นถือผู้ประกอบวิชาชีพอิสระ ต้องขึ้นทะเบียนกับคณะกรรมการแพทย์ (Association of Panel Doctors, APD) ของแต่ละรัฐ จึงจะเปิดคลินิกรักษาผู้ป่วยได้ คณะกรรมการแพทย์ (APD) จะเจรจาเรื่องค่าใช้จ่ายในการรักษา





พยาบาลและมอบความรับผิดชอบบริหารจัดการเรื่องค่าใช้จ่ายตอบแทนแพทย์ การประกันคุณภาพการให้บริการให้แก่คณะกรรมการแพทย์ของแต่ละรัฐไปดำเนินการ โดยจะจ่ายงบประมาณเป็นก้อนในแต่ละปี แล้วให้คณะกรรมการแพทย์ในแต่ละรัฐตกลงกับแพทย์ในสังกัดเอง

ข. การควบคุมจริยธรรมวิชาชีพ

การควบคุมจริยธรรมเป็นหน้าที่สมาคมแพทย์เยอรมัน (The German Medical Association (Bundesärztekammer)) เป็นองค์กรศูนย์กลางของระบบปกครองดูแลตนเองของแพทย์ในเยอรมัน มีหน้าที่แสดงความเห็น ปกป้องผลประโยชน์แพทย์ นโยบายสังคม การตรากฎหมาย ที่มาจากกลุ่มแพทย์ต่างๆ (Working Group of West German Medical Associations) นับจากปีค.ศ. ๑๙๔๗ องค์กรเป็นสมาคมไม่ใช่วิชาชีพ (Unincorporated Association)

บทบาทสมาคมแพทย์ คือประสานให้มีการปฏิบัติวิชาชีพที่ดีระหว่างแพทย์และแพทย์สภา สร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวในวิชาชีพและสังคม ตราระเบียบหน้าที่ทางวิชาชีพและหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติวิชาชีพ ปกป้องผลประโยชน์วิชาชีพในการทำสัญญากับรัฐในบริการทางการแพทย์ รวมทั้งประสานงานกับสภาผู้แทนราษฎร (Bundestag) วุฒิสภา (Bundesrat) และพรรคการเมือง เกี่ยวกับการตรากฎหมาย มีการจัดทำประมวลวิชาชีพ (Professional code (Berufsordnung)) ซึ่งเป็นข้อบังคับเกี่ยวกับจริยธรรม และหน้าที่ทางวิชาชีพ ต่อแพทย์และต่อผู้ป่วย (Professional obligations of physicians among themselves and vis-à-vis patients) รวมถึงการเก็บรักษาความลับของผู้ป่วย การตราระเบียบการศึกษาของแพทย์เฉพาะทาง (Speciality training regulations (Weiterbildungsordnung))

เยอรมันยังมีปัญหาการบังคับตามจริยธรรมที่เห็นว่าอาจไม่เหมาะสมกับสภาพทั่วไป จริยธรรมทางคลินิกที่เพิ่มขึ้นประกอบกับแพทย์ที่ปรึกษามีจำนวนน้อย การพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมที่โรงเรียนแพทย์ในมหาวิทยาลัยและคณะแพทย์กำหนดเป็นคณะกรรมการทำขึ้นไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทางสังคม เพราะจริยธรรม ยังไม่มีลักษณะเป็นสถาบัน (Institutionalised) ที่มีอำนาจบังคับ เพราะศูนย์กลางจริยธรรมและกฎหมายยังแตกต่างกันแต่ว่าเป็นสิ่งต้องการทางคลินิก



เพราะการปรึกษาอาจนำไปสู่รูปแบบการบริการทางการแพทย์ที่แตกต่าง^{๓๕}กันไป แต่ว่าเป็นสิ่งต้องการทางคลินิกเพราะการปรึกษาอาจนำไปสู่รูปแบบการบริการทางการแพทย์ที่แตกต่างกัน

การทำผิดจริยธรรมต้องให้แพทยสภาแห่งรัฐ (Medical council of the state) เป็นผู้พิจารณาว่าไม่ทำตามกฎเกณฑ์ที่แพทยสภากำหนด (Council's professional rules) คือ หน้าที่ต่อผู้ป่วยตามประมวลวิชาชีพสำหรับการปฏิบัติการทางการแพทย์ [Model professional code for medical practitioners] § ๑๑ (๒๐๐๖) และแพทย์จะถูกพิจารณาโดยคณะกรรมการสามฝ่าย (Professional tribunals (Berufsgerichte)) ถ้าผิดจริง อาจถูกพักใบวิชาชีพได้ กรณีเป็นทิวเวชปฏิบัติจะให้คณะกรรมการอนุญาโตตุลาการของสภา (Medical arbitration boards (Gutachterkommissionen and Schlichtungsstellen)) ช่วยไกล่เกลี่ยก่อนเป็นการพิจารณาคดีในศาล^{๓๖} ในแต่ละปีมีกรณีเรียกร้อง ๒๐,๐๐๐ - ๔๐,๐๐๐ กรณี แต่พบว่าคิดเป็นน้อยกว่า ๐.๑ % ของผู้รับบริการ แต่พบว่าเริ่มมีจำนวนมากขึ้นนับแต่ ค.ศ. ๑๙๕๐ ที่มี ๖๐๐๐ ราย โดยมี ๘ % ไปสู่การพิจารณาคดี การเพิ่มขึ้นของคดีและค่าเสียหายทำให้บริษัทประกันกำหนดเบี้ยประกันวิชาชีพแพทย์เพิ่มขึ้นด้วย

๓.สรุป

สหพันธ์รัฐเยอรมันมีระบบบริการทางการแพทย์ที่เป็นระบบและขั้นตอนควบคุมกำกับระบบที่ค่อนข้างเคร่งครัด โดยระบบบริการทางการแพทย์ครอบคลุมพลเมืองทั้งหมด ที่ผู้รับบริการทางการแพทย์มักใช้กับกองทุนความเจ็บป่วย ที่มีระบบการจัดการที่ทั้งระดับรัฐบาลกลางและมลรัฐที่ชัดเจน และกำหนดสิทธิและหน้าที่ทั้งสถานประกอบการที่ให้บริการทางการแพทย์ ผู้ให้บริการทางการแพทย์และผู้รับบริการทางการแพทย์ค่อนข้างชัดเจนโดยกฎหมาย โดยมีรัฐธรรมนูญที่รองรับสิทธิผู้รับบริการทางการแพทย์และหน้าที่รัฐในการดำเนินการบริการทางการแพทย์ที่มีแนวนโยบายแห่งรัฐที่ดำเนินการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายการให้บริการทางการแพทย์แก่พลเมืองให้ครอบคลุมพลเมือง

^{๓๕} Stella Reiter - Theil, "Ethics consultation on demand: concepts, practical experiences and a case study," **Journal of Medical Ethics** 26 (2000): 198 - 203.

^{๓๖} Marc. S. Stauch, "Medical malpractice and compensation in Germany," **Chicago - Kent law review** 86 (2011) : 1143.



ระบบการคุ้มครองผู้เสียหายจากบริการทางการแพทย์ของเยอรมันมีช่องทางที่หลากหลายในการเยียวยาและคุ้มครองแม้ไม่มีกฎหมายเฉพาะเจาะจงหรือกฎหมายที่แยกพิเศษก็ตาม ด้วยระบบบริการทางการแพทย์เน้นให้รัฐบริการต่อพลเมืองในเชิงสังคม ความเสียหายจากบริการทางการแพทย์รัฐจึงมีส่วนช่วยแก้ไข ค่าเสียหายต่าง ๆ ศาลจึงบังคับให้ในระดับต่ำ ผู้ได้รับความเสียหายจากบริการทางการแพทย์ในกฎหมายแพ่งมีทั้งระบบการประกันที่มีทั้งของสถานให้บริการทางการแพทย์ ผู้ให้บริการทางการแพทย์ และผู้รับบริการทางการแพทย์ การคุ้มครองในความเสียหายตามกฎหมายแพ่งลักษณะสัญญาเน้นการตีความสัญญาในบริการทางการแพทย์ ศาลเยอรมันเน้นไปที่สัญญาเชิงสังคมมิใช่สัญญาเอกชน และการให้ค่าเสียหายจากสัญญาไม่สูงมากและมีเงื่อนไขหลายประการกว่าสัญญาปกติที่ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยา ส่วนในกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิดมีองค์ประกอบความผิดเช่นเดียวกับหลักกฎหมายละเมิดในระบบประมวลกฎหมายแต่ผู้ให้บริการทางการแพทย์ต้องกระทำผิดหน้าที่ผิดกฎหมายเป็นเงื่อนไขบังคับก่อนจึงว่าเป็นความผิด โดยผู้กล่าวอ้างมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ ค่าเสียหายมีทั้งแบบคำนวณเป็นเงินได้และไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ แต่ค่าเสียหายอยู่ในระดับที่ไม่สูงนัก และมีหลักความยินยอมไม่เป็นละเมิด การเยียวยาทางแพ่งมีเฉพาะความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้เท่านั้น ส่วนความเจ็บปวดทุกข์ทรมานต้องบังคับตามกฎหมายอาญา แต่ข้อพิพาททางแพ่งผู้เสียหายจากบริการทางการแพทย์อาจจะใช้กระบวนการพิจารณานอกศาลหรือกระบวนการพิจารณาทางเลือกคือการไกล่เกลี่ยมากกว่ากระบวนการในศาล ส่วนประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติเฉพาะไว้ในกรณีการกระทำต่อชีวิต ร่างกายจากบริการทางการแพทย์โดยแยกจากฐานความผิดอื่น ทำให้ไม่มีปัญหายุ่งยากในการบังคับใช้กฎหมายกับกรณีความเสียหายจากบริการทางการแพทย์ และกฎหมายควบคุมวิชาชีพที่เกี่ยวกับบริการทางการแพทย์ในการควบคุมมาตรฐานการประกอบวิชาชีพสำหรับผู้ให้บริการทางการแพทย์ มีการควบคุมโดยแพทยสภาแห่งรัฐที่ให้ใบอนุญาตและเพิกถอนใบประกอบวิชาชีพเพื่อควบคุมในเรื่องมาตรฐานการให้บริการทางการแพทย์ ส่วนสมาคมแพทย์ควบคุมจริยธรรมและหน้าที่ผู้ให้บริการทางการแพทย์ ให้เป็นไปตามที่สภากำหนด การบังคับใช้กฎหมายทั้งหมดช่วยแก้ไขปัญหาค่าเสียหายจากบริการทางการแพทย์ของเยอรมันโดยที่มีต้องตรากฎหมายเฉพาะขึ้นมา



อ้างอิง

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย. **ปฏิรูประบบการคุ้มครองผู้เสียหายจากการรับบริการทาง
ทางสาธารณสุข: ร่างกฎหมายฉบับคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (คปก.).**

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๕๗.

จิรุตม์ ศรีรัตนบัลล์ และวิรัช เกษมทรัพย์. **การประกันสุขภาพภาคเอกชน: ประสบการณ์
ของต่างประเทศ.** กรุงเทพฯ: ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

วิษณุ เครืองาม. **กฎหมายรัฐธรรมนูญ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, ๒๕๓๐.

เสาวคนธ์ รัตนวิจิตรศิลป์. **การปฏิรูประบบสุขภาพ: ประสบการณ์จาก ๑๐ ประเทศ.**

กรุงเทพฯ: คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

สัมฤทธิ์ ศรีธำรงค์สวัสดิ์. **การปฏิรูประบบสุขภาพ: กรณีศึกษาประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐ
เยอรมัน, นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๔๓.**

Bonnie F. Fremgen. **Medical law & ethics.** New Jersey: Prentice Hall, 2002.

Carsten Leffmann. **The German Health Care System – facts and figures,** International
Forum on Quality and Safety in Health Care Berlin. (17 - 20 March. 2009).

David G. Green and Benedict Irvine. **Health Care in France and Germany: Lessons
for the UK.** London: Institute for the Study of Civil Society, 2001.

Dietev Giesen. **International medical malpractice law.** Tobingen: J.C.B.Mohr, 1998

Hans Schulte-Nolke .**The new German law of obligations.** University of Bielefeld, 2002.

H. F. Brandenburg. Physician's error in professional judgment-problems in civil and
criminal liability of the physicians. **Archiv fuer kriminologie** 167
(May/June 1981).

Miriam Wieland. **The Economic Analysis of German Medical Malpractice Law – with
emphasis on the Allocation of Burden of Proof for Causation.** Erasmus
Programme in Law & Economics Master Thesis University of Hamburg.
Germany Academic Year 2000/2001.(2001).





Reinhard Dettmeyer, Monika Egl and Burkhard Madea. Medical Malpractice Charges in Germany – Role of the Forensic Pathologist in the Preliminary Criminal Proceeding. **Journal Forensic Science** 50 (Mar, 2005).

Robert Freitag. Illegality and adequate causation as preconditions to torts liability under sec. 823 par 1 of German civil code in **Tort law in Poland and Germany and Europe**, ed. Bettina Heiderhoff. Munich: European law publishers, 2009.

Ulrich Magnus. Compensation for personal injuries in a comparative perspective. **Washburn law journal** 139 (2000).

Ulrich Magnus .**The Reform of German tort law**. working paper No.127. Barcelona: n.p, 2003.

Ulrich Magnus and Hans - W.Micklitz. **Comparative analysis of national liability system for remedying damage caused by defective consumer services**. n.d: European commission, 2004.

Ursula Weide. Law and the German Universal Healthcare System: A Brief Contemporary Overview. **German law journal** 6 (2005).

Gregor Bachmann . Volenti non fit injuria - How to make a principle work. **German law journal** 4 (2003).



อารยริเริ่ม : การริเริ่มเพื่อพัฒนาประเทศสู่ความเป็นอารยะ

ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์**

“การริเริ่มเป็นผู้ครอบครองปริมณฑลคนแรก ริเริ่มสิ่งแรก เป็นสิ่งที่มีพลังมหาศาล”^{*}

คำพูดดังกล่าวนี้สะท้อนนัยยะความสำคัญของการเป็นผู้ริเริ่มที่มีพลังสามารถสร้างให้เกิดผลกระทบ นำสู่การค้นพบสิ่งใหม่ การเปลี่ยนแปลง การพัฒนา และความเจริญก้าวหน้า อาทิ การบุกเบิกของนักสำรวจทำให้เกิดการค้นพบสิ่งใหม่ การทดลองของนักวิทยาศาสตร์นำสู่การค้นพบความรู้หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ เป็นต้น

* แนวคิดอารยอนุภาพ: อารยริเริ่ม นำเสนอครั้งแรกอย่างเป็นทางการในการปาฐกถา ณ ที่ประชุมสมัชชาสยามอารยะ, ๑ มีนาคม ๒๕๕๖.

** นักวิชาการอาวุโส มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด, ประธานสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา (IFD)

* เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, แนวคิดอารยอนุภาพ: อารยริเริ่ม ที่ประชุมสมัชชาสยามอารยะ, ๑ มีนาคม ๒๕๕๖.



พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ นิยาม คำว่า ริเริ่ม หมายถึง เริ่มคิดเริ่มทำเป็นคนแรก (มักใช้ในทางที่ดี) มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า บุุกเบิก อันหมายถึง ริเริ่มทำเป็นคนแรกหรือพวกแรก

การริเริ่มมีความหมายแตกต่างจากนวัตกรรม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายของนวัตกรรมว่า สิ่งที่ทำขึ้นใหม่หรือแปลกจากเดิมซึ่งอาจจะเป็นความคิด วิธีการ หรืออุปกรณ์ เป็นต้น นวัตกรรมจึงเป็นการให้น้ำหนักกับสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้น ขณะที่การริเริ่มสะท้อนนัยยะการให้น้ำหนักกับการเริ่มต้นมี เริ่มต้นเป็น หรือเริ่มต้นลงมือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นครั้งแรก โดยสิ่งทีริเริ่มนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่หรือเป็นสิ่งที่แปลกแตกต่างจากเดิม

โดยทั่วไปการริเริ่มจึงมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการเป็นผู้นำ (leader) และการเป็นต้นแบบ (prototype) บุุกเบิกแผ้วถางหนทางนำสู่การพัฒนาต่อยอดให้เกิดความเจริญก้าวหน้า

ตลอดประวัติศาสตร์มวลมนุษยชาติ การริเริ่มสิ่งใหม่มีปรากฏให้เห็นเด่นชัดในทุกะดับของสังคมเริ่มตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล องค์กร ชุมชน สังคม จนถึงประเทศชาติ อาทิ อเล็กซานเดอร์ เกรแฮม เบลล์ (Alexander Graham Bell) ผู้บุกเบิกให้กำเนิดโทรศัพท์ อัดัม สมิธ (Adam Smith) ผู้บุกเบิกวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง โฮเวิร์ด โบเวน (Howard Bowen) ผู้บุกเบิกแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ (Corporate Social Responsibility หรือ CSR) เป็นต้น

การริเริ่มดังกล่าวเหล่านี้ยังผลนำการพัฒนาและความเจริญก้าวหน้ามาสู่มวลมนุษยชาติ หลายกรณีสามารถส่งผลให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงจากเดิมอย่างถาวร อาทิ การริเริ่มประดิษฐ์เครื่องจักรไอน้ำของ เจมส์ วัตต์ (James Watt) ยังผลนำสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรม การริเริ่มประดิษฐ์แท่นพิมพ์ของ โยฮันน์ กูเทนแบร์ก (Johannes Gutenberg) เกิดการปฏิวัติการพิมพ์ ทำให้ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายอย่างกว้างขวาง เป็นต้น



การพัฒนาขับเคลื่อนประเทศชาติบ้านเมืองเช่นเดียวกันจำเป็นต้องมีการริเริ่มที่นำสู่การพัฒนาและการจัดการแก้ปัญหาแบบใหม่ ด้วยว่าการพัฒนาและการจัดการแก้ปัญหาด้วยวิธีการหรือแนวทางเดิมอาจไม่สามารถสร้างความผาสุกให้กับประชาชนสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติ และขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างแท้จริง

การขาดการริเริ่มสิ่งใหม่ มีความคิดแบบเดิม ทำแบบเดิม ใช้วิธีการเดิม ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหา ย่อมยากที่จะสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พัฒนา นำพาประเทศให้เจริญก้าวหน้าในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทที่ประเทศต้องเผชิญกับแนวโน้มของสถานการณ์ปัญหาที่นับวันจะทวีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การมีความคิดแบบเดิม ทำแบบเดิม ใช้วิธีการเดิม อาจไม่สามารถสร้างให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์อันจะตอบโจทย์ปัญหาและสถานการณ์ของประเทศได้อีกต่อไป

ตัวอย่างปัญหาความด้อยคุณภาพทางการศึกษาของไทย แม้จะมีความพยายามปฏิรูปการศึกษามาเป็นเวลามากกว่า ๑๐ ปี ประชาชนส่วนใหญ่เข้าถึงการศึกษา แต่ยังประสบปัญหาความด้อยคุณภาพอยู่มากทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาทิ ปัจจุบันทั้งประเทศยังมีเด็กนักเรียนที่ประสบปัญหาด้านการอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้อยู่จำนวนหนึ่ง โดยจากผลการสำรวจคัดกรองของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พบว่า มีจำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ อยู่ในข่ายต้องปรับปรุง ๑๒๗,๘๐๐ คน (จาก ๔๔๕,๐๐๐ คน) ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ อยู่ในข่ายต้องปรับปรุง ๗๓,๒๙๐ คน (จาก ๔๔๔,๐๐๐ คน)^๒ มีประชากรวัยเรียนร้อยละ ๘.๐ ที่ไม่ได้เข้าเรียน^๓ ประสบปัญหาขาดแคลนครูผู้สอนที่มีคุณภาพ โดยจากผลการสอบวัดความรู้ของครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ครูร้อยละ ๖๐ สอบตกวิชาที่ตนเองสอน^๔ เป็นต้น

^๒ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, (ร่าง) กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๔, (ม.ป.ท, ม.ป.ป.), หน้า ๕๑.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑.





หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีความคิดแบบเดิม ทำแบบเดิม ใช้วิธีการเดิม ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา ย่อมยากที่จะสามารถนำพาการศึกษาไทยให้ก้าวข้าม สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นและก้าวสู่ระดับขั้นแนวหน้าทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการริเริ่มจะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ แต่การริเริ่มเพียงอย่างเดียว อาจไม่เพียงพอ ต้องยืนอยู่บนหลักของความถูกต้อง ดีงาม และคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด ที่จะเกิดแก่บุคคล องค์กร ชุมชน สังคม และประเทศชาติด้วยพร้อมกัน หรือที่เรียกว่า “อารยริเริ่ม”

อารยริเริ่ม จึงหมายถึง การเริ่มคิดเริ่มทำสิ่งใหม่ที่มีความถูกต้อง ดีงาม กำกับ^๕ เป็นการริเริ่มที่มีส่วนสรรค์สร้างสังคมแห่งความดีงามให้เกิดขึ้น เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา และนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคมส่วนรวม

“อารยริเริ่ม” จึงตั้งอยู่บนฐานของความถูกต้องเป็นหลักและใช้วิธีการที่เหมาะสม ดีงาม อันจะเอื้อให้สังคมส่วนรวมเกิดการพัฒนาเจริญก้าวหน้า ปัญหาต่าง ๆ ได้รับการ จัดการแก้ไข ส่งเสริมการพัฒนาประเทศสู่การเป็นผู้นำและเป็นต้นแบบบุกเบิกแผ้วถาง หนทางให้ผู้อื่นเดินตาม นำสู่การพัฒนาต่อยอดให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

อย่างไรก็ตาม การริเริ่มสิ่งใหม่ดังกล่าวนี้อาจอาศัยความอดทนเพียรพยายาม และความกล้าหาญที่จะเผชิญกับความเสี่ยง ความผิดพลาดล้มเหลว การต้องทำในสิ่งที่ไม่คุ้นเคย การไม่ถูกยอมรับ ด้วยว่าในหลายกรณีอาจไม่ได้ให้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการในทันที แต่หากคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ รอบด้านแล้ว เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม ต้องเรียนรู้ลองผิดลองถูก อดทนเพียรพยายามกระทำจนกว่าจะเห็นผลลัพธ์ที่ต้องการ เกิดขึ้น

ประเทศที่มีบรรยากาศสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการริเริ่มสิ่งใหม่บนหลักความ ถูกต้อง ดีงาม กำกับดังกล่าวนี้อ่อมมีผลสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีงามให้เกิดขึ้น

^๕ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **อารยมหาพลัง**, พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพฯ : ชัดเชส มีเดีย, ๒๕๕๘), หน้า ๒๙๗.



อาทิ สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ สวีเดน เดนมาร์ก สิงคโปร์ นอร์เวย์ ประเทศเหล่านี้ส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) อย่างจริงจัง ด้วยหวังให้เป็นฟันเฟืองสำคัญขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ การริเริ่มให้มีนโยบาย “โรงเรียนแห่งความคิด” (Thinking Schools)^๖ หล่อหลอมสร้างคนที่มีคุณภาพของสิงคโปร์ เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญที่ขับเคลื่อนสิงคโปร์ให้สามารถก้าวสู่การเป็นผู้นำแห่งโลกยุคศตวรรษที่ ๒๑ เป็นต้น

อารยธรรมมีหลักคิดสำคัญอยู่ทั้งหมด ๓ ประการด้วยกันคือ การริเริ่มที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน การริเริ่มที่เป็นต้นแบบ และการริเริ่มที่มีพลังสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน จึงจะเป็นการริเริ่มที่นำประโยชน์และการพัฒนามาสู่ประเทศชาติ สังคมส่วนรวมอย่างแท้จริง



ภาพ ๑: หลักคิดของอารยธรรม

การริเริ่มที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เป็นการริเริ่มในทางที่ดีที่คำนึงถึงผลดีและประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดแก่สังคมส่วนรวม เห็นแก่ส่วนรวม ยินดีสละแรงกายแรงใจทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ทำให้สังคมส่วนรวมเกิดการพัฒนาเจริญก้าวหน้า มิใช่การริเริ่มที่สนใจแต่ประโยชน์ส่วนตน ละเลย จนทำให้เกิดผลเสียหายเลวร้ายกับสังคมส่วนรวม

^๖ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์ : รายงานการศึกษาดูงานโครงการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรสู่มืออาชีพด้านการพัฒนานโยบายและการวางแผนการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีกรพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐๕.





การบุกเบิกริเริ่มสิ่งใหม่ที่ทำให้เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมดังกล่าวนี้จะเกื้อหนุนและส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการอยู่ร่วมกัน ลดภาระงานและงบประมาณของรัฐ เกิดการประสานพลังสนองตอบประเด็นปัญหาความต้องการของประเทศชาติสังคม อาทิ การริเริ่มบุกเบิกโครงการพัฒนาสังคมตามความศักยภาพและความสนใจของตนเอง มีส่วนนำความรู้ความสามารถของตนมาใช้สร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม การริเริ่มดำเนินธุรกิจแนวใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น การริเริ่มสร้างสรรค์นโยบายการพัฒนาประเทศที่สนองความต้องการที่แท้จริงของประเทศชาติและประชาชน เป็นต้น

การริเริ่มที่เป็นต้นแบบบุกเบิกครอบครองปริณิชนคนแรก สามารถใช้เป็นแบบฉบับสำหรับพัฒนาต่อยอดสร้างสิ่งอื่นที่มีลักษณะเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน เป็นสิ่งใหม่ที่มีความแตกต่างโดดเด่น เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติและสังคมอย่างแท้จริง อาทิ การบุกเบิกริเริ่มให้มีโรงเรียนแม่พันธุ์ทุกระดับตั้งแต่สถานเลี้ยงเด็กจนถึงมหาวิทยาลัย ระดับละ ๑ แห่ง พัฒนาให้มีคุณภาพเทียบเคียงมาตรฐานสากลสำหรับเป็นต้นแบบให้สถานศึกษาอื่นเดินตาม^๙ การพัฒนามหาวิทยาลัยอย่างน้อย ๑ แห่ง ให้มีมาตรฐานเทียบเท่ากับมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก ให้มีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับ^{๑๐} เป็นต้น

การริเริ่มที่เป็นต้นแบบดังกล่าวนี้จะสร้างให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีความแตกต่างจากเดิม เป็นการบุกเบิกสร้างตัวอย่างหรือแบบฉบับให้เกิดการพัฒนาต่อยอด ส่งผลช่วยให้ประเทศชาติและสังคมส่วนรวมมีต้นแบบหรือแบบฉบับที่ดีในการเดินตาม เป็นประโยชน์ช่วยลดระยะเวลาการลองผิดลองถูก สามารถขยายผลสู่การพัฒนาแก้ปัญหาที่มีลักษณะเดียวกันต่อไป

^๙ แนวคิดโรงเรียนแม่พันธุ์ นำเสนอในการบรรยายหัวข้อ บริบทและแนวโน้มการจัดการศึกษาสู่สากล การอบรมหลักสูตรนักบริหารการศึกษา รุ่นที่ ๑๑/๑ ภายใต้โครงการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่วิทยฐานะ / ตำแหน่งระดับสูงขึ้น หลักสูตรต่อเนื่อง ๒ ปี (๒๕๕๗ - ๒๕๕๘) จัดโดย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาร่วมกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา วันจันทร์ที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๘.

^{๑๐} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **คานงัดประเทศไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพฯ: ชัดเชด มีเดีย, ๒๕๕๓), หน้า ๓๘ - ๔๔.



การริเริ่มที่มีพลังสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก มีส่วนทำให้ประเทศชาติสังคมเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นหรือดีขึ้น โดยใช้คุณธรรม ความถูกต้อง ความดีงาม เป็นตัวกำกับ คำนึงถึงผลกระทบระยะสั้นและระยะยาว มีใช้การเปลี่ยนแปลงแบบฉาบฉวย เฉพาะหน้า มีส่วนจัดเตรียมสิ่งที่ดีให้กับประเทศชาติสังคม สนับสนุนให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่อดอยาก มีชีวิตความเป็นอยู่ที่เหมาะสม ปลอดภัย อาทิ การบุกเบิกริเริ่มวางระบบพัฒนาการศึกษาของประเทศให้สามารถสนองตอบความต้องการทางด้านกำลังคนระยะยาว เป็นกำลังคนที่มีสมรรถนะทั้งด้านความรู้ ทักษะ และลักษณะชีวิต^๙ สามารถอยู่รอด แข่งขันได้ ในโลกอนาคต การบุกเบิกริเริ่มพัฒนาโรงเรียนให้เป็นแบบ ๒ และ ๓ ภาษา^{๑๐} เตรียมกำลังคนให้พร้อมสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนและพลเมืองโลก เป็นต้น

การริเริ่มที่มีพลังสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนดังกล่าวนี้อาจส่งเสริมให้การพัฒนาและการจัดการแก้ปัญหาต่าง ๆ คาดหวังผลลัพธ์ระยะยาวมากกว่าระยะสั้น เกื้อหนุนให้คนทุกกลุ่มได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีใครถูกทอดทิ้ง การบริหารจัดการประเทศทุกเรื่องใช้ความถูกต้อง ดีงาม เป็นมาตรฐาน เป็นตัวชี้วัด เป็นตัวตัดสิน กฎหมายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อยู่บนฐานความยุติธรรม นำความสงบสุขเรียบร้อยมาสู่ประเทศชาติสังคมการอยู่ร่วมกัน เป็นสังคมแห่งความดีงาม^{๑๑} ที่เป็นฐานอุดมคติที่พึงมี และพึงพัฒนาให้เกิดขึ้นร่วมกัน

^๙ แนวคิดความรู้ ทักษะ และลักษณะชีวิต นำเสนอใน เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **คลื่นลูกที่ ๕ ปราชญ์สังคม: สังคมไทยที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ ๒๑**, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ: ชัคเชสมีเดีย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๙๔.

^{๑๐} นำเสนอในเวทีวิชาการมาตั้งแต่ช่วง พ.ศ. ๒๕๓๙ ก่อนการปฏิรูปการศึกษาว่า ควรให้โรงเรียนในไทยเป็นโรงเรียน ๒ ภาษาและปรับให้เป็นโรงเรียน ๒ ภาษาจนครบทุกแห่ง และจำเป็นที่ไทยต้องมีโรงเรียน ๓ ภาษา นำเสนอใน เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **คานงัดประเทศไทย**, หน้า ๔๕ - ๕๑.

^{๑๑} อ่านเพิ่มเติมใน เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **สยามอารยะ แมนนิเฟสโต : แฉลงการณ์สยามอารยะ**, (กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย, ๒๕๕๕), หน้า ๓๔ - ๓๖.





การจะทำให้การริเริ่มสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อปัจเจกบุคคล องค์กร ชุมชน สังคม และประเทศชาติเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐควรส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศ และมีปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อให้การริเริ่มสิ่งใหม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง อาทิ การพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ มิให้เป็นอุปสรรคหรือข้อจำกัด การส่งเสริม วัฒนธรรมและค่านิยมเห็นคุณค่าความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ปมเพาะ ให้การริเริ่มสิ่งใหม่สามารถเกิดขึ้นง่ายและมีความเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น

การริเริ่มสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่ประเทศชาติสังคมส่วนรวม ด้วยว่าจะช่วยให้สามารถเอาชนะความจำกัดหรือ อุปสรรคอันเกิดจากการใช้ความคิดแบบเดิม ทำแบบเดิม ใช้วิธีการเดิม จำเป็นต้องริเริ่ม สร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่เพื่อจะสามารถแก้ปัญหาและขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดความ เจริญก้าวหน้าอย่างแท้จริง



บรรณานุกรม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **คลื่นลูกที่ ๕ ประชาชนสังคม: สังคมไทยที่พึงประสงค์**

ในศตวรรษที่ ๒๑ พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย, ๒๕๔๒

_____ . **คานงัดประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย, ๒๕๕๓

_____ . **สยามอารยะ แมนนิเฟสโต : แฉลงการณ์สยามอารยะ**.

กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย, ๒๕๕๕

_____ . “ผมอยากให้ฮาร์วาร์ดทำใบแสดงสมรรถนะผู้เรียน.” **สยามรัฐ**

สัปดาห์วิจารณ์ ๖๐, ๔๕ (๒๖ กรกฎาคม – ๑ สิงหาคม ๒๕๕๖): ๓๗ – ๓๘.

_____ . **อารยมหาพลัง** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย, ๒๕๕๘

ปรีดา ยังสุขสถาพร. **นวัตกรรมประเทศไทย: กรณีศึกษาประสบการณ์จาก**

สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรปและยุทธศาสตร์การสร้างนวัตกรรมสำหรับ

ประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวง

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, ม.ป.ป.

พยัคฆ์ วุฒิรงค์. **การจัดการนวัตกรรมจากแนวคิดสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศ** พิมพ์ครั้งที่ ๑.

กรุงเทพฯ : วี. พรินท์ (๑๙๙๑) จำกัด, ๒๕๕๕

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. **ไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์ :**

รายงานการศึกษาฐานโครงการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรสู่มืออาชีพ

ด้านการพัฒนานโยบายและการวางแผนการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ ๑.

กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. **(ร่าง) กรอบทิศทาง**

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๔. ม.ป.ท., ม.ป.ป.



ใบสมัคร / ต่อยุสสมาชิก “รัฐสภาสาร”

อัตราค่าสมัครสมาชิก ปีละ ๕๐๐ บาท รวมค่าจัดส่ง (ราคาปลีกเล่มละ ๕๐ บาท)

ข้าพเจ้า..... มีความประสงค์จะสมัคร / ต่อยุส
สมาชิกรัฐสภาสาร เริ่มตั้งแต่ฉบับเดือน พ.ศ. ถึงฉบับเดือน
..... พ.ศ.

ทั้งนี้ ขอให้ออกใบเสร็จรับเงินในนาม โดยส่งวารสาร
“รัฐสภาสาร” ถึงข้าพเจ้าที่ หมู่ที่ ตรอก/ซอย
ถนน แขวง / ตำบล
เขต / อำเภอ จังหวัด รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์ โทรสาร

การชำระเงิน

☐ เงินสด ที่กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

☐ ตัวแลกเงิน หรือ ☐ ธนาณัติ สั่งจ่ายไปรษณีย์รัฐสภา กรุงเทพฯ ๑๐๓๕๐ ในนาม **ผู้จัดการ**

รัฐสภาสาร กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ จำนวนเงิน บาท

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

365 ภาพยนตร์ส่วนพระองค์ พระราชกรณียกิจ

• กำหนดการถ่ายทอดสดพระราชพิธีอัญเชิญพระโกศพระบรมอัฐิ



จัดทำโดย กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์
พิมพ์ที่ สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร